

2022-жылдын 1-январынан тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин жана ага караштуу ведомстволук мекемелеринин бюджетинин аткарылышына жүргүзүлгөн шайкештик аудитинин жыйынтыктары боюнча отчет

Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын 2024-2025-жылдарга карата аудитордук иш планынын жана Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын 2024-жылдын 10-сентябрындагы № 06-1/593, 2025-жылдын 17-январындагы № 06-1/25, 2025-жылдын 26-мартындагы № 06-1/151, 2025-жылдын 24-июнундагы № 06-1/350 жана 16-июлундагы № 06-1/418 буйруктарынын негизинде, Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын башкы мамлекеттик инспекторлору Б.С. Кулназарова, А.А. Шамшиев, мамлекеттик инспекторлору У.А. Байтереков, Ж.М. Акболушов, Э.Т. Утуров, М.К. Нусупов, Н.Т. Жумабаев тарабынан 2022-жылдын 1-январынын тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин жана анын ведомстволук мекемелеринин ишине жана бюджетинин аткарылышына шайкештик аудити жүргүзүлдү.

Жооптуу тарап жана аудит субъектиси:

Аудиттин жооптуу тарабы жана субъектиси болуп Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги (мындан ары – Министрлик, КР ЭКМ), КР ЭКМге караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрү (Кытай Эл Республикасындагы, Түркия Республикасындагы жана Өзбекстан Республикасындагы Соода өкүлчүлүктөрү), Швейцария Конфедерациясынын Женева шаарындагы Дүйнөлүк соода уюмунун маселелери боюнча КР ЭКМдин өкүлчүлүгү, министрликтин аппараты, Регионалдык аралык башкармалыгы, “Кыргыз аккредитациялоо борбору” мамлекеттик мекемеси, Банкроттук иштер боюнча департаменти, Тышкы соода чөйрөсүндөгү “Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасы, “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемеси, Стандартташтыруу жана метрология борбору, Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматы, Туризм департаменти, “Халал өнөр жайын өнүктүрүү боюнча” мамлекеттик мекемеси, “Аймактарды өнүктүрүү боюнча социалдык өнөктөштүк фонду” коомдук фонду, “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” Ачык акционердик коому.

Жооптуу тараптын милдеттери

Министрликтин жалпы милдеттерине мамлекеттик каражаттарды башкаруу жана берилген ыйгарым укуктарды жүзөгө ашыруу, ошондой эле ушул аудиттин предмети үчүн жооптуу болушу кирет.

Аудитордун милдети

Аудиттин предметине жүргүзүлгөн аудиттин негизинде Министрликтин жана ведомстволук мекемелеринин ишинин жана бюджетинин аткарылышы аудиттин тиешелүү критерийлерине ылайык келүүсүнө өз алдынча

корутундуга келүүдө турат. Аудит корутундуну негиздөө үчүн жетиштүү далилдерди алуу үчүн жол-жоболорду аткарууну камтыйт. Аткарылган жол-жоболор аудитордун кесипкөй чечимине, анын ичинде алдамчылыктын же катанын кесепетинен жол берилген олуттуу ылайык келбөөчүлүк тобокелдигине баа берүүгө көз каранды. Аудит жүргүзүлүп жаткан аудиттин жол-жоболору бул жагдайларда ылайыктуу деп эсептейт. Чогултулган аудитордук далилдер ушул отчетто баяндалган корутундулар үчүн негизди камсыз кылуу үчүн жетиштүү жана ылайыктуу болуп саналат.

Аудиттин предмети

Министрликтин жана анын ведомстволук мекемелеринин иши жана бюджетинин аткарылышы аудиттин предмети болуп саналат.

Аудиттин көлөмүнө киргизилген суроолор:

1. Чыгымдардын негиздүүлүгүн жана максаттуу мүнөзүн талдоо менен чыгымдардын айрым бөлүмдөрү жана беренелери боюнча Министрликтин борбордук аппараты тарабынан бюджеттик каражаттардын пайдаланылышын текшерүү;

2. Программалык бюджеттөөнүн элементтерин ишке ашырууга аудит;

3. Министрликтин функцияларынын жана милдеттеринин аткарылышын талдоо, иштин негизги багыттарына басым жасоо менен.

4. Ведомстволук мекемелер тарабынан бюджеттик каражаттардын пайдаланылышын баалоо, анын ичинде чыгымдар беренелери боюнча текшерүү жана финансылык тартиптин сакталышы.

5. Борбордук аппаратта жана ведомстволук мекемелерде мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө мыйзамдардын сакталышын талдоо.

6. Ведомстволук мекемелердин ишинин айрым багыттарын алардын уставдык милдеттерине ылайык баалоо.

Ишти аткарууда колдонулган аудиттин стандарттары

Иш INTOSAI аудитинин негизги принциптерине, шайкештик аудити боюнча колдонмолорго, атап айтканда, ISSAI 400 жана ISSAI 1400 (2015-жылы кайра каралып чыккан), ошондой эле Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын Кеңешинин 2021-жылдын 29-мартындагы № 01-26/56 токтому менен бекитилген Шайкештик аудити боюнча колдонмого ылайык жүргүзүлдү.

Этикалык талаптарга ылайык келүүсү

Аудиттин эл аралык стандарттары, аудитордук топтон этикалык ченемдерди сактап, ошондой эле аудиттин предмети бардык олуттуу аспектилерин боюнча мыйзамдарга жана ченемдик укуктук-актыларга туура келерине негиздүү кепилдикке ээ болуу үчүн, аудитти пландоону жана жүргүзүүнү талап кылат.

Аткарылган иштин кыскача баяндамасы

Аудит тарабынан Министрликтин жана ага караштуу ведомстволук мекемелеринин ишине тиешелүү ченемдик укуктук документтер, ички ченемдик документтер, финансылык отчеттуулук изилденген.

Аудиттин критерийлери

Министрликтин жана ведомствого караштуу мекемелердин ишине жана бюджетинин аткарылышына баа берилүүчү критерийлер:

- Кыргыз Республикасынын Бюджеттик кодекси, Кыргыз Республикасынын Эмгек кодекси;

- “Бухгалтердик эсеп жөнүндө”, “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө”, “Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө”, “Мамлекеттик жарандык кызмат жана муниципалдык кызмат жөнүндө”, “Кызыкчылыктардын кагылышуусу жөнүндө”, “Республикалык бюджет жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамдары ж.б.;

- “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жарандык кызматчыларына жана муниципалдык кызматчыларына эмгегине акы төлөө шарттары жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Президентинин 2022-жылдын 1-августундагы ПЖ №266 Жарлыгы;

- Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 2-декабрындагы ПЖ №541 “Республикалык бюджеттин чыгашаларын оптималдаштыруу, мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын бюджеттик каражаттарды пайдалануусунун натыйжалуулугун жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” Жарлыгы; *(КР Президентинин 2025-жылдын 14-октябрындагы № 286 Жарлыгына ылайык күчүн жоготту);*

- Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 15-ноябрындагы №250 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги жөнүндө” жобо;

- Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 24-декабрындагы №343 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин Өнүктүрүү жана материалдык камсыздоо фонду жөнүндө” жобо *(КР Министрлер Кабинетинин 2024-жылдын 28-июнундагы № 339 токтомуна ылайык күчүн жоготту);*

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы № 451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, жана муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматкерлеринин чет өлкөлүк кызматтык иш сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтому;

- Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 30-апрелиндеги №240 “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызматтык жана нөөмөттүк автотранспортун пайдаланууну тартипке келтирүү боюнча чаралар жөнүндө” токтому;

- Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин 2018-жылдын 25-декабрындагы № 137-б, 2023-жылдын 11-июлундагы № 2-Б буйруктары менен бекитилген, “Мамлекеттик башкаруу секторунда бухгалтердик эсепти жана финансылык отчеттуулукту жүргүзүү боюнча жобону бекитүү жөнүндө”

жоболору (КР Финансы министрлигинин 2024-жылдын 22-январындагы №1-б буйругуна ылайык күчүн жоготту);

- Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-декабрындагы №702 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартиби;

- Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 6-апрелиндеги №190 токтому менен бекитилген “Швейцария Конфедерациясынын Женева шаарындагы Дүйнөлүк соода уюмунун маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин өкүлчүлүгү жөнүндө” жобо;

- Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин ведомстволук мекемелеринин ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук актылар.

Аудит жүргүзүү мезгилинде каржылоону бөлүштүрүүчүлөр болуп төмөндөгүлөр эсептелген:

Биринчи кол коюу укугу менен: Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министри Д.Ж. Амангелдиев 2024-жылдын 18-декабрына чейин, Б.Т. Сыдыков 2024-жылдын 18-декабрынан тартып азыркы учурга чейин;

Экинчи кол коюу укугу менен: Финансылык пландаштыруу жана эсепке алуу бөлүмүнүн башчысы Г.С. Досалиева, бардык аудит жүргүзүлгөн мезгил үчүн.

Аудит субъектисинин кыскача мүнөздөмөсү

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги аткаруу бийлигинин төмөнкү функцияларын жүзөгө ашыруучу борбордук органы болуп саналат:

1) төмөнкү тармактарда мамлекеттик саясатты иштеп чыгуу жана ишке ашыруу боюнча:

- макроэкономикалык, соода, монополияга каршы, Бажы-тарифтик, лицензиялык, тышкы экономикалык саясат;
- өнөр жай (тамак-аш өнөр жайын кошпогондо);
- экспорттук контроль;
- региондорду өнүктүрүү, администрациялык-аймактык түзүлүш жана аймактык-мейкиндик пландоо;
- техникалык жөнгө салуу жана метрология;
- стандартташтыруунун улуттук системасы;
- шайкештикти баалоо боюнча органдарды аккредитациялоонун улуттук системасы;
- адал-индустрияны өнүктүрүү;
- ишкердикти өнүктүрүү;
- “жашыл” экономиканы өнүктүрүү, климаттын өзгөрүшүнө кесепеттерди жеңилдетүү жана адаптациялоо;
- региондук өнүктүрүү;

- банктык эмес финансылык рынокту, бухгалтердик эсепти жана финансылык отчеттуулукту көзөмөлдөө жана жөнгө салуу;

- туризм;

2) мамлекеттик салык, бажы саясатын, камсыздандыруу төгүмдөрүн башкаруу жана мамлекеттик мүлктү башкаруу жаатындагы мамлекеттик саясатты иштеп чыгуу боюнча.

Корутунду

Аудит тарабынан жүргүзүлгөн иш-чаранын натыйжасында, төмөнкү жазылган жагдайларды кошпогондо, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин жана анын ведомстволук мекемелеринин иши жалпысынан аудиттин критерийлерине жооп берет.

Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын мурдагы аудиттин жыйынтыктары боюнча жөнөтүлгөн жазма буйруктарынын жана сунуштамаларынын аткарылышы

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинде жана анын ведомстволук мекемелеринде 2019-жылдын 1-январынан тартып 2020-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата натыйжалуулук аудиттин элементтерин колдонуу менен жүргүзүлгөн шайкештик аудитинин жыйынтыктары боюнча берилген 9 пункттан турган сунуштаманын (2022-жылдын 4-апрелиндеги № 01-23/97) 6 пункту аткарылган (1, 4, 6, 7, 8, 9-пункттары), 2.4; 5.1; 5.2-пунктчалары жарым-жартылай аткарылган, 2.6; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 5.3-пунктчалары аткарылган эмес.

Калыбына келтирүүгө тийиш болгон бузуулар боюнча суммалар толугу менен калыбына келтирилген.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасы тарабынан Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине 2019-жылдын 1-январынан тартып 2020-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата натыйжалуулук аудиттин элементтерин колдонуу менен жүргүзүлгөн шайкештик аудитинин жыйынтыктары боюнча берилген 2022-жылдын 4-апрелиндеги № 01-23/97 сунуштаманын жарым-жартылай аткарылган 2.4; 5.1; 5.2-пунктчалары, аткарыла элек 2.6; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 5.3-пунктчалары толугу менен аткарылсын.

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин тышкы жардам башкармалыгы

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 19-июнундагы № 389 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасында эл аралык гранттык жана техникалык жардамдарды тартуу жана пайдалануу тартиби жөнүндө” жобого ылайык, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги эл аралык гранттык жана техникалык жардамдарды тартууну жана пайдаланууну координациялоо боюнча ыйгарым укуктуу орган катары аныкталган. Тышкы жардам башкармалыгынын милдеттери жогоруда көрсөтүлгөн жободон түздөн-түз келип чыгат жана эл аралык гранттык жана

техникалык жардамдарды тартуу жана пайдалануу чөйрөсүндөгү мамлекеттик саясаттын милдеттерине ылайык келет:

- эл аралык жардамдын натыйжалуулугун жогорулатуу;
- координациялоо, системалаштыруу жана мониторинг жүргүзүү;
- ачыктыкты камсыз кылуу;
- долбоорлорду каттоо жана эсепке алуу;
- жардамды өлкөнүн өнүгүү артыкчылыктарына буруу.

Жобого ылайык эл аралык гранттык жана техникалык жардамдарды тартуунун негизги максаты Кыргыз Республикасындагы социалдык-экономикалык кайра түзүүлөрдү колдоо болуп саналат. Жардам жабдуулар, окутуу, консультация, изилдөө, семинарлар ж.б. түрүндө берилет.

Аныкталды:

Мамлекеттик органдарда гранттык долбоорлорду ишке ашыруу

Тышкы жардам башкармалыгынын берген маалыматына ылайык, 13 министрлик жана 6 ведомство гана эл аралык гранттык долбоорлорду ишке ашырат. 3 мамлекеттик орган - этил спиртин жана алкогольдук продукциялардын өндүрүлүшүн жана жүгүртүлүшүн контролдоо боюнча мамлекеттик агенттик, транспорт каражаттарын жана айдоочулук курамды каттоо боюнча мамлекеттик агенттик, ошондой эле депозиттерди коргоо боюнча агенттик - долбоорлорду ишке ашырышпайт.

Арыздарды кароо жана долбоорлорду каттоо

Аудит жүргүзүлгөн мезгил аралыгында Министрлик тарабынан жобонун 11-пунктуна ылайык, 233 долбоордук арыз каралып, алардын ичинен 167 арыз жактырылган.

2022-2024-жылдар үчүн жобонун 13-пунктунун талаптарына ылайык, эл аралык гранттык жана техникалык жардамдардын реестринде жалпы суммасы 25,2 млрд сомго 120 долбоор катталган, анын ичинен:

- 2022-жылы 1,6 млрд сомго 21 долбоор;
- 2023-жылы 8,5 млрд сомго 37 долбоор;
- 2024-жылы 15,1 млрд сомго 62 долбоор.

Жогоруда көрсөтүлгөндөй, акыркы үч жылда катталган долбоорлордун саны үч эсеге өскөн (21 ден 62ге чейин), алардын эң көп саны:

- КР Ички иштер министрлигине - 16 долбоор (25,8%);
- КР Өзгөчө кырдаалдар министрлигине - 12 долбоор (19,3%) таандык.

Максатка ылайыктуулугу жөнүндө корутунду жок ишке ашырылган долбоорлорду каттоо

2022-2023-жылдары Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын протоколдук тапшырмалары боюнча 5,7 млн сом суммасында 22 долбоор катталган, алар жобонун 11-пунктунда белгиленгендей, максатка ылайыктуулугу жөнүндө ыйгарым укуктуу органдын корутундусу жок ишке ашыруучу агенттиктер тарабынан ишке ашырыла баштаган.

Ушундай эле тартип бузуулар 2024-жылы да аныкталган, КР Өзгөчө кырдаалдар министрлигинин долбоорлорунда - 66,7%ы (12 долбоордун

ичинен 8) долбоорлордун ишке ашыруу мөөнөтү аяктагандан кийин катталган; КР Ички иштер министрлигинин долбоорлорунда - 68,7%ы (11 долбоордун ичинен 16) жобонун талаптары сакталбастан, аткаруучу агенттиктер тарабынан ишке ашырыла баштаган.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 19-июнундагы №389 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасында эл аралык гранттык жана техникалык жардамдарды тартуу жана пайдалануу тартиби жөнүндө” жобонун талаптарын бузуу

2024-жылдын аягына карата 128 эл аралык жардам долбоорлору 33 955,3 млн сом суммасында ишке ашырылган, алардын ичинен:

- катталганы - 23 052,4 млн сомго 76 долбоор;
- катталбаганы - 10 902,9 млн сомго 52 долбоор.

Катталбаган долбоорлордун жалпы санынын 40,4%ы (21 долбоор) КР Суу ресурстары, айыл чарба жана кайра иштетүү өнөр жай министрлигине жана 21%ы КР Өзгөчө кырдаалдар жана Саламаттык сактоо министрликтерине туура келет.

Корутунду:

- Аткаруучу агенттиктер (министрликтер жана ведомстволор) тарабынан Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 19-июнундагы № 389 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасында эл аралык гранттык жана техникалык жардамдарды тартуу жана пайдалануу тартиби жөнүндө” жобонун 9, 11 жана 13-пункттарын бузуу менен, ыйгарым укуктуу органдын максатка ылайыктуулугу жөнүндө корутунду алынбастан, долбоорлор каттоосуз ишке ашырылган.

- Ыйгарым укуктуу орган тышкы жардамды эсепке алуу максатында ишке ашырылып жаткан долбоорлорду каттоого аргасыз болот. Бул системалык эсептин бурмаланышына, алдын ала баалоо этабында талдоонун жоктугуна алып келет жана бул чөйрөдөгү мамлекеттик саясаттын натыйжалуулугун төмөндөтөт.

- Стратегиялык пландаштыруу үчүн тобокелдиктер.

Эл аралык гранттык жана техникалык жардамдардын экспертизадан өтпөгөн иш жүзүндөгү көлөмү жөнүндө маалыматтын жоктугу жаңы долбоорлор боюнча негиздүү корутундуларды иштеп чыгууну кыйындатат (жобонун 23-пунктуна ылайык) жана донордук программалардын натыйжалуулугун объективдүү баалоого тоскоолдук кылат. Бул тең салмактуу артыкчылыктарды иштеп чыгуу, тиешелүү секторлордо жетишкендиктерди пландаштыруу жана мониторинг жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн чектейт.

- Долбоорлорду расмий жол - жоболордун алкагынан тышкары массалык түрдө ишке ашыруу жол-жобонун ачык-айкындуулугун төмөндөтөт жана Жобонун негизги максаттарына - тышкы жардамды пайдалануунун системалаштырылышына, мониторингине жана отчеттуулугун камсыздоого каршы келет.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине:

1. Эл аралык гранттык жана техникалык жардамдардын долбоорлорун каттоо же отчеттуулук тартибин бузган долбоорлорду ишке ашыруучу мамлекеттик органдарды жоопкерчиликке тартуу механизмдери каралсын;

2. Жаңы долбоорлорду макулдашууда өлкөнү өнүктүрүү приоритеттеринин сакталышына көзөмөлдү күчөтүү камсыз кылынсын.

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине:

1. Эл аралык гранттык жана техникалык жардамдардын алкагында катталган бардык долбоорлорду натыйжалуу координациялоо жана мониторинг жүргүзүү камсыз кылынсын;

2. Ар бир мамлекеттик органда ишке ашырылып жаткан эл аралык гранттык жана техникалык жардам долбоорлору боюнча жергиликтүү санариптик маалымат базасын түзүү аркылуу жардамды пайдалануунун ачык-айкындуулугун жогорулатуу үчүн ведомстволор аралык өз ара аракеттенүүнү күчөтүү, аларды борбордук платформа менен синхрондоштуруу камсыз кылынсын.

Экономика жана коммерция министрлиги тарабынан гранттык жана техникалык жардам долбоорунун ишке ашырылышын талдоо

Аныкталды:

Министрликтин “Кыргыз Республикасында эл аралык гранттык жана техникалык жардамдарды тартуу жана пайдалануу тартиби жөнүндө” жобону ишке ашыруу боюнча иши, ага жүктөлгөн милдеттерге жана критерийлерге ылайык келет. Министрлик долбоорлорду каттоону, координациялоону жана эсепке алууну жүзөгө ашырат, окутуучу семинарларды өткөрөт жана мамлекеттик органдар менен өз ара аракеттенет.

Бирок, талдоо көрсөткөндөй, Министрлик долбоордун координатору гана эмес, түздөн-түз аткаруучусу болгон учурларда, долбоорлорду ишке ашырууда олуттуу кыйынчылыктардын пайда болушуна алып келген.

Мисалы: “Аялдардын ишкерчилигин өнүктүрүү” долбоору боюнча (JFPR 9170-KGZ)

1. Ишке ашыруу мөөнөттөрүн кечиктирүү

Долбоор 508,39 миң АКШ доллары өлчөмүндө даяр каржылоо болгонуна карабастан, 5 жылдан ашык убакытка созулган. Каражаттар 2019-жылдан бери колдо болгон, бирок банктар менен келишимдер 2025-жылдын май айында гана түзүлгөн.

2. Долбоордук компетенциянын жоктугу

Министрлик долбоордун насыялык компонентин ишке ашыруу үчүн компетенттүү кадрлардын жоктугун моюнга алган, бул донордун шарттарына каршы келген башка ведомствого ыйгарым укуктарды өткөрүп берүү аракетине алып келген.

3. Финансы-кредит уюмдары (ФКУ) менен иштин жетишсиздиги

Көпчүлүк ФКУлар жагымсыз шарттардан улам катышуудан баш тартышкан. 2023-2024-жылдары гана, олуттуу кечигүү менен, долбоордун шарттарын адаптациялоо боюнча активдүү иш башталган.

Натыйжада, долбоор иш жүзүндө 2025-жылы гана ишке киргизилген, бул Министрликтин оперативдик жана долбоорлорду түздөн-түз ишке ашырууга жетишсиз институционалдык даярдыгын көрсөткөн.

4. Репутациялык тобокелдиктер

АӨБ жана Жапон фонду тарабынан берилген каражаттарды көп жылдар бою пайдаланбай коюу донорлордун ишенимине доо келтирип, мындан аркы кызматташууга коркунуч келтириши мүмкүн.

5. Долбоордун чектелген чөйрөсү

Долбоор ишке киргенден кийин да, Бишкек жана Ош шаарларын кошпогондо, региондорду гана камтыган, бул анын өлкөдөгү аялдардын ишкердигин өнүктүрүүгө тийгизген таасирин чектейт.

Корутунду:

Тышкы жардамды башкаруу системасы жалпысынан коюлган милдеттерге жооп бергенине карабастан, бул долбоор башкаруу, уюштуруу жана координациялоо маселелерине туш болгон, бул ведомствонун каржы тармагындагы долбоорлорду ишке ашырууга системалуу түрдө даяр эместигин көрсөтөт.

Сунуштама:

1. Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги ишке ашыруучу агенттик катары болгон бардык долбоорлорго комплекстүү талдоо жүргүзүү камсыз кылынсын;

2. Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинде эл аралык жардамдардын долбоорлорун ишке ашыруунун тартиби жөнүндө ички ченемдик документтин иштелип чыгышы жана бекитилиши каралсын.

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги тарабынан салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун баалоо тартибинин талаптарынын сакталышы

Берилген маалыматтарга ылайык, Кыргыз Республикасынын Салык кодексинде каралган айрым салык төлөөчүлөр үчүн берилген салыктык жеңилдиктердин суммасы ИДПнын 4,4%ын, же 2023-жылдын жыйынтыгы менен 54,1 млрд сомду түзгөн.

2020-2022-жылдар үчүн салык мыйзамдарында каралган салыктык жеңилдиктер жана бошотуулар 2020-жылы 33,5 млрд сомду, же ИДПга карата 5,6%ды, 2021-жылы 47,7 млрд сомду, же ИДПга карата 6,4%ды, 2022-жылы 60,3 млрд сомду, же ИДПга карата 5,9%ды жана 2023-жылы 54,1 млрд сомду, же ИДПга карата 4,4%ды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 4-августундагы №388 токтому менен бекитилген, Салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун баалоо тартибине ылайык (6-тиркеме), талданууга тийиш болгон салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун жыл сайын баалоо боюнча милдеттүү талаптарды белгилейт, ошондой эле катышуучулардын курамын, өткөрүү этаптарын, аналитикалык материалдардын мазмунун жана жеңилдиктерди натыйжалуу деп таануу критерийлерин регламенттейт.

Аныкталды жана корутунду:

Экономика жана коммерция министрлиги тарабынан:

1. Салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун баалоо тартибинин 8-пунктунда белгиленгендей, ведомстволор аралык жумушчу топ түзүлгөн.

2. Каралган салык жеңилдиктерине баалоо жүргүзүлгөн (1-этапта (2023-жылы) - 5 жеңилдиктер, 2-этапта (2024-жылы) - 17 жеңилдиктер камтылган).

3. Тартиптин 18-пунктунун талаптарына ылайык, баалоонун натыйжалары боюнча (бюджеттик жана социалдык/экономикалык натыйжалуулукту баалоо) айрым салык жеңилдиктерин сактоо, узартуу же жокко чыгаруу жөнүндө чечим кабыл алынган.

Биринчи этаптагы баалоонун натыйжалары боюнча ведомстволор аралык комиссия тарабынан:

а) колдонуудагы жеңилдиктер боюнча капиталдык операциялар боюнча пайданы салыктан бошотуу; пайыздык кирешени бошотуу жана киреше салыгы боюнча баалуу кагаздардын наркынын өсүшү; финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү КНСтен бошотуу боюнча жоболор сакталып калган.

б) жеңилдиктерди колдонуунун мөөнөттөрү белгиленген:

- банктык жабдуулар боюнча - 2024-жылдын 1-январынан тартып 2026-жылга чейин (жабдуулардын түрүнө жараша);

- кредиттик союздардын пайдасы боюнча - 2027 жылга чейин.

Экинчи этапта ведомстволор аралык комиссия тарабынан баалоонун натыйжалары боюнча 12 салык жеңилдиктери натыйжалуу, 5 салык жеңилдиктери натыйжасыз деп табылган. Бирок, жеңилдиктин бир түрү гана толугу менен жоюлган (*профсоюздук санаторийлердин, эс алуу үйлөрүнүн, пансионаттардын санитардык-коргоо зоналарына кирген жер участкаларын мүлк салыгын төлөөдөн бошотуу боюнча салыктык жеңилдик*).

Салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун баалоо тартибинин 18-пунктуна ылайык, бюджеттик жана/же социалдык/экономикалык натыйжалуулугу оң болбогон жеңилдиктер ыйгарым укуктуу орган тарабынан демилгеленгенден кийин жокко чыгарылууга тийиш. Бирок, тартиптин 18-пунктун бузуу менен, жеңилдиктердин эки түрү боюнча (*жеке менчик жалпы билим берүү уюмдарынын жана машина-трактордук станциялардын пайдасы боюнча*) колдонуу мөөнөтү 2030-жылдын 1-январына чейин белгиленген, ал эми башка эки түрү боюнча (*дары-дармек каражаттарын жана медициналык буюмдарды импорттоодо жана жеткирүүдө КНСтен бошотуу боюнча*) колдонуудагы ченемдер сакталган.

2020-2023-жылдар мезгил аралыгында салык жеңилдиктеринин жана бошотуулардын көлөмү ички дүң продуктунун (4,4% дан 6,4% га чейин) жогорку үлүшүн туруктуу түзгөн. Бул бюджеттин киреше бөлүгүн түзүүгө берилүүчү жеңилдиктердин олуттуу таасири жөнүндө күбөлөндүрөт.

Жеңилдиктердин абсолюттук суммасы 2020-жылы 33,5 млрд сомдон 2022-жылы 60,3 млрд сомго чейин өскөн, 2023-жылы 54,1 млрд сомго чейин төмөндөгөн. Салык жеңилдиктеринин жогорку деңгээли (ИДПдан 6,4%га чейин) бюджетке оорчулук келтирип, анын киреше потенциалын төмөндөтөт.

Мыйзам деңгээлинде же административдик чара катары кабыл алынган ар кандай ченем, эгерде аны колдонуу мамлекеттин кирешелерин жоготууга алып келсе, чыгашаларга барабар деп таанылышы мүмкүн. Ушуга байланыштуу берилген жеңилдиктердин натыйжалуулугун сапаттуу баалоо жана экономиканы стимулдаштыруу менен бюджеттин туруктуулугунун ортосундагы балансты камсыз кылуучу механизмдердин иштелип чыгышы зарыл.

Экономика жана коммерция министрлиги жалпысынан салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун баалоо тартибинде каралган жол-жоболордун аткарылышын камсыз кылган: жумушчу топтор түзүлгөн, талдоо жүргүзүлгөн, аналитикалык материалдар түзүлгөн. Ошол эле учурда тартиптин айрым талаптарынын бузуулары аныкталган:

- 9-пункту, ачык жеткиликтүү аналитикалык катты жайгаштыруу жөнүндө маалымат берилген эмес;

- айрым жеңилдиктер натыйжасыз деп таанылганына карабастан, алар боюнча ченемдик өзгөрүүлөр дайыма эле боло берген жок, бул баалоонун натыйжалары менен сунуштаманы мыйзамдык ишке ашыруу механизмдин ортосундагы жетишсиз укуктук байланыш жөнүндө күбөлөндүрөт, ошондой эле баалоо механизмдин өзүнүн натыйжалуулугун төмөндөтөт.

Алсак, 2023-жылга баалоонун натыйжалары боюнча натыйжасыз деп таанылган салыктар боюнча жеңилдиктердин суммасы 4 156,4 млн сомду түзгөн, бул бюджеттик жоготуулар болуп эсептелинет:

- 1) жеке менчик формасынын негизинде түзүлгөн жалпы билим берүү уюмдарын пайда салыгын төлөөдөн бошотуу - 43,4 млн сом;

- 2) машина-трактордук станцияны пайда салыгын төлөөдөн бошотуу - 0,8 млн сом;

- 3) Кыргыз Республикасынын аймагына импорттолуучу дары-дармек каражаттарын, анын ичинде жаныбарлар үчүн вакциналарды жана дары-дармек каражаттарын, медициналык буюмдарды, ошондой эле дары-дармек каражаттарын өндүрүүдө колдонулуучу баштапкы материалдарды КНСТИ төлөөдөн бошотуу - 3 531,6 млн сом;

- 4) дары-дармек каражаттарын, анын ичинде жаныбарлар үчүн вакциналарды жана дары-дармек каражаттарын, медициналык буюмдарды, ошондой эле, КНСтен бошотулган дары-дармек каражаттарын өндүрүүдө колдонулуучу баштапкы материалдарды берүүлөр - 577,4 млн сом;

- 5) профсоюздук санаторийлердин, эс алуу үйлөрүнүн, пансионаттардын санитардык-коргоо зоналарына кирген жер участкаларын мүлк салыгын төлөөдөн бошотуу – 3,3 млн сом.

Сунуштама:

1. Мыйзам чыгаруу демилгелери жана сунуштарды ишке ашыруу мониторинги аркылуу салыктык жөнгө салуу практикасына баалоо жыйынтыктарын системалуу киргизүү камсыз кылынсын;

2. Баалоо аяктагандан кийин, анын ичинде регламенттик мөөнөттөрдү киргизүү аркылуу чечимдерди даярдоо жана кабыл алуу мөөнөттөрүнө көзөмөл күчөтүлсүн;

3. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 4-августундагы №388 токтому менен бекитилген, Салык жеңилдиктеринин натыйжалуулугун баалоо тартибинин 9-пунктуна ылайык, бардык аналитикалык каттарды ачык жарыялоо камсыз кылынсын.

Уюштуруу документтеринин негизинде Министрликтин ведомстволук мекемелеринин функцияларын талдоо

Аныкталды:

Экономика жана коммерция министрлигинин ведомстволук түзүмдөрүнүн - “Кыргыз Экспорт” мамлекеттик мекемесинин жана Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүнүн ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук актыларды талдоодо функциялардын кайталагандыгы жана натыйжалуу координациянын жоктугу аныкталган.

1. Министрликтин ведомстволук мекемелеринин бири-бирин кайталаган максаттары

Эки мекеме тең экспортту илгерилетүү, чет элдик өнөктөштөр менен өз ара аракеттенүү, эл аралык иш-чараларга катышуу, ата мекендик экспорттоочуларды коргоо жана колдоо менен байланышкан милдеттерди аткарышат. Бул структуралардын ортосунда жоопкерчиликти натыйжалуу бөлүштүрүүгө жол бербеген функционалдык кесилишти жаратат.

“Кыргыз Экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү боюнча борбор” мамлекеттик мекемесинин максаты - экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү, экспорттоочуларга көмөк көрсөтүү, аналитикалык жана маркетингдик материалдарды даярдоо, тышкы рынокторго чыгууну коштоо.

Соода өкүлчүлүктөрүнүн максаты - тышкы экономикалык мамилелер чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын кызыкчылыктарын чет өлкөлөрдө көрсөтүү, экспортко көмөктөшүү жана тышкы экономикалык ишмердик субъекттеринин кызыкчылыктарын коргоо.

Эки максат тең, негизинен, бири-бирин кайталайт, бирок иштин түрлөрү, этаптары же географиясы боюнча айырмалоочу ченемдик механизми жок.

2. Функциялардын кайталанышы жана ресурстарды натыйжасыз пайдалануу

“Кыргыз Экспорт” борбору мамлекеттик башкаруу органы жөнүндө жобо жана соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартиби экспортту илгерилетүү, рыноктук аналитика, көргөзмөлөргө катышуу, тышкы экономикалык байланыштарды түзүү жана контракттарды коштоо чөйрөлөрүндө бир топ кайталануучу функцияларды камтыйт. Бул түзүмдөрдүн ортосундагы ыйгарым укуктардын чектелбегендигин күбөлөндүрөт жана бюджеттик ресурстарды сарамжалсыз пайдаланууга алып келет.

3. Тартип ченемдерин аткаруунун жана башкаруучулук көзөмөлдүн жоктугу.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-декабрындагы №702 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартибинин 30-пунктуна ылайык, соода

өкүлчүлүктөрү келишим түзүүдө тышкы экономикалык иштин субъекттери менен макулдашуу боюнча көмөк көрсөтүүдөн атайын эсепке түшүүчү пайыздык комиссия алуу каралган. Комиссиялардан түшкөн каражаттар ыйгарым укуктуу орган тарабынан ачылган атайын эсептерге түшүшү керек.

Бирок, иш жүзүндө төмөнкүлөр белгиленген:

- бардык иштеп жаткан соода өкүлчүлүктөрүндө (аудит күнүнө карата) комиссиялардан алынуучу каражаттар үчүн атайын эсептер ачылган эмес;

- экспортчулар менен чет өлкөлүк өнөктөрдүн ортосунда байланыштарды түзүүгө көмөк көрсөтүү фактысына карабастан бир дагы комиссиялык төлөм иш жүзүндө түшкөн эмес;

- соода өкүлдөрү комиссияларды алуу боюнча иштелип чыккан механизминин жоктугуна жана экспортчулар тарабынан макул эместигине шылташат;

Ошону менен бирге, Экономика жана коммерция министрлиги тарабынан 30-пунктту ишке ашыруунун мыйзамга ылайык механизмдерин иштеп чыгуу, аткарылбай калуунун себептерине талдоо жүргүзүү, аныкталган тоскоолдуктарды эске алуу менен ченемдик актыларды актуалдаштыруу боюнча чаралар көрүлгөн эмес.

Көп убакыттан бери Министрлик тарабынан өзүнүн ченемдик талаптарынын аткарылышына көзөмөл жүргүзүлбөйт, алардын аткарылышына мониторинг жүргүзүлбөйт жана соода өкүлчүлүктөрүнүн ишинин финансылык натыйжалуулугу камсыз кылынбайт. Бул башкаруучулук процесске катышуунун төмөндүгүн, кайра байланыш механизмдеринин жоктугун жана экспорттук саясаттын натыйжалуу инструменти катары соода өкүлчүлүктөрү институтуна ишенимдин төмөндүгүн күбөлөндүрөт.

“Кыргыз Экспорт” мамлекеттик мекемесинин жана Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүнүн кайталанган функциялары боюнча маалымат №1 тиркемеде көрсөтүлгөн.

Компетенциясына тышкы экономикалык ишти координациялоо жана соода саясатын ишке ашыруу кирген Экономика жана коммерция министрлигинин соода саясаты бөлүмү ведомстволук түзүмдөр болгон “Кыргыз Экспорт” Борбору жана Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүнүн ишинин натыйжалуулугуна системалуу баа бербегендиги аудит тарабынан аныкталган. Мында:

- аталган мекемелердин ишинин натыйжалуулугун баалоо методикасы иштелип чыккан эмес;

- жетишилген натыйжалардын алардын максаттарына жана милдеттерине ылайыктуулугун талдоо жүргүзүлгөн эмес;

- министрликтин жетекчилигинин дарегине түзүмдөрдүн ыйгарым укуктарын оптималдаштыруу, реструктуризациялоо же тактоо зарылдыгы жөнүндө жыйынтыктары бар отчеттор, аналитикалык каттар же докладдар катталган эмес;

- функциялардын бири-бирин кайталаганына карабастан, “экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү боюнча “Кыргыз Экспорт” экспортту өнүктүрүү

жана илгерилетүү боюнча борбор” мамлекеттик мекемесинин жана соода өкүлчүлүктөрүнүн ортосунда координациялык механизмдерди иштеп чыгуу аракеттери көрүлгөн эмес.

Иш жүзүндө министрлик экспортту илгерилетүү чөйрөсүндө стратегиялык жана институционалдык башкаруудан четтеп, ыйгарым укуктарын өткөрүп бергенине карабастан контролдоо, баалоо жана өнүктүрүү механизмдерин камсыз кылган эмес.

Корутунду:

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги экспорттук саясатты борборлоштурулган жана системалуу башкарууну камсыз кылбайт. Ведомстволук мекемелердин ишин пландаштыруунун, координациялоонун, мониторинг жүргүзүүнүн жана баалоонун бирдиктүү механизмдери жок. Бул башкаруунун фрагменттүүлүгүнө, функциялардын бири-бирин кайталануусуна жана ишке ашырылып жаткан чаралардын жалпы натыйжалуулугунун төмөндөшүнө алып келет.

Түзүлгөн институттар - “Кыргыз экспортун өнүктүрүү жана илгерилетүү боюнча борбор” мамлекеттик мекемеси жана соода өкүлчүлүктөрү-ролдорду так бөлүштүрбөстөн бири-бирине дал келген милдеттерди аткарышат, бул экспорттук стратегияны максатка ылайык ишке ашырууга тоскоолдук кылат жана бюджеттик каражаттарды сарамжалсыз пайдаланууга алып келет.

Мындан тышкары, соода саясатынын профилдик бөлүмү координациялоо жана аналитикалык коштоо функциясын жеткиликтүү аткарбайт: натыйжалуулукту баалоо жүргүзүлбөйт, коллегиялык аянтчаларда мекемелердин отчеттору каралбайт, кайталоолорду жоюу боюнча чаралар көрүлбөйт. Бул министрлик тарабынан башкаруучулук кайра байланыштын жана системалык контролдун жоктугу жөнүндө күбөлөндүрөт.

Жалпысынан бул фактылар министрликтин ишин экспорттук саясатты институттук коштоо жана ишке ашыруу жагында натыйжасыз деп баалоого мүмкүндүк берет.

Сунуштама:

Институционалдык колдоонун жана экспорттук саясатты ишке ашыруунун натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын Экономика жана соода министрлигинде төмөнкү иш чаралар жүргүзүлсүн:

1. Экспорттук саясатты башкаруунун борборлоштурулган системасын түзүү, анын ичинде ведомствого караштуу мекемелердин ишин пландаштыруу, координациялоо, мониторинг жүргүзүү жана баалоо механизмдери;

2. “Кыргыз Экспорт” мамлекеттик мекемесинин, соода өкүлчүлүктөрүнүн жана Министрликтин тиешелүү бөлүмдөрүнүн ортосундагы функцияларды жана ыйгарым укуктарды так бөлүштүрүү, аны ченемдик укуктук акт же ички жоболор менен бекитүү;

3. Соода саясаты бөлүмүнүн координациялоочу жана аналитикалык ролун күчөтүү;

4. Министрликтин жетекчилигинин деңгээлинде экспорттук саясаттын ишке ашырылышына жетекчилик менен кайтарым байланыш жана үзгүлтүксүз мониторинг системасын киргизүү.

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүнүн иши

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүнүн ишинин жана бюджетинин аткарылышына аудит Кытай Эл Республикасындагы Соода өкүлчүлүгүндө жерине баруу менен, Түркия Республикасындагы жана Өзбекстан Республикасындагы Соода өкүлчүлүктөрүндө берилген кварталдык отчеттордун негизинде жүргүзүлдү, ошондой эле Министрлик жана аталган өкүлчүлүктөр менен өз ара эсептешүүлөрүнүн абалына аудит жүргүзүлдү.

Кыргыз Республикасынын Кытай Эл Республикасындагы, Түркиядагы жана Өзбекстандагы соода өкүлчүлүктөрүнүн отчетторуна талдоо жүргүзүүнүн натыйжасында, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-декабрындагы № 702 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартибинде каралган максаттарга жетүүгө тоскоол болгон системалык көйгөйлөр аныкталган.

Соода өкүлчүлүктөрүнүн ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук актыларды талдоо

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-декабрындагы №702 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартиби менен белгиленген Соода өкүлчүлүктөрүнүн милдеттери маңызы боюнча кайталанууда, ошондой эле аларды ишке ашыруунун так ыкмалары белгиленген эмес:

- “экономикалык байланыштарды өнүктүрүүгө көмөктөшүү” жана ошол эле учурда “тышкы экономикалык ишти жүзөгө ашырууга көмөктөшүү” - бул милдеттердин маңызы бири-бирине дал келет;
- “кыргыз товар өндүрүүчүлөрү үчүн атаандаштыкка жөндөмдүү шарттарды түзүү” жана “ишкер байланыштарды түзүүгө көмөк көрсөтүү” - ошондой эле жарым-жартылай бири-бирин кайталайт, бирок бул милдеттерди ишке ашыруунун конкреттүү механизмдери жок.

Иш-аракеттерин талдоо боюнча аныктоолор

Соода өкүлчүлүктөрүнүн максаттары жарым-жартылай аткарылган. Айрым иш-чаралардын (форумдарды, сүйлөшүүлөрдү өткөрүү, көргөзмөлөргө катышуу ж.б.) аткарылышына карабастан, алардын стратегиялык максаттарга (экспортту өстүрүү, кызыкчылыктарды коргоо,

тышкы соодада КР үлүшүн жогорулатуу) таасири чектелүү бойдон калууда. Берилген отчеттор баяндоочу мүнөзгө ээ, сандык көрсөткүчтөрү жана верификациялануучу натыйжалары жок.

Аталган тартиптин 30-пунктуна ылайык, соода өкүлчүлүктөрү келишим түзүүдө тышкы экономикалык иштин субъекттери менен макулдашуу боюнча көмөк көрсөтүүдөн атайын эсепке түшүүчү 0,5% дан 3% га чейинки өлчөмүндөгү комиссияны белгилей алат. Бирок, 2023-2024-жылдары бир дагы соода өкүлчүлүгү тарабынан бул механизм колдонулган эмес. Кытай Эл Республикасындагы соода өкүлчүлүгүндө жүргүзүлгөн аудиттин жыйынтыгына ылайык, тышкы экономикалык ишмердүүлүктүн катышуучулары тарабынан 6,33 млн АКШ доллары суммасында 6 келишим түзүлгөн, бирок комиссия аныкталган эмес. Бул бюджетке 8,7 млн сомдон ашык каражаттын түшпөй калышына алып келген.

Отчеттуулук жана келишимдерди сактоо боюнча бузуулар

Тартиптин 32-пункту сакталбастан, соода өкүлчүлүктөрү тарабынан түзүлгөн келишимдердин көчүрмөлөрү Министрликке жиберилген эмес. Бул экспорттук келишимдерди түзүүгө көмөк көрсөтүүгө, тиешелүү аткарылган иштердин ишенимдүүлүгүнө шек келтирет.

Финансы-чарбалык маселелердин жөнгө салынбагандыгы

Тартиптин 29-пунктуна ылайык, эмгек акы төлөө түрүндө финансылык камсыздоо, анын ичинде турак жай менен камсыздоо (анын ичинде бардык коммуналдык кызматтар), транспорттук жана иш сапар чыгымдары, соода өкүлчүлүктөрүнүн ишин камсыз кылуу үчүн зарыл болгон мүлк, ошондой эле соода өкүлчүлүктөрүнүн кызматкерлерин жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүн медициналык камсыздандыруу республикалык бюджеттин каражаттарынын эсебинен жүзөгө ашырылат. Бирок, көрсөтүлгөн чыгымдардын тартибин, түзүмүн жана чектик өлчөмдөрүн регламенттөөчү документ иштелип чыккан эмес. Атап айтканда: турак жай, медициналык камсыздандыруу, транспорттук камсыздоо жана башка чыгымдарды берүүнүн милдеттүү шарттарын жана критерийлерин белгилеген ченемдик укуктук акты жок, чыгымдардын негиздүүлүгүнө жана экономикалык максатка ылайыктуулугуна укуктук баа берүү механизми аныкталган эмес, өкүлчүлүктөрдү камсыз кылуу менен байланышкан бюджеттик каражаттарды пайдалануу тартибинин бузулгандыгы үчүн жоопкерчиликти чектери бекитилген эмес.

Бул каражаттарды натыйжасыз пайдалануу тобокелчилигин жаратат жана көзөмөлдөөнү кыйындатат. Мисалы: Кытай Эл Республикасында кызматкерлер ченемдик аянттан ашкан батирлерде жашашат, анткени ижарага лимит аныкталган эмес.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-январындагы №702 “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрү жөнүндө” токтомуна ылайык, соода өкүлчүлүктөрүнүн кызматкерлерин Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлигинин карамагында турган Кыргыз Республикасынын чет өлкөлөрдөгү мекемелеринин имараттарында жайгаштыруу каралган. Бирок,

Кыргыз Республикасынын Түркия Республикасындагы соода өкүлчүлүгү өзүнчө кеңсени ижарага алган. Бул республикалык бюджеттен 2023-2024-жылдары 1 657,8 миң сомго кошумча чыгымдарга алып келген.

Иштин жыйынтыгы боюнча ведомстволук аналитиканын жоктугу

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги ыйгарым укуктуу орган катары чет өлкөлүк түзүмдөрдүн, анын ичинде соода өкүлчүлүктөрүнүн ишин координациялоо, жөнгө салуу жана баалоо боюнча ыйгарым укуктарга ээ. Бирок, 2023-2024-жылдары соода агенттиктеринин берилген отчетторуна Министрликтин деңгээлинде талдоо жана баалоо жүргүзүлгөн эмес. Отчетторду кароонун жыйынтыгы боюнча натыйжалуулукту, коюлган милдеттерге жана максаттарга ылайыктуулукту чагылдырган аналитикалык материалдар, ошондой эле башкаруу чечимдери жок.

Ведомстволук үзгүлтүксүз талдоосуз чыныгы жетишкендиктерди, кемчиликтерди жана тенденцияларды аныктоо мүмкүн эмес, ошондой эле конкреттүү өкүлчүлүктөрдүн мөөнөтүн, реформалоо же жабуу жөнүндө негиздүү чечимдерди кабыл алуу мүмкүн эмес.

Кыргыз Республикасынын Кытай Эл Республикасындагы, Өзбекстан Республикасындагы жана Түркия Республикасындагы соода өкүлчүлүктөрүн 2023-жылдын июлунан тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейин күтүүгө жалпысынан 81,4 млн сом суммасында бөлүнгөн олуттуу бюджеттик каражаттарга карабастан, бул өкүлчүлүктөрдүн ишинин натыйжаларын баалоо системасы жок.

Мында, 2024-жылдын 31-декабрына карата пайдаланылбаган каражаттардын 5,6 млн сом өлчөмүндөгү калдыгы Кыргыз Республикасынын Бюджеттик кодексинин 106-беренесинин 10-пунктунун талаптарын бузуу менен, республикалык бюджетке кайтарылган эмес. *Аудиттин учурунда соода өкүлчүлүктөрү тарабынан пайдаланылбаган каражаттардын 2,8 млн сомун республикалык бюджетке которулган.*

Соода өкүлчүлүктөрүнүн иши укуктук, финансылык жана натыйжалуу контролдун механизмдери менен коштолбойт. Комиссияларды өндүрүү механизмдеринин, келишимдерди көзөмөлдөөнүн жана ачык отчеттуулуктун жоктугу Министрлик тарабынан системалык жетишпестикти көрсөтүп турат. Отчеттор максаттуу индикаторлорду, натыйжалуулуктун өлчөнүүчү көрсөткүчтөрүн, жетишилген натыйжаларды талдоону жана аныкталган көйгөйлөрдү камтыбайт.

Учурдагы шарттарда өкүлчүлүктүн ишмердүүлүгүнө объективдүү баа берүү мүмкүн эмес, башкача айтканда, өкүлчүлүктөрдү түзүү тартибинде талап кылынгандай, экспортту илгерилетүү, тышкы экономикалык байланыштарды түзүү жана республиканын кызыкчылыктарын коргоо камсыздалгандыгын тастыктоо мүмкүн эмес.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-декабрындагы №702 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз

Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартибинин 30-пунктуна ылайык, тышкы экономикалык ишмердүүлүк субъекттери менен келишим түзүүгө көмөктөшүүдө 1-3% комиссия алынат. Бирок, 6,33 млн АКШ доллары суммасындагы 6 келишим боюнча 99,2 миң доллар (8,66 млн сом) суммасындагы комиссия белгиленген (алынган) эмес.

6,33 млн АКШ долларына түзүлгөн 6 келишимдин ичинен иш жүзүндө 6,29 млн АКШ долларына (99,41%) келишимдери аткарылган эмес. Мында, Өкүлчүлүктө келишимдердин аткарылышын көзөмөлдөө механизми жок. Тартиптин 32-пунктунда тышкы экономикалык иштин субъекттери менен түзүлгөн келишимдер андан ары сактоо үчүн Кыргыз Республикасынын экономика жана коммерция чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу органына берилет. Бирок, Кытай Эл Республикасындагы соода өкүлчүлүгүндө келишимдердин түп нускалары жана көчүрмөлөрү жок. Натыйжада 20,6 млн АКШ доллар (1,77 млрд сом) суммасындагы келишимдер боюнча көмөк көрсөтүүнү тастыктоо мүмкүн эмес.

Сунуштама:

1. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 16-декабрындагы №702 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз Республикасынын чет мамлекеттердеги соода өкүлчүлүктөрүн уюштуруу тартибинин төмөнкү бөлүктөрүнүн актуалдаштырылышы каралсын:

- экспорттук келишимдерди түзүүгө көмөк көрсөтүү менен комиссиялык чегерүүлөрдү алуунун укуктук мүнөзүн жана максаттарын конкреттештирүү;
- негиздерди, өзгөчөлүктөрдү жана жол берилген чендерди кошо алганда, комиссияларды өндүрүү механизми колдонула турган шарттарды так аныктоо;
- соода өкүлчүлүктөрү менен Министрликтин ортосунда комиссиялык төлөмдөрдү эсептөө, коюу, кабыл алуу жана контролдоо маселелери боюнча жоопкерчиликтин чегин белгилөө;
- турак жайга, камсыздандырууга, транспортко чыгымдардын критерийлерин жана лимиттерин белгилөө;
- маңызы боюнча кайталанган Өкүлчүлүктүн милдеттерин кайра карап чыгуу жана жокко чыгаруу боюнча иш жүргүзүү;

2. Экспорттук саясатты координациялоо, аналитика жана стратегиялык башкаруу боюнча ыйгарым укуктардын аткарылбагандыгы боюнча соода саясаты бөлүмүнүн ишин баалоо камсыз кылынсын.

3. Функциялардын кайталанышын жоюу жана функцияларды бир операторго өткөрүп берүү менен түзүмдөрдү мүмкүн болгон учурда реформалоо же бириктирүү максатында “Кыргыз Экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү боюнча борбор” мамлекеттик мекемесинин жана соода өкүлчүлүктөрүнүн ишмердигине функциялык талдоо жүргүзүлсүн;

4. Талдоонун жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине натыйжалуулук, жоопкерчилик жана бюджеттик

чыгымдарды кыскартуу принциптерин эске алуу менен структураларды реструктуризациялоо, жоюу же бириктирүү жөнүндө сунуштама киргизилсин;

5. Экспорттук институттардын ишинин натыйжалуулугуна баа берүү системасын бекитүү жана ага жыл сайын ведомстволук талдоо жүргүзүү жана андан ары башкаруу чечимин кабыл алуу жагы каралсын.

Швейцария Конфедерациясынын Женева шаарындагы Дүйнөлүк соода уюмунун (ДСУ) маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин өкүлчүлүгүнүн (мындан ары - Өкүлчүлүк) иши

Аныкталды жана корутунду:

Өкүлчүлүктүн кызматкерлерин финансылык жана социалдык жактан камсыз кылуу Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 6-апрелиндеги №190 токтому менен бекитилген, “Швейцария Конфедерациясынын Женева шаарындагы Дүйнөлүк соода уюмунун маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин өкүлчүлүгү жөнүндө” жобого ылайык жүзөгө ашырылат. Аталган жобонун 16-пунктунда кызматкерлерге штаттык ырааттамага ылайык акчалай күтүү, турак-жай жалдоо боюнча чыгымдар төлөнөт, эгерде жубайы иштебесе, кызматкердин эмгек акысынан 30% жубайына төлөнүп берилет деп белгиленген.

Мындан тышкары, Өкүлчүлүк тарабынан кызматкерлерди финансылык жана социалдык жактан камсыз кылуу, юридикалык негиздерсиз, “Кыргыз Республикасынын дипломатиялык кызматы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 33-беренесине ылайык жүргүзүлгөндүгү аныкталган.

“Кыргыз Республикасынын дипломатиялык кызматы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 33-беренесине ылайык, материалдык-техникалык камсыздоо жана акчалай күтүү ченемдери дипломатиялык кызматтын кызматкерлери болуп саналбаган, бирок ыйгарым укуктуу орган - Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлиги тарабынан дайындалган Кыргыз Республикасынын чет өлкөлөрдөгү мекемелеринин кызматкерлерине гана жайылтылат. Аталган мыйзамдын 4-беренесине ылайык, чет өлкөлүк мекемелерге Тышкы иштер министрлигинин карамагындагы жана дипломатиялык кызмат органдарынын тутумуна кирген Кыргыз Республикасынын дипломатиялык өкүлчүлүктөрү, туруктуу өкүлчүлүктөрү, консулдук мекемелери жана визалык пункттары кирет.

Женева шаарындагы Дүйнөлүк Соода Уюмунун маселелери боюнча өкүлчүлүгү, Министрликтин түзүмдүк бөлүмү болуп эсептелип, дипломатиялык кызмат органдарынын түзүмүнө кирбейт. Өкүлчүлүктүн жобосунун 4-пунктуна ылайык, Өкүлчүлүк саясий, дипломатиялык жана консулдук функцияларды аткарбайт, ДСУнун алкагында Кыргыз Республикасынын Тышкы соода кызыкчылыктарын алга жылдыруунун алкагында гана иштейт.

“Кыргыз Республикасынын дипломатиялык кызматы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесинин негизинде дипломатиялык кызмат тутумуна кирбеген мамлекеттик органдардын өкүлчүлүктөрү аткаруу бийлигинин өкүлдөрүнө кирет жана Тышкы иштер министрлигинин чет өлкөлөрдөгү мекемелери үчүн белгиленген тартиптен айырмаланган өзгөчө тартипте уюштурулууга жана жөнгө салынууга тийиш.

Ошентип, Өкүлчүлүктүн кызматкерлерин финансылык жана социалдык жактан камсыз кылуу Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлиги системасы үчүн гана каралган жоболор менен эмес, тийиштүү аткаруу бийлик органынын ыйгарым укуктарынын чегинде кабыл алынган атайын ченемдик актылар менен жөнгө салынууга тийиш.

Бюджеттик мыйзамдардын талаптарын бузбоо максатында дипломатиялык кызматтын түзүмдөрү менен башка министрликтердин чет өлкөлүк бөлүмдөрүнүн ортосундагы ыйгарым укуктарды, эмгек акы төлөө шарттарын жана каржылоо булактарын ченемдик чектөөгө өзгөчө көңүл бурулууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын мурдагы аудиттеринин жыйынтыктары боюнча Өкүлчүлүктүн ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук актыны актуалдаштыруу боюнча сунуштамасы Швейцария Конфедерациясынын Женева шаарындагы Дүйнөлүк Соода Уюмунун маселелери боюнча “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин өкүлчүлүгү жөнүндө” жобону бекитүү жолу менен 1 жыл өткөндөн кийин гана (*Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылынын 6-апрелиндеги № 190 токтому*) аткарылгандыгын белгилей кетүү керек.

Сунуштама:

1. Колдонууга ченемдик негиз жок экендигине карабастан, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги тарабынан “Дипломатиялык кызмат жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 33-беренесинин жоболоруна окшоштуруу менен колдонулуп жаткан ДСУнун маселелери боюнча Өкүлчүлүктүн кызматкерлерин финансылык жана социалдык жактан камсыз кылуунун иш жүзүндө түзүлгөн практикасын кайра карап чыгуу камсыздалсын;

2. Дипломатиялык кызмат органдарынын системасына кирбеген аткаруу бийлик органынын чет өлкөлүк бөлүмү катары укуктук статусун эске алуу менен Өкүлчүлүктүн кызматкерлерин материалдык жактан камсыз кылуунун тартибин жөнгө салуучу өз алдынча ченемдик укуктук актынын иштелип чыгышы жана бекитилиши каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Өкүлчүлүктүн кассалык чыгымдары 2023-жылы 20,85 млн сомду түзгөн, ал эми 2024-жылы кызматкерлердин санынын азайышынын натыйжасында 15,65 млн сомго чейин кыскарган. 2024-жылдан бери Өкүлчүлүк кыскартылган курамда иштеп келет: бир жетекчи жана жетектөөчү адис. Чыгымдардын түзүмүндө эң көп салыштырма салмакты төмөнкүлөр ээлейт:

эмгек акы - 36,18%, жайлардын ижарасы - 26,76%, медициналык камсыздандыруу үчүн компенсациялар - 13,78%.

Мүлктөрдү сактоо үчүн кампа (бокс) ижарага алынып, ижара чыгымдары 274,8 миң сомду түзгөн. 2024-жылдын аягына карата дебитордук карыз 421,3 миң сомду түзгөн. анын ичинде Министрликтин башкармалыгынын башчысы Каныбек уулу Элимбектин карызы 66,8 миң сом. Министрлик менен Өкүлчүлүктүн ортосунда салыштыруу актысы түзүлгөн.

Сунуштама:

1. 421,3 миң сомдук дебитордук карыздарды өндүрүү боюнча чаралар көрүлсүн;
2. Кампанын ижара акысын каржылоо токтотулсун;
3. Болгон мүлктү инвентаризациялоо жана аны андан ары пайдалануу же утилдештирүү жөнүндө чечим кабыл алынсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Социалдык фондуна камсыздандыруу төгүмдөрүнүн өлчөмү 15,25%дын ордуна 17,25% өлчөмүндө эсептелингендигине байланыштыруу, камсыздандыруу төгүмдөрү 499,5 миң сом суммасында ашыкча чегерилгендиги аныкталган.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Социалдык фондуна камсыздандыруу төгүмдөрүн чегерүү жана которуу боюнча салыштыруу актысы түзүлүп, Социалдык фондунун камсыздандыруу төгүмдөрүнө чегерүү, ашыкча чегерилген 499,5 миң сомду эске алуу менен, жүргүзүлсүн.

Аныкталды:

Учурда, Женева шаарындагы ДСУ маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин өкүлчүлүгүн каржылоо, анын жеке банктык эсебине каражаттарды которуу жолу менен ишке ашырылат. Бул Өкүлчүлүктүн атынан алыш-бериш эсебин ачуунун юридикалык механизмдеринин жоктугуна байланыштуу аргасыз практика болуп саналат.

Өкүлчүлүк жайгашкан өлкөдө өз алдынча юридикалык жак статусуна ээ эмес жана өз алдынча мекеме катары эмес, Кыргыз Республикасынын БУУга караштуу туруктуу өкүлчүлүгүнүн жана башка эл аралык уюмдардын алдында кеңешчи кызматы катары аккредитацияланган.

Эки түзүмдүн – Туруктуу өкүлчүлүктүн (Тышкы иштер министрлигинин мекемеси) жана ДСУнун өкүлчүлүгүнүн (Экономика министрлигинин түзүмдүк бөлүмү) ведомстволук баш ийүүсү министрликтер ортосунда функцияларды жана ыйгарым укуктарды чектөө жөнүндө жоболорду бузбастан БУУнун алдындагы Туруктуу өкүлчүлүктүн бухгалтериясы аркылуу кассалык тейлөөнү түз уюштурууга мүмкүндүк бербейт.

Ошону менен бирге, чет өлкөлүк банкта Өкүлчүлүктүн өз алдынча алыш-бериш эсебин ачуу боюнча юридикалык механизм жок, анткени ал өзүнчө уюштуруу укуктук бирдик болуп саналбайт. Мындай эсеп ачылган

учурда да, тескөөчү болуп өкүлдүн өзү чыгат, бул бюджеттик каражаттарды көзөмөлсүз тескөө коркунучун дагы эле жаратат.

Корутунду:

Өкүлчүлүктү жеке банктык эсепке которуу модели боюнча каржылоо, кызматтык аккредитация болгон учурда да, бюджеттик операциялардын ачык-айкындуулук жана отчеттуулук принциптерине ылайык келбейт.

Өкүлчүлүктө юридикалык жактын жоктугу колдонуудагы ведомстволук жоболорду түздөн-түз бузбастан расмий эсеп ачууга, ошондой эле бухгалтердик функцияны башка мекемеге (мисалы, БУУнун алдындагы Постпредствого) өткөрүп берүүгө мүмкүндүк бербейт.

Сунуштама:

1. Женева шаарындагы ДСУ маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин өкүлчүлүгүн каржылоо, кассалык тейлөө жана отчеттуулук тартибин жөнгө салган локалдык укуктук ченемдик акт иштелип чыксын.

2. Отчеттуулук тартиби Өкүлчүлүктүн укуктук статусун, аны аккредитациялоону, барган өлкөдө юридикалык жактын жоктугун жана бюджеттик жана казыналык мыйзамдардын талаптарын эске алууга тийиш. Чыгымдардын түрлөрүнө жана аларды аткаруу ыкмаларына төмөнкүдөй чектөөлөр киргизилсин:

- милдеттүү белгиленген чыгымдар боюнча (эмгек акы, турак жайды ижарага алуу, камсыздандыруу ж.б.) - документ менен ырастоо аркылуу Экономика жана коммерция министрлигинин бухгалтериясы аркылуу борборлоштурулган төлөмдөрдү жүргүзүү;

- учурдагы операциялык чыгымдар (байланыш, транспорт, чарбалык муктаждыктар) боюнча командировкалык чыгымдарга окшош эле өкүлдүн жеке эсебине аванстык отчет жана тастыктоочу документтер тапшырылышы менен которуу.

3. Отчеттуулукка, мөөнөттөргө, жол берилген чыгымдардын тизмесине, макулдашуу механизmine, ички көзөмөлгө жана пайдаланылбаган каражаттарды кайтарууга карата талаптар бекитилсин.

Аныкталды жана корутунду:

Өкүлчүлүктүн балансында 2002-жылдан бери бузук абалда турган Volkswagen Sharan маркасындагы автоунаа катталган. Оңдоо станциясынын 2023-жылдын 6-июнундагы корутундусуна ылайык, автоунааны капиталдык оңдоого 8500 швейцариялык франкка барабар каражат талап кылынган. Өкүлчүлүк Министрликке бузук абалда турган автоунааны эсептен чыгаруу өтүнүчү менен бир нече жолу кайрылган, бирок тиешелүү чаралар көрүлгөн эмес.

Пайдаланууга жатпаган автоунааны камсыздандырууну улантуу 233,7 миң сом суммасындагы натыйжасыз чыгымдарга алып келген. Автоунаанын техникалык абалын жана ага кеткен чыгымдарды эске алганда, аны андан ары тейлөө экономикалык жактан максатка ылайыктуу эмес.

Сунуштама:

Кыска мөөнөттө 2002-жылдан бери бузук абалда турган Volkswagen Sharan маркасындагы автоунааны белгиленген тартипте эсептен чыгаруу боюнча тиешелүү чаралар көрүлсүн.

2022-2024-жылдар үчүн Экономика жана коммерция министрлигинин аппаратын күтүүгө чыгымдар сметасынын аткарылышы

Чыгымдар сметасын аткаруу төмөнкү маалыматтар менен мүнөздөлөт:
(миң сом)

Мезгил	Бекитилген смета	Такталган смета	Кассалык чыгымдар	Иш жүзүндөгү чыгымдар
2022	173 879,2	259 635,8	231 845,5	223 241,9
2023	195 943,8	340 205,2	316 572,2	306 557,7
2024	328 320,5	374 902,7	344 513,7	334 037,9

Өнүктүрүү жана материалдык камсыздоо Фонду боюнча:

(миң сом)

Мезгил	Бекитилген смета	Такталган смета	Кассалык чыгымдар	Иш жүзүндөгү чыгымдар
2022	48 407,1	48 407,1	47 396,6	46 957,3
2023	49 326,8	53 481,6	49 598,4	49 905,8
2024	49 326,8	101 506,6	98 251,2	95 873,5

Аныкталды жана корутунду:

Такталган сметанын аткарылышын талдоо негизги бюджеттик каржылоо боюнча да, өнүктүрүү Фонду боюнча да Министрликтин борбордук аппараты боюнча бюджеттик каржылоого каралган акча каражаттарынын жыл сайын көбөйгөндүгүн көрсөтөт. Бирок, такталган сметанын өсүшүнө карабастан (2022-жылдан 2024-жылга чейин 44,4%га), өздөштүрүлбөгөн каражаттардын көлөмү олуттуу бойдон калууда жана жыл сайын 7%дан 12%га чейин өсүп, бул программаларды пландоодо же ишке ашырууда көйгөйлөр бар экендигин көрсөтөт. Бюджеттик каржылоо боюнча 2022-жылы 27,8 млн сом, 2023-жылы 23,6 млн сом, 2024-жылы 30,4 млн сом өздөштүрүлгөн эмес.

Каржылоонун жыл сайын көбөйүшү, айрыкча 2024-жылы, каражаттардын туруктуу деңгээлде өздөштүрүлбөгөндүгү менен коштолот. Бул бюджеттик пландоодо, көзөмөлдөөдө жана аткарууда жетишпестиктер жөнүндө күбөлөндүрөт.

Министрликтин түшүндүрмөсүнө ылайык, бөлүнгөн каражаттардын өз убагында өздөштүрүлбөгөндүгүнүн себеби, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан каржылоо жылдын аягында жүргүзүлгөндүгүнөн келип чыккан.

Сунуштама:

1. Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин жылдык бюджетти реалдуу муктаждыктарды жана аткаруу мүмкүнчүлүктөрүн терең талдоо менен түзүлсүн;

2. Программалык көрсөткүчтөрдүн жана каржылоо көлөмдөрүнүн өз ара тыгыз байланышы камсыз кылынсын;

3. Жыл ичинде каржылоо булактарынын жана чыгашалардын өзгөрүшүнө убагында өзгөртүүлөр киргизилсин.

Кызматтык иш сапарлар боюнча чыгымдар

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы № 451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматчыларынын чет өлкөлүк кызматтык сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтомунун 2 жана 7-пункттарынын талаптарына каршы, Министрлик тарабынан чет өлкөгө кызматтык иш сапарларды тийиштүү түрдө пландаштыруу, көзөмөлдөө жана негиздөө камсыз кылынган эмес.

2022-2024-жылдардагы иш сапарлардын саны жана чыгымдардын көлөмү туруктуу өскөн:

- 2022-жылы - 116 кызматкерге чыгымдар 12 729,2 миң сомду;
- 2023-жылы - 118 кызматкерге - 16 514,6 миң сомду;
- 2024-жылы - 124 кызматкерге - 15 216,3 миң сомду түзгөн.

Мында, 50 учурда чет өлкөлөрдөн кызматтык сапарлардан келген кызматкерлер тарабынан аталган токтомдун 2-пункту сакталбастан, Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясына жана Тышкы иштер министрлигине иш сапарлардын жыйынтыктары жөнүндө толук отчет берилген эмес.

Иш сапар чыгымдарынын өсүшү чет өлкөгө иш сапарлардын санынын көбөйүшү менен гана эмес, ошондой эле иш сапарга болгон иш-чараларды уюштуруудагы жана көзөмөлдөөдөгү системалык бузуулар менен да шартталган, анын ичинен:

- иш сапарлардын максатка ылайыктуулугун жана катышуучулардын артыкчылыктарын баалоо механизмдеринин жоктугу, делегациялардын расмий курамдарына кирбеген адамдарды бюджеттин эсебинен иш сапарларга жөнөтүүгө алып келген;

- функционалдык милдеттери иш-чаралардын тематикасы менен байланышпаган кызматкерлерди иш сапарларга жөнөтүү, иш сапарлардын натыйжалуулугуна күмөн жаратат;

- иш сапарлардын жыйынтыгы боюнча отчеттуулуктун сакталбагандыгы, бул тармактын милдеттерин ишке ашырууда алардын кошкон салымын баалоого мүмкүндүк бербейт.

Сеул (Корея) жана Дубай шаарларына (БАЭ) болгон кызматтык иш сапарлардын чыгымдары расмий катка ылайык, кабыл алуучу тарап тарабынан төлөнүшү керек болчу. Бирок, иш сапар чыгымдарына бюджеттен жалпы 203,6 миң сом чыгымдалган.

Сунуштама:

1. Тармактык милдеттердин жана экономиканы өнүктүрүүнүн артыкчылыктарынын негизинде кызматтык иш сапарлардын оптималдаштырылышы боюнча чаралар көрүлсүн;

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы №451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматчыларынын чет өлкөлүк кызматтык сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтомунун 2-пунктуна ылайык отчеттуулук тартибин сактоо камсыз кылынсын;

3. 203,6 миң сом суммасында ашыкча төлөнгөн иш сапар чыгымдарын республикалык бюджетке кайтаруу маселеси каралсын.

Кызмат көрсөтүүлөрдү жана товарларды сатып алуу

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлиги тарабынан кызмат көрсөтүүлөрдү жана товарларды сатып алууда төмөнкүдөй бузуулар аныкталган.

1. “Маалыматтык видеороликтерди иштеп чыгуу” боюнча кызмат көрсөтүүнү 1 424,0 миң сомго сатып алууда:

- “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 9-беренесинин 2-бөлүгүнүн 1-пункту сакталбастан, рынокко мониторинг жүргүзүлгөн эмес;

- чыгымдардын сметасы жок - сумма орточо коммерциялык сунуштардын негизинде аныкталган;

- “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 23-беренесинин 2-бөлүгүнүн 3, 5, 7-пункттары сакталбастан, “Медиа Формат” ЖЧКсы финансылык абалы, керектүү жабдуулары жана тажрыйбасы жөнүндө тастыкталган маалыматтардын жоктугуна карабастан, катышууга уруксат берилип, 1 424,0 миң сомго келишим түзүлгөн;

- белгилүү адамдардын, блогерлердин катышуусу, сурдокотормо жана андан кийин эфирде чагылдыруу менен Full HD форматындагы видеороликтердин ордуна подрядчы тарабынан билдирилген адамдардын катышуусуз жана сурдокотормосу жок диктор жана музыкалык коштоо менен графикалык ролик гана берилген;

- бардык мамлекеттик каналдарда айына 40 жолудан кем эмес 6 айдын ичинде роликтердин жайгаштырылгандыгын тастыктаган документтер берилген эмес;

2. 2024-жылдын 15-августундагы №240815461499108 (Экономика жана коммерция министрлигинин 100 жылдыгына карата китеп чыгаруу боюнча кызмат көрсөтүүлөр) конкурстун жыйынтыгы боюнча китептер белгиленген мөөнөттөрдү бузуу менен жеткирилген. 2024-жылдын 30-декабрындагы кабыл алуу актысына ылайык, 117,0 миң сомдук китептердин биринчи партиясы 69 күнгө кечиктирилип берилген. 819,0 миң сом өлчөмүндө жеткирүүнүн негизги көлөмү 2025-жылдын январь-февралында гана жүргүзүлгөн, бул келишимдин 3.1-пунктунун шарттарына карама-каршы

келип, ага ылайык жеткирүү макет бекитилген учурдан тартып 15 жумушчу күндүн ичинде аяктоого тийиш болгон. Аудит учурунда (2025-жылдын 10-мартына карата) Министрликтин кампасында жалпы сатып алынган 936,0 миң сомго 400 нуска китептин ичинен 296 нускадагы 692,6 миң сомдук китептер бар экендиги аныкталган, алар талап кылынбаган жана юбилейлик иш-чаралар өткөрүлгөндөн кийин актуалдуулугун жоготкон. Жыйынтыгында тийиштүү негиздемесиз жана реалдуу керектөөлөрдү баалоосуз 692,6 миң сомго сатып алууларды жүргүзүү бюджеттик каражаттарды натыйжасыз, сарамжалсыз чыгымдоого алып келген.

3. 2024-жылдын 22-августундагы №240822462880604 конкурстун жыйынтыгы боюнча (Экономика жана коммерция министрлигинин 100 жылдыгына арналган иш чараларды уюштуруу боюнча кызматтарды сатып алуу) “Нур Холдинг” ЖЧКсы менен түзүлгөн №32 келишимде жалпы суммасы 1 340,0 миң сомдук кызмат көрсөтүүлөрдү (кофе брейк жана фуршет) катышуучулардын жалпы санына карата уюштуруу каралган.

Министрлик тарабынан иш чарага катышкандардын иш жүзүндөгү санын тастыктаган документтер (катышуу баракчалары жана ошондой эле көрсөтүлгөн кызматтар, же берилген тамак аштардын тизмеси) берилген эмес.

4. 2023-жылы 12 учурда 1 328,3 миң сомго Министрлик чыгымдарга өкүлчүлүк мүнөзүн жана иш жүзүндө чыгымдалганын тастыктоочу документтери жок эсептен чыгарылган. Чыгымдар ортомчу компаниялардын актыларынын негизинде таризделген.

Сунуштама:

Кызмат көрсөтүүлөрдү жана товарларды сатып алууда төмөндөгүлөргө жол берген Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигинин кызмат адамдарынын жоопкерчиликти каралсын:

- 1 424,0 миң сомго “Маалыматтык видеороликтерди иштеп чыгуу” боюнча кызмат көрсөтүүнү сатып алууда, “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 9-беренесинин 2-бөлүгүнүн 1-пунктун, 23-беренесинин 2-бөлүгүнүн 3, 5, 7-пункттарын бузууга; “Медиа Формат” ЖЧКсы менен түзүлгөн келишимдин шарттарын толук аткарууну камсыз кылбаган жана айрым чыгымдарды тастыктоочу документтери жок чыгымдоого;

- Экономика жана коммерция министрлигинин 100 жылдыгына карата китеп чыгаруу боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууда 692,6 миң сомго бюджеттик каражаттарды натыйжасыз, сарамжалсыз чыгымдоого;

- 2023-2024-жылдары бардыгы 2 668,3 миң сомго 13 учурда өкүлчүлүк чыгымдарды тастыктоочу документтери жок эсептен чыгарууга.

Башка чыгымдар боюнча

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Президентинин жана Министрлер Кабинетинин 2022-жылдан тартып электрондук документ жүгүртүүгө өтүү саясатына карабастан, (анын ичинде, кеңсе кагазын колдонууну 50%га кыскартуу жана эки тараптуу басып чыгарууну киргизүү максаты бар),

Экономика жана коммерция министрлигинде А4 форматындагы кагазды чыгымдоонун жыл сайын өсүшү байкалат (2022-жылы - 2324 таңгак; 2023-жылы - 2972 таңгак, 2024-жылы 472,0 миң сомго 1914 таңгак кагаз).

2023-жылдын башында түзүмдүк бөлүмдөрдөн 1659 таңгак кагазга арыздар түшкөн, бирок сатып алуу планында 1 миллион сомго (бир таңгак үчүн 500 сомдон) 2000 таңгак пландаштырылган.

2024-жылдын 20-майындагы жана 2024-жылдын 26-декабрындагы конкурстун жыйынтыгы боюнча А классындагы кагазды сатып алууда “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 11-беренесинин 1,2,3-бөлүктөрүнүн талаптары сакталбастан, чарбалык бөлүк сектору тарабынан иш жүзүндөгү керектөөгө талдоо жүргүзүлгөн эмес, түзүмдүк бөлүмдөрдөн өтүнмөлөр алынган эмес жана жалпыланган эмес. Алдын ала талдоонун жоктугу сатып алуулардын көлөмүн негизсиз жогорулатууга жана бюджеттик каражаттарды натыйжасыз чыгымдоого алып келген.

Сунуштама:

1. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 30-октябрындагы №526 токтому менен бекитилген, “Электрондук документ жүгүртүүнүн мамлекеттик системасы” автоматташтырылган маалымат системасы жөнүндө” жобонун талаптарынын аткарылышы жана бардык түзүмдүк бөлүмдөрдүн ишинде электрондук документ жүгүртүү үлүшүн 2025-2026-жылдары кеминде 70%га жеткирилиши камсыздалсын;

2. Кеңсе кагаздарын пайдалануу боюнча ички ченемдер киргизилсин (эки тараптуу басып чыгарууну милдеттүү түрдө колдонуу; кагазды жылдык лимит боюнча бөлүштүрүү; ай сайын керектөөнүн отчету жүргүзүлсүн).

Программалык бюджеттин түзүлүшү жана аткарылышы

Аныкталды жана корутунду:

6 программанын 5инде план боюнча каралган каражаттар 292 535,9 миң сом суммасында өздөштүрүлгөн эмес, же өздөштүрүү 75,9%ды түзгөн.

1-программада бюджеттик каражаттарды пландан ашыкча пайдалануу 1 216,0 миң сомду же өздөштүрүү 102,7%ды түзгөн.

2-программа “Түркиянын рыногуна ата мекендик товарларды чыгаруу” бюджеттик чаралары боюнча өздөштүрүлбөгөн каражаттар 8 450,2 миң сомду (37,76%ды) түзгөн, анын ичинен 7 083,4 миң сом имараттын ижарасына каралган;

2.1. Туризм департаменти боюнча “өлкөнүн эл аралык рейтингдердеги позициясын жакшыртуу” бюджеттик чарасы боюнча өздөштүрүлбөгөн каражаттар 906,7 миң сомду түзгөн, анын ичинде “Эмгек акы” беренеси боюнча 572,7 миң сом. 2024-жылы бюджеттик каражаттар өздөштүрүлбөгөндүгүнө карабастан, 2025-жылга 33 899,8 миң сом пландаштырылган, же 5 494,2 миң сомго көп.

2.2. Монополияга каршы жөнгө салуу кызматы боюнча “Борбордук деңгээлде монополияга каршы башкаруу” бюджеттик чарасы боюнча “Эмгек акы” беренеси боюнча өздөштүрүлбөгөн сумма 3 800,0 миң сомду түзгөн.

2.3. Банкроттук иштери боюнча Департамент. “Карызкор тараптын өндүрүшүн сактоо максатында банкроттук процессти жаңылатуунун жол-жоболорун колдонуу боюнча чараларды жүзөгө ашыруу” бюджеттик чарасы боюнча 2 506,0 миң сом (14,9%) өздөштүрүлгөн эмес. Ошону менен бирге Департамент боюнча 2025-жылга “Эмгек акы” беренеси боюнча - 9 320,0 миң сом каралган, бул 2024-жылдын деңгээлинен 585,5 миң сомго көп.

3-программа боюнча өздөштүрүлбөгөн каражаттар 2 866,7 миң сомду (8,1%ды) түзгөн, анын ичинде “Эмгек акы” беренеси боюнча – 1 902,1 миң сом, “Башка чыгымдар” беренеси боюнча - 473,7 миң сом.

4-программа: бюджеттик чарасы боюнча өздөштүрүлбөгөн сумма 5 254,7 миң сомду (25,5%ды) түзгөн, анын ичинде “Эмгек акы” беренеси боюнча – 807,3 миң сом, “Башка чыгашалар” беренеси боюнча - 4 210,2 миң сом. “Эмгек акы” беренеси боюнча 807,3 миң сом өздөштүрүлбөсө дагы, 2025-жылга 7 142,5 миң сом пландаштырылган, бул 2024-жылдын деңгээлинен 647,8 миң сомго көп, анын ичинен:

4.1. Кыргыз экспорту. “Кыргыз Республикасынын экспортун илгерилетүү жана өнүктүрүү боюнча чараларды жана сервистерди ишке ашыруу” бюджеттик чара боюнча өздөштүрүлбөгөн сумма 21 030,03 миң сомду (14,0%ды) түзгөн, анын ичинде “Башка товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу” беренеси боюнча - 16 039,8 миң сом, “Командировкалык чыгымдар” беренеси боюнча - 4 798,3 миң сом. “Башка товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу” беренеси боюнча – 16 039,8 миң сом өздөштүрүлбөгөндүгүнө карабастан, 2025-жылга 136 448,8 миң сом пландаштырылган, же 2024-жылга салыштырмалуу 12 030,2 миң сомго көп.

4.2. Кытай Эл Республикасындагы соода өкүлчүлүгү. Бюджеттик өлчөм боюнча өздөштүрүлбөгөн сумма “ата мекендик товарларды Кытай Эл Республикасындагы рыногуна чыгаруу” 6 229,6 миң сомду (34,2%ды) түзгөн, анын ичинде “Эмгек акы” беренеси боюнча - 2 614,0 миң сом.

4.3. Стандартташтыруу жана метрология борбору. Бюджеттик чарасы боюнча өздөштүрүлбөгөн сумма “Башка чыгымдар” беренеси боюнча 139 365,7 миң сомду (56,5%ды) түзгөн.

5-программа боюнча өздөштүрүлгөн сумма 50 323,1 миң сомду (102,4%ды) түзгөн, анын ичинде “Башка чыгашалар” беренеси боюнча белгиленген пландан тышкары өздөштүрүү 1 312,9 миң сомду түзгөн.

6-программа боюнча экспорттук потенциалды жогорулатуу үчүн жагымдуу ченемдик укуктук чөйрө бюджеттик чарасы боюнча “Өзбекстан рыногуна ата мекендик товарларды чыгарууда” өздөштүрүлбөгөн сумма 2 530,5 миң сомду (15,2%ды) түзгөн, анын ичинде “Коммуналдык чыгымдар” беренеси боюнча – 1 176,1 миң сомду (92,2%ды), “Башка чыгымдар” беренеси боюнча -1 207,4 миң сомду (16,7%ды) түзгөн. Каражаттын өздөштүрүлбөй калышы ижара акысына киргизилген коммуналдык кызматтар пландаштыруу учурунда эске алынбаганына байланыштуу болгон, натыйжада бул берене боюнча сумма башынан эле жогору коюлган. Мындан тышкары, 2025-жылга карата чыгымдар сметасына дагы коммуналдык кызматтарга 700,0 миң сом

суммасындагы чыгымдар киргизилген. Ал эми “Социалдык камсыздандыруу жөлөк пулу” беренеси боюнча башка чыгымдар 2024-жылы соода өкүлчүлүктөрү келишимдери түзүлбөгөндүктөн өздөштүрүлгөн эмес.

Сунуштама:

1. Пландаштырылган натыйжаларга жетишүү үчүн жоопкерчиликти жогорулатуу менен бюджеттик программалардын индикаторлорунун сапаттуу аткарылышы камсыз кылынсын.

2. Бюджеттик программаларды туура эмес пландаштырууга жана чыгымдарды негизсиз киргизүүгө жол берген кызмат адамдарын жоопкерчиликке тартуу каралсын.

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине:

Бюджеттик каражаттарды пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатуу максатында өздөштүрүлбөгөн суммаларды жана иш жүзүндөгү чыгымдарды эске алуу менен каржылоо көлөмдөрүнүн кыскартылышы каралсын:

- Туризм департаменти – 5 494,2 миң сомго (“Башка чыгымдар” беренеси);

- Банкроттук иштер боюнча департаменти – 585,5 миң сомго (“Эмгек акы” беренеси);

- Экономика министрлиги (МРУ) – 1 627,6 миң сомго (“Башка чыгымдар” беренеси);

- “Адал” бюджеттик чарасы – 647,8 миң сомго (“Эмгек акы” беренеси);

- “Кыргызэкспорт” МИ - 16 039,8 миң сомго (“Башка товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу” беренеси);

- Кыргыз Республикасынын Өзбекстандагы соода өкүлчүлүгү - 700,0 миң сомго (2025-жылга “Коммуналдык чыгымдар” беренеси).

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу “Кыргыз аккредитациялоо борбору” (КАБ) мамлекеттик мекемеси

2022-жылга карата

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз аккредитациялоо борборунун штаттык саны 16 жылдан бери өзгөргөн эмес (15 бирдик), кызматкерлер ашыкча жүктөм менен иштешет, айрым адистик кызматтар (юрист, эл аралык кызматташтык ж.б.) жок. Квалификациялуу персоналдын жетишсиздиги адистерди жоготууга, системанын туруктуулугунун бузулушуна, эл аралык абройдун төмөндөшүнө жана ЕАЭБ алкагында техникалык тоскоолдуктардын жаралышына алып келет.

КАБдагы кадрдык тартыштык органдын ишине жана аккредитациялоо системасынын туруктуулугуна системалык коркунуч жаратат.

Сунуштама:

1. Функцияларды жана ресурстарды оптималдаштыруу, кадрдык туруктуулукту камсыз кылуу жана штаттык санды көбөйтүү мүмкүнчүлүгү каралсын;

2. Иштин натыйжалуулугун жогорулатуу жана аныкталган тобокелдиктерди минималдаштыруу үчүн чаралар көрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

“Сертификациялоо жана сыноо борбору” ЖЧКсынын сертификациялоо органы БС ТР жана ЕАЭБ ТР 28 багыт боюнча аккредитацияланган. Отчеттук мезгилде КАБы тарабынан ушул сертификациялоо органына 6000 Бланк жана 5200 тиркеме берген, алардын ичинен 3994 сертификат жана 4828 тиркеме колдонулган.

Баштапкы жана кийинки инспекциялык көзөмөлдөөдө карама-каршылыктар катталган (анын ичинде БС ТР 031 боюнча), бул жагдайда КАБдын чаралары аккредитациялоонун аракетин убактылуу токтотуу менен чектелген. “Техникалык жөнгө салуу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 26-беренесине ылайык, туруктуу түрдө Кыргыз Республикасында жашаган штаттык эксперттерге карата талаптардын сакталышы текшерилген эмес.

Аныкталган мыйзам бузууларга карабастан, сертификаттоо органы массалык түрдө сертификаттарды берүүнү уланткан, анын ичинде сериялык өндүрүштөгү товарларга, бул төмөнкү тобокелдиктерди жаратат:

- ишенимсиз (туура эмес) сертификаттарды берүү;
- шайкештикти баалоонун улуттук системасына ишенимди төмөндөтүү;
- продукциянын шайкеш келбегендиги мүмкүн болгон учурунда коомдук коопсуздукка коркунуч;
- ЕАЭБдин жол-жоболорунун сакталбашына, бул башка өлкөлөр тарабынан сертификаттардын таанылышына таасир этиши мүмкүн.

Жогоруда айтылгандар, КАБдын жана ШБОнун ишин жөнгө салуу, тармактар аралык координациялоо жана техникалык регламенттердин талаптарынын сакталышын көзөмөлдөө бөлүгүндө техникалык жөнгө салуу боюнча ыйгарым укуктуу орган тарабынан көзөмөлдүн жетишсиздиги жөнүндө күбөлөндүрөт. ЕЭКтин Коллегиясынын Төрагасынын 2023-жылдын 13-октябрындагы каты көйгөйлөрдүн далили болуп саналат, анда аккредитацияланган лабораторияларды кошо алганда, шайкештикти баалоо боюнча Кыргыз органдарынын туура эмес аракеттери жөнүндө пикирлер айтылган.

Сунуштама:

1. “Техникалык жөнгө салуу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын алкагында өз ыйгарым укуктарын аткаруу бөлүгүндө Кыргыз аккредитациялоо борборунун ишин ар тараптуу баалоо жүргүзүлсүн;

2. Кыргыз Республикасынын сертификациялык системасынын эл аралык аброюн сактоо максатында, ЕЭКтин 2023-жылдын 13-октябрындагы катында белгиленген эскертүүлөрдү четтетүү боюнча иш чаралар жүргүзүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

“Кыргыз курал-жаракты сертификатташтыруу борбору” ЖЧКсы (ККСБ) сертификаттоо жана көзөмөл органы катары КАБ тарабынан аккредитацияланган. Аккредитация учурунда жарандык жана кызматтык

куралды милдеттүү түрдө сертификатташтыруунун тартибин жөнгө салуучу техникалык регламенттер жана мамлекеттик стандарттар бекитиле элек болгон, бул ченемдик базанын толуктугуна чектөө жараткан. Иш жүзүндө арыз ээси иштеп чыккан сыноо методикасы колдонулган, анда коопсуздук жана сапат боюнча деталдуу талаптар камтылган эмес.

2022-2023-жылдары ККСБы тарабынан Кыргыз Республикасынын аймагында өз лабораториясы болбогон шартта 239 сертификат берилген. Аккредитация бир нече жолу токтотулуп, кайра жанданган, ошол мезгилдерде берилген сертификаттар боюнча мониторинг айрым учурларда жетиштүү деңгээлде жүргүзүлгөн эмес.

Сунуштама:

Сертификаттоо системасына ишенимди бекемдөө максатында, коомдук коопсуздук үчүн мааниге ээ продукцияга карата “Кыргыз курал-жаракты сертификатташтыруу борбору” ЖЧКсы тарабынан берилген сертификаттардын негиздүүлүгүн жана ишенимдүүлүгүн инспекциялык көзөмөлдүн алкагында бааланышы каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Талдоо көрсөткөндөй Техникалык жөнгө салуу жана метрология башкармалыгына жүктөлгөн функциялар толук көлөмдө аткарылган эмес, анын ичинен:

- КАБдын ишмердигине системалык талдоо жүргүзүлбөйт;
- Аккредитациянын жана берилген аттестаттардын сапатын баалоо механизмдери иштелип чыккан эмес;
- Аккредитация системасын комплекстүү мониторинг жүргүзүү камсыздалган эмес;
- Берилген маалыматтар фрагментардык ченемдик жоболорду гана камтыйт жана шайкештикти баалоо системасынын эффективдүүлүгүн толук кандуу көрсөтпөйт;
- Шайкештикти баалоо системасынын катышуучуларын координациялоо жүргүзүлбөйт;
- КАБдын ишмердигинин натыйжалуулугун баалоо жана кайтарым байланыш механизми жок, бул функциялардын формалдуу аткарылып жаткандыгын билдирет.

Корутунду:

Техникалык жөнгө салуу жана метрология башкармалыгы аккредитациялоо системасын жана КАБдын ишин тийиштүү көзөмөлдөөнү камсыз кылбайт, бул укуктук тобокелдиктерге алып келет, берилген сертификаттарга ишенимди төмөндөтөт жана жалпысынан техникалык жөнгө салуу системасынын ишенимдүүлүгүн жоготот.

Сунуштама:

1. Техникалык жөнгө салуу, стандартташтыруу жана шайкештикти баалоо чөйрөсүндө колдонуудагы ченемдик укуктук актыларга комплекстүү талдоо жүргүзүлсүн;
2. ЕАЭБдин эл аралык стандарттарын жана талаптарын эске алуу менен техникалык регламенттерди жаңылоо механизмдери иштелип чыксын;

3. Аккредитациялоо, сертификациялоо жана шайкештикти баалоо органдарынын ишин көзөмөлдөө жол-жоболорундагы укуктук кемчиликтерди жоюу камсыз кылынсын;

4. Аккредитациянын статусу, сертификаттардын колдонулушу жана техникалык жөнгө салуудагы өзгөрүүлөр жөнүндө ишкерлерге жана жөнгө салуучу органдарга автоматтык түрдө кабарлоо системасы киргизилсин.

Аныкталды жана корутунду:

Эмгек акынын чыгымдарын талдоо (бюджеттик каражаттар)

Кыргыз аккредитациялоо борборунун “Эмгек акы” беренеси боюнча бюджеттик чыгымдар сметасы 6 880,3 миң сом өлчөмүндө бекитилген, ал эми реалдуу муктаждык 5 958,7 миң сомду түзгөн (кайра эсептөө бекитилген 18 штаттык бирдиктин ордуна 21 штаттык бирдикке жүргүзүлгөн). “Социалдык фондуна төгүмдөр” беренеси боюнча смета 1 017,3 миң сом өлчөмүндө бекитилген, муктаждык 858,4 миң сомду түзгөн. Сметанын эки беренеси боюнча 1 080,5 миң сомго негизсиз ашыкча каражаттар бекитилген.

Эмгек акы фонду боюнча ашыкча бекитилген чыгымдардын эсебинен 383,9 миң сом өлчөмүндө негизсиз сый акы жана Соцфондго 66,2 миң сомго төгүмдөр төлөнгөн.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 27-апрелиндеги № 258 токтому менен бекитилген, “Оор жумуштар жана зыяндуу, же эмгек шарттары кооптуу жумуштар үчүн кошумча төлөмдү белгилөөнүн тартиби жөнүндө” жобонун талаптары сакталбастан, 2022-жылы жумуш орундарын аттестациядан өткөрбөстөн жана эмгек шарттарын ырастабастан, кызматкерлерге негизсиз 25% өлчөмүндө 303,7 миң сомго кошумча төлөмдөр төлөнгөн.

Сунуштама:

1. Кыргыз аккредитациялоо борборунун “Эмгек акы” беренеси боюнча бюджеттик чыгымдар сметасын 921,6 миң сом жана “Социалдык фондуна төгүмдөр” беренеси боюнча 158,9 миң сом өлчөмүндө ашыкча бекитүүгө жана ал каражаттардын эсебинен 383,9 миң сомго негизсиз сый акы жана Социалдык фондуна 66,2 миң сомго төгүмдөрдү төлөөгө жол берген кызмат адамдардын жоопкерчилиги каралсын.

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 27-апрелиндеги № 258 токтому менен бекитилген, “Оор жумуштар жана зыяндуу, же эмгек шарттары кооптуу жумуштар үчүн кошумча төлөмдү белгилөөнүн тартиби жөнүндө” жобого ылайык, жумуш орундарын аттестациядан өткөрбөстөн жана эмгек шарттарын ырастабастан, оор жумуштар жана зыяндуу, же эмгек шарттары кооптуу жумуштар үчүн негизсиз кошумча төлөмдөрдү төлөө токтотулсун.

Аныкталды жана корутунду: (атайын эсептин каражаттары)

Так отчеттуулук бланкы менен камсыздоо кызматы, “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесиндеги критерийлерге шайкеш келгени менен, Мамлекеттик кызматтардын бирдиктүү реестрине киргизилген эмес, бул төмөнкү мыйзам бузууларга алып келген:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 10-февралындагы №85 “Мамлекеттик органдары, алардын түзүмдүк бөлүмчөлөрү жана ведомстволук мекемелери көрсөтүүчү мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөрдүн бирдиктүү реестрин (тизмегин) бекитүү жөнүндө” токтомуна (КР Министрлер Кабинетинин 2024-жылдын 12-июнундагы № 304 токтомуна ылайык күчүн жоготкон) ылайык, кызмат бекитилген реестрден тышкары көрсөтүлгөн;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2000-жылдын 26-октябрындагы №637 токтому менен бекитилген, Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды көрсөтүү (иштерди) үчүн акы төлөөнүн өлчөмүн аныктоо тартибине ылайык, төлөмдүн өлчөмдөрү мамлекеттик кызматтар үчүн белгиленген тартипте эмес, директордун буйругу менен коюлган.

Көрсөтүлгөн кызматтан түшкөн кирешенин суммасы 2 444,1 миң сомду түзүп, “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 17-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык республикалык бюджетке толугу менен өндүрүлүүгө тийиш.

Атайын каражаттар жөнүндө жобонун ченемдик укуктук актыларга дал келбестиги

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 16-августундагы №457 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз аккредитация борборунун атайын каражаттары жөнүндө” жобо:

- 2000-жылдын 28-августундагы №531 Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн токтомуна шилтеме берет, ал токтом Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 29-сентябрындагы № 626 токтомуна ылайык күчүн жоготкон;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 29-сентябрындагы №626 “Казыналыктын бирдиктүү эсеп системасындагы атайын жана депозиттик эсептерде топтолгон бюджеттик мекемелердин каражаттары жөнүндө” токтомуна шайкеш келтирилген эмес, тактап айтканда бюджеттик мекемелердин өзгөчө каражаттарын жөнгө салуучу учурдагы ченемдик актка, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2000-жылдын 26-октябрындагы № 637 токтому менен бекитилген, Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды (жумуштарды) көрсөтүү үчүн төлөмдүн көлөмүн аныктоо тартибине;

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 29-сентябрындагы №626 токтому менен бекитилген, “Казыналыктын бирдиктүү эсеп системасындагы атайын эсептерде топтолгон бюджеттик мекемелердин каражаттары жөнүндө” жобонун талаптарына каршы “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз аккредитация борборунун атайын каражаттары жөнүндө” жободо республикалык бюджетке кирешенин 20%ын которулушу каралган.

Ошентип, реестрден тышкаркы акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүү бюджеттик жана каржылык тартипти бузат. Калькуляцияга киргизилбеген төлөмдөргө каражат сарптоо тарифтердин ачыктыгынын жана эсептик

негиздүүлүгүнүн принциптерин бузат. Ченемдик укуктук актыларда карама-каршылыктар жана КАБдын жобосундагы күчүн жоготкон шилтемелер ыйгарым укуктуу орган тарабынан көзөмөлдүн жоктугун жана каржылык мыйзам бузууларга шарт түзөрүн көрсөтөт.

Сунуштама:

1. “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесинин ченемдерине ылайык, аккредитацияланган органдарды так отчеттуулук бланктар менен камсыз кылуу кызматтын мамлекеттик жана муниципалдык кызматтардын реестрине киргизүү каралсын;

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 16-августундагы №457 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Кыргыз аккредитация борборунун атайын каражаттары жөнүндө” жобосу мамлекеттик акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүү чөйрөсүн жөнгө салуучу ченемдик укуктук актылардын талаптарына шайкеш келтирилсин;

3. “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарын бузуу менен алынган 2 444,1 миң сом суммасындагы көрсөтүлгөн кызматтан атайын эсепке түшкөн киреше республикалык бюджетке которулсун.

2022-2023-жылдар мезгил аралыгына карата

Аныкталды жана корутунду:

“Кыргыз аккредитациялоо борбору” мамлекеттик мекемесинин 2022-жылдын 28-июлундагы №50 буйругу менен бекитилген, “Сыйлоо жөнүндө” жобонун 5.6-пунктуна ылайык, тартиптик жаза чаралары болгон учурда сыйлыктын суммасы 50%га төмөндөтүлүшү керек. Бирок, бул талапты бузуу менен, кызматкерлерге берилген тартиптик жаза эске алынбастан 3 кызматкерге ашыкча **20,3 миң сомго** сыйлык төлөнгөн.

Сунуштама:

Сый акыларды белгилөөдө, “Кыргыз аккредитациялоо борбору” мамлекеттик мекемесинин 2022-жылдын 28-июлундагы №50 буйругу менен бекитилген, “Сыйлоо жөнүндө” жобонун талаптары сакталсын.

Аныкталды жана корутунду:

2024-жылы аккредитациялоого келип түшкөн 103 арыздын ичинен: 44 субъект аккредитациялык күбөлүк алган (42,7%), 14 субъекттин аккредитациялык сертификаты жокко чыгарылган (22,2%). Статистика көрсөткөндөй, КАБда аккредитацияланган субъекттердин саны 42,7%ды түзгөн. Аккредитациялоого келген документтердин аткарылышын туура пландаштырууда республикалык бюджетке кошумча кирешелерди алып келмек.

Сунуштама:

“Кыргыз аккредитациялоо борбору” мекемесинин жобосунда белгиленген аккредитациялоо бөлүгүндөгү милдеттерди жана пландарды аткаруу боюнча чаралар көрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Так отчеттуулук бланктарынын калдыгын талдоодо: ЕАЭБ Техникалык регламент сертификаттарына буйрутма берүүдө кызматкерлер тарабынан кетирилген техникалык каталардан улам, 0147001-0157000 номерлери менен 10 000 даана сертификатка 3,9 сомдон, жалпысынан **39,0 миң сомго** буйрутма берилип, туура эмес номерленгендиктен улам жараксыз болуп калган, бул республикалык бюджетин жоготууларына алып келген.

Сунуштама:

ЕАЭБ Техникалык регламент сертификаттарына буйрутма берүүдө, кетирилген техникалык каталардан улам республикалык бюджеттин жоготууларына алып келген 39,0 миң сом күнөөлүү кызматкерлердин эсебинен ордуна коюлсун.

Аныкталды жана корутунду:

Мамлекеттик сатып алуулар порталында жарыяланган келишимдердин өзгөчө шарттарына ылайык, берүүчү товар кечиктирилгендиги үчүн жоопкерчилик тартат жана сатып алуучуга ар бир кечиктирилген күн үчүн 0,1% өлчөмүндө туум төлөнөт, эң көп айып пул келишимдин суммасынан 5,0%га чейин. Өткөрүлгөн №230203366363894, №230518383873174, №240201424853840, №240808459599955 конкурстарда КАБда сатып алуу жол-жоболору дээрлик көзөмөлдөнбөй, жеткирүү мөөнөттөрү бузулгандыгы үчүн **26,7 миң сом** өлчөмүндө айыптык санкциялар “Салам басмакана үйү ЖЧКсынан кармалган эмес жана талап кылынган эмес. Бүгүнкү күндө Салам басмакана үйү ЖЧКсы жоюлуп кеткен.

Сунуштама:

“Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарын бузууга жол берген кызматкерлердин жоопкерчилиги каралсын. Келишимдердин талаптары жана шарттары так аткарылып, келишимдердин шарттарында каралган 26,7 миң сом өлчөмүндөгү айыптар берүүчүлөргө берилип, өндүрүү маселеси каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

№ 240302430787934 (кызматтык автоунаа сатып алуу) конкурсту өткөрүүдө төмөнкүлөр аныкталган:

- “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 29-беренесинин 1 жана 2-пункттарын бузуу менен, “Жеңүүчү деп аныкталган жөнөтүүчү чексиз ыкма менен сатып алууларды жүргүзүүдө 3 жумушчу күндүн ичинде, ал эми бааларды суроо-талап ыкмасын колдонууда 1 жумушчу күндүн ичинде жеңүүчү деп таануу жөнүндө билдирүүнү ырастоого милдеттүү” деп белгиленген. Сатып алуучу уюм/агент, өткөрүлгөн тандоо жөнүндө маалымат веб-порталда жарыяланган күндөн тартып, эгерде ушул Мыйзамдын 4-главасына ылайык сатып алуу жол-жоболору токтотулбаса, 3 жумушчу күндөн эрте эмес жана 8 жумушчу күндөн кечиктирбестен жеңүүчү менен келишим түзүүгө милдеттүү. Сунуштарды тандоо протоколуна ылайык, жеңүүчү 2024-жылдын 19-мартында аныкталган. Бирок, көрсөтүлгөн ченемдерди бузуу менен, келишимге 2024-жылдын 13-майында, б.а. 55 календардык күндөн кийин кол коюлган.

- КАБдын берген маалыматы боюнча, унаа сатып алуу боюнча конкурс жарыяланганга чейин бааларга мониторинг жүргүзүлгөн. Заводдон чыккан JAC J7 люкс үлгүсүндөгү унааларды 1 970,0 миң сомго, 2023-жылкы TIGGO 7PRO унааларын 1 900,0 миң сомго, Asman electronics компаниясынан электромобилдерди 18,6 миң АКШ долларынан 23,1 миң АКШ долларына чейин сунуштаган Asiamotors компаниясынан сунуш түшкөн. Коммерциялык сунуштар 2023-жылы чыгарылган жаңы автоунааларга 1900,0 - 1970,0 миң сом суммасында берилгенине карабастан, жаңы автоунааларды сунуштоо үчүн бааны түзүү негиз катары алынган. Жаңы автоунаалар боюнча сунуштардын негизинде КАБда мамлекеттик сатып алуулар порталына 2018-жылдан эрте эмес 1 800,0 миң сомдук, же дээрлик жаңы унаалардын баасында чыгарылган автоунаанын жарнагын жайгаштырып, ошону менен алгачкы этапта эле жогорулатылган баада сатып алуу пландаштырылган.

Өткөрүлгөн сатып алуунун негизинде берүүчү “Фуд Сервис” ЖЧКсы тарабынан 2024-жылдын 13-майындагы № 01-76-03 келишимге ылайык, KIA маркасындагы, K5 моделиндеги, 2019-жылы чыгарылган колдонулган автоунаасы 1700,0 миң сомго жеткирилген.

Mashina.kg порталынын маалыматы боюнча, 2024-жылдын март-апрель айларына карата окшош унаалардын баасы 12,0 миң АКШ долларынан 17,9 миң АКШ долларына чейин болгон.

Маалымат үчүн: (АКШ долларынын курсу КР Улуттук банкынын 2024-жылдын 2-мартына карата курсу боюнча 1 АКШ доллары үчүн 89,3998 сомду, 2024-жылдын 13-майына карата 1 АКШ доллары 88,3346 сомду түзгөн). Улуттук банктын курсу боюнча, 2024-жылдын 13-майына карата бул автоунаанын болжолдуу сатып алуу баасы 19,2 миң АКШ долларын түзгөн. Жогоруда баяндалгандардын негизинде, аудит ошол мезгилдеги эң жогорку баада (17,9 миң АКШ доллары) автоунааны сатып алууда ашыкча баа 1,3 миң АКШ долларын же Улуттук банктын курсу боюнча 118,8 миң сомду түзгөн. Унаанын ошол кездеги эң төмөнкү баасы боюнча болжолдуу ашыкча баа 7,2 миң АКШ долларын же 640,2 миң сомду түзгөн.

Сунуштама:

Кыргызы Республикасынын Башкы прокуратурасына:

Кызматтык автоунааны сатып алууда аныкталган фактылар боюнча маалымат укуктук баа берүү үчүн жөнөтүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

КАБдын директорунун 2023-жылдын 7-июлундагы №25 буйругуна ылайык, КАБдын директорунун орун басары М.Ю. Таранчиева, бөлүм башчы М.С. Осмоналиева Германиянын Брауншвейг шаарына 2023-жылдын 9-июлунан тартып 13-июлуна чейин 5 күндүк мөөнөткө иш сапарга жөнөтүлүшкөн. Алдын ала отчет боюнча 2 күндүк (кетүү жана келүү күндөрү) чыгымдар, бир күндүк чыгымдардын ар бирине 13,8 миң сомдон, жалпысынан 27,6 миң сом суммасында төлөнүп берилген. Белгилей кетсек, долбоордун эл аралык кызматташуусунун Европа жана КМШдагы координатору Лариса Шаен айымдын чакыруу катында долбоор 2023-жылдын 9-июлунан 13-июлуна чейин жатаканага, эл аралык авиакаттамга, жергиликтүү транспорт

кызматтарына, камсыздандырууга, тамак-ашка бир аз күнүмдүк жөлөкпулга жана визалык чыгымдардын ордун толтурууга байланыштуу бардык чыгымдарды камтыйт деп көрсөтүлгөн. Ошого карабастан, эки күнгө, башкача айтканда, кеткен күнү жана келген күнү үчүн суткалык төлөмдү негизсиз төлөнүп берилген. Жалпысынан **27,6 миң сомдук** суткалык төлөм белгиленген ченемден ашыкча төлөнгөн.

Сунуштама:

2023-жыл үчүн 27,6 миң сомго белгиленген ченемден ашык төлөнгөн суткалык чыгымдар директордун орун басарынын жана бөлүм башчысынын эсебинен ордуна коюлсун.

Банкроттук иштер боюнча департаменти (Департамент)

Аныкталды жана корутунду:

“Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндөгү” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 52-беренесине ылайык, карыз тарапты жоюу мөөнөтү он эки айдан ашпайт. Атайын администратордун өтүнүчү боюнча зарыл учурларда бул мөөнөт сот же кредиторлордун чогулушу менен (соттук эмес тартипте) алты айдан көп эмес мөөнөткө узартылышы мүмкүн. Жоюу мөөнөтүн узартуу жөнүндө сот аныктама чыгарат, ал даттанышы мүмкүн. Бирок, Департамент тарабынан 267 карызкорду (90,5%ы) жоюу боюнча аталган мыйзамда белгиленген мөөнөттөр сакталган эмес, кээ бирлери 10-25 жылдан бери банкроттук процессинде болгон.

Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2002-жылдын 22-августундагы №584 токтому менен бекитилген, “Банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган тарабынан администраторду дайындоо тартиби жөнүндө” жобонун 7-пунктунун жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 10-декабрындагы №300 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Банкроттук иштер боюнча департамент жөнүндө” жобонун талаптары сакталбастан, Департамент тарабынан өзүнө жүктөлгөн милдеттерди аткаруу боюнча негизги функциялар жүзөгө ашырылган эмес: 2022-жылдын 31-декабрына карата 342 карызкор ишканадан 184 ишканага (53%ы), 2023-жылдын 31-декабрына карата 319 карызкор ишканадан 161 ишканага (50,5%ы), 2024-жылдын 31-декабрына карата 307 карызкор ишканадан 131 ишканага (42,7%ы), 2025-жылдын 24-мартына карата 295 карызкор ишканадан 128 карызкорго (43,4%ы) атайын администраторлор дайындалган эмес.

Чарбакер субъекттердин төлөөгө жөндөмсүздүгү банкроттук жол-жоболордун өз убагында аякташына терс таасирин тийгизет. Көптөгөн администраторлор жок болгон карызкорлор же активдери жетишсиз чарбалык субъекттер менен иштөөдөн баш тартышат. Бул өз кезегинде токтоп турган ишканалардын санын көбөйтүп, банкроттук процессин узартат.

Сунуштама:

1. “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндөгү” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 52-беренесине ылайык, белгиленген мөөнөттөрдү сактоо менен

администраторлор тарабынан банкроттук процесстин жол-жоболорунун жүзөгө ашырылышына көзөмөл күчөтүлсүн.

2. Администраторлорду дайындоо мөөнөттөрүн так сактоо максатында, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2002-жылдын 22-августундагы №584 токтому менен бекитилген, “Банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган тарабынан администраторду дайындоо тартиби жөнүндө” жобонун жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 10-декабрындагы №300 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Банкроттук иштер боюнча департамент жөнүндө” жобонун талаптарына ылайык, Департамент тарабынан өзүнө жүктөлгөн милдеттерди аткаруу боюнча негизги функцияларды жүзөгө ашыруу боюнча чаралар көрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Департаменттин жок болгон карызкорлордун банкроттук процесстерин жүргүзгөн атайын администраторлордун алдындагы карызы 2025-жылдын 1-январына карата 1 349,4 миң сомду, ал эми 2025-жылдын 19-мартына карата 1 430,2 миң сомду түзгөн.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2024-жылдын 13-сентябрындагы № 572 токтому менен бекитилген, “Банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органга караштуу адистештирилген фонд жөнүндө” жобонун талаптарына ылайык, банкроттук процесстерди жүргүзгөн атайын администраторлордун алдындагы карызды төлөө боюнча чаралар көрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Банкроттук процесстин бүтүшүнө байланыштуу 29, өз каалоосу менен 33, администраторлордун милдеттерин аткарууга тоскоолдук кылган жагдайлардын аныкталышына байланыштуу 26, мыйзамдардын талабын бузгандыгына байланыштуу 6, өлгөндүгүнө байланыштуу 1, жалпысынан 95 атайын администраторлор бошотулган. Бошотулган администраторлордун 30,5%ы гана коюлган тапшырманы толук аткаруу менен аяктаган. Ал эми Департаменттин кызматкерлеринин 88%ы администраторлордун милдеттерин аткарууга тоскоолдук кылган жагдайлардын аныкталышына, пайда болуусуна байланыштуу бошотулуп кайра башка карызкорлорго дайындалган.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 10-декабрындагы №300 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Банкроттук иштер боюнча департамент жөнүндө” жобонун 12-пунктуна ылайык, Департаменттин жөнгө салуу функцияларынын бири болуп лицензиялык комиссиянын ишин уюштуруу, банкроттук процессте администраторлордун ишин лицензиялоону жүргүзүүнү уюштуруучулук-эксперттик камсыздоо жана банкроттук боюнча адистерди (администраторлорду) даярдоо, кесиптик деңгээлин баалоо системасын уюштуруу, окутуунун тиешелүү программаларын жана окутуучу уюмдарга

карата талаптарды, ошондой эле квалификацияны жогорулатуу боюнча курстарды иштеп чыгуу болуп саналат.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2002-жылдын 22-августундагы №584 токтому менен бекитилген, “Банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган тарабынан администраторду дайындоо тартиби жөнүндө” жобонун жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 10-декабрындагы №300 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Банкроттук иштер боюнча департамент жөнүндө” жобонун талаптарына ылайык, банкроттук процессте администраторлордун ишин лицензиялоону жүргүзүүнү уюштуруучулук-эксперттик камсыздоо жана банкроттук боюнча адистерди (администраторлорду) даярдоо, кесиптик деңгээлин баалоо системасын уюштуруу, окутуунун тиешелүү программаларын, ошондой эле квалификацияны жогорулатуу боюнча курстарды иштеп чыгуу боюнча чаралар көрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Банкроттук иштер боюнча департаментинде колдонулуп жаткан “1С Бухгалтердик программасы” баланска кириштелген эмес. Программа өз убагында Мамлекеттик мүлктү башкаруу мамлекеттик агенттигинин эсебинен алынган. 2022-жылы программанын иштешин коштоого “Прогресс Консалтинг” ЖЧКсы менен келишим түзүлүп, 2022-жылы 39,6 миң сом, 2023-жылы 48,0 миң сом, 2024-жылы 47,7 миң сом төлөнгөн.

Аудит учурунда “1С Бухгалтердик программасы” Департаменттин бухгалтердик балансына алынган.

“Тышкы соода чөйрөсүндөгү “Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасы

Аныкталды жана корутунду:

Берилген маалыматтарга ылайык, 2022-жылы “Тышкы соода тармагындагы “Бирдиктүү терезе” маалыматтык системасы аркылуу уруксат жана башка документтерди алуу үчүн 86 841 арыз берилген. Аудиттин маалыматы боюнча бул беренеден түшкөн киреше салыктар жана төлөмдөр эсепке алынбаганда 24 300,6 миң сомду түзүш керек (апрель - 750,0 миң сом, май–декабрь - 23 550,0 миң сом). 2022-жыл үчүн бюджеттин аткарылышы тууралуу отчеттун негизинде “Бирдиктүү терезе” маалыматтык система аркылуу арыз ээсинин жана операторунун уруксат берүүчү документтерди алуу үчүн арызын каттоо” кызматы боюнча салыктарсыз киреше 21 697,6 миң сом суммасында түшкөн. Натыйжада, киреше **2 602,0 миң сомго** аз түшкөн.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик бажы кызматына:

1. 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча финансылык отчетко тиешелүү өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жагы каралсын;

2. Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 104-беренесине ылайык, 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча такталган салык декларациясы салык кызматына тапшырылсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2010-жылдын 7-октябрындагы №231 токтому менен бекитилген, “Ишкердик субъекттеринин, коммерциялык эмес уюмдардын (бюджеттик мекемелерди албаганда) бухгалтердик эсебиндеги документтердин жүгүртүлүшү жөнүндө” жобонун 2-бөлүмүнүн талаптары сакталбастан, ишкана тарабынан бухгалтердик эсепти жүргүзүү үчүн чарбалык операцияларды документтештирүү жана документтерди жүгүртүү жүргүзүлгөн эмес.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик бажы кызматына:

Бухгалтердик эсепти жүргүзүү үчүн чарбалык операцияларды документтештирүү Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2010-жылдын 7-октябрындагы №231 токтому менен бекитилген, “Ишкердик субъекттеринин, коммерциялык эмес уюмдардын (бюджеттик мекемелерди албаганда) бухгалтердик эсебиндеги документтердин жүгүртүлүшү жөнүндө” жобонун 2-бөлүмүнүн талаптарына ылайык келтирилсин.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 11-сентябрындагы №468 токтому менен бекитилген, “Мамлекеттик ишканалар жөнүндө” жобонун 20-пунктуна ылайык, мамлекеттик ишканалар таза пайданын 50%дан кем эмесин республикалык бюджетке которууга милдеттүү. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 17-февралындагы №90 “Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 11-сентябрындагы № 468 “Мамлекеттик ишканалардын ишин тартипке келтирүү тууралуу” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” токтомунун 2-пунктуна ылайык, мамлекеттик ишканаларга 2022-жылдан тартып 2025-жылды кошо алган мезгил үчүн ишкананын бюджетке чегерилүүгө тийиш болгон таза пайдасынын 50%ын материалдык-техникалык базасын жаңылоо максатында жумшоого уруксат берилген.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 11-сентябрындагы №468 “Мамлекеттик ишканалардын ишин тартипке келтирүү тууралуу” токтомунун 5-4-пунктунда бардык мамлекеттик ишканалар 2022-жылдан тартып 2025-жылды кошо алган мезгил үчүн ишинин жыйынтыгы боюнча бюджетке таза пайдасынын 50%ын төлөөдөн бошотулат деп белгиленген.

“Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасында 2024-жылга таза кирешени пайдалануу планы 14 249,3 миң сом өлчөмүндө бекитилген, анын ичинен 6 256,4 миң сом же 44%ы гана өздөштүрүлгөн. Пайдаланылбаган 7 992,9 миң сом суммасындагы каражаттар коммерциялык банктарда депозит түрүндө жарым-жартылай жайгаштырылган.

Сунуштама:

***Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу
Мамлекеттик бажы кызматына:***

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 17-февралындагы №90 “Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 11-сентябрындагы № 468 “Мамлекеттик ишканалардын ишин тартипке келтирүү тууралуу” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” токтомунун 2-пунктуна ылайык, “Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасында калган таза кирешени натыйжалуу пайдалануу боюнча тиешелүү иш чаралар жүргүзүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 10-декабрындагы №300 токтому менен бекитилген, ишкананын Уставынын 67 жана 68-пунктарынын талаптары сакталбастан, ишкананын таза кирешесинин жана гранттык каражаттарынын эсебинен түзүлүүчү “Бирдиктүү терезе” системасын өнүктүрүү фонду түзүлгөн эмес.

Фондду түзүү тартибине ылайык, фондго тиешелүү 55 654,3 миң сом (2022-жыл – 1 263,2 миң сом; 2023-жыл – 14 249,3 миң сом; 2024-жыл – 40 141,8 миң сом) өзүнчө банктык эсепте топтолгон эмес. Ошол эле учурда, таза пайданын жана кирешелердин бир бөлүгү 60 000,0 миң сом өлчөмүндө Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик мүлктү башкаруу боюнча мамлекеттик агенттигинин катынын негизинде “Айыл Банк” ААКсынын депозиттик эсебине жайгаштырылып, натыйжада ишкана 3,7 млн сом өлчөмүндө киреше алган.

Аудиттин жүрүшүндө “Айыл Банкта” кошумча эсеп - “Бирдиктүү терезе системасын өнүктүрүү фонду” үчүн эсеп ачылган.

Аныкталды жана корутунду:

“Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасынын Уставынын 68-пунктунун 4-пунктчасынын талаптарын бузуу менен, кызматкерлерге эмгек акы төлөө фондунда каралбаган **5 058,4 миң сом** суммасында бир жолку кошумча сый акы эсептелип, төлөнгөн.

Сунуштама:

***Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу
Мамлекеттик бажы кызматына:***

“Бирдиктүү терезе системасын өнүктүрүү фондунун” эсебинен жүргүзүлүүчү дем берүүчү төлөмдөрдү жөнгө салуучу ченемдик документ иштелип чыксын.

Аныкталды жана корутунду:

Көрсөтүлүүчү кызматтарга тарифтерди түзүүдө эсептөөлөр Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2000-жылдын 26-октябрындагы №637 токтому менен бекитилген, Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды көрсөтүү (иштерди) үчүн акы төлөөнүн өлчөмүн аныктоо тартибине ылайык жүргүзүлгөн. Бирок, “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык, мамлекеттик кызмат мамлекеттик мекемелердин ишмердүүлүгүнүн жыйынтыгы болуп саналат. “Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасы уюштуруучулук-укуктук

формасы жана ишмердүүлүгү жогорудагы токтомдун ченемдерине кирбегендигине байланыштуу, кызмат көрсөтүүлөрдүн наркын Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2000-жылдын 26-октябрындагы №637 токтому менен бекитилген, Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды (иштерди) көрсөтүү үчүн төлөмдүн өлчөмүн аныктоо тартиби менен эсептөө туура эмес болуп саналат. “Баа түзүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, чарба жүргүзүүчү субъекттер өз алдынча же сатып алуучу менен макулдашуу жолу менен товарга (жумушка, кызмат көрсөтүүгө) бааны (тарифти), соода (ортомчу) үстөгүн (арзандатуу) белгилөөгө укуктуу, эгерде алардын бааларына мыйзамга ылайык мамлекеттик жөнгө салуу колдонулбаса.

Аудиттин жүрүшүндө, “Баа түзүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын негизинде “Тышкы соода тармагындагы “Бирдиктүү терезе” маалыматтык системасы аркылуу уруксат берүүчү жана башка документтерди алуу үчүн арызды каттоо кызматынын өздүк наркы ишкананын экономикалык жактан негизделген чыгымдарына ылайык кайра эсептелип, кызмат көрсөтүүнүн баасы 272 сомду түзүп, ашыкча алынган киреше **7,8 млн сомду** түзгөн.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик бажы кызматына:

“Тышкы соода тармагындагы “Бирдиктүү терезе борбору” мамлекеттик ишканасы көрсөтүүчү кызматтардын тарифтери “Баа түзүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык келтирилсин.

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемеси (Борбор)

Аныкталды жана корутунду:

Аудит тарабынан 2024-жылы республиканын чегинен тышкары өткөрүлгөн 8 көргөзмөгө талдоо жүргүзүлгөн. Республикалык бюджеттин каражаттарынын эсебинен иш сапар чыгымдарына 99 313,5 миң сом чыгымдалган.

2024-жылдын жалпы бюджеттик кассалык чыгашаларынан 88 658,3 миң сомду чет өлкөлүк көргөзмөлөрдү уюштурууга жана кызматкерлердин чет элдик иш сапарларына 71,4 %ы, мындан тышкары, кызматкерлерге виза ачуу үчүн 175,0 миң сом жумшалган.

Берилген маалыматка ылайык, 2024-жылы өткөрүлгөн көргөзмөлөрдүн жыйынтыгы менен, анда түзүлгөн келишимдердин жалпы суммасы 536 648,1 миң сомду түзүп, анын 79 037,7 миң сомун гана аткарылган. Көргөзмөлөрдүн жыйынтыгын талдоо жана мониторинг жүргүзүү, контракттарды аткаруу жана ата мекендик ишканалардын продукциясын тышкы рынокко сатууга чейин, андан ары илгерилетүү жетиштүү деңгээлде жүргүзүлбөгөндүгү белгиленет.

Сунуштама:

“Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинин ишмердүүлүгү, анын максаттарына жана милдеттерине ылайык келүүсүн аныктоо үчүн функционалдык талдоо жүргүзүү камсыз кылынсын, анын жыйынтыгы менен Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине тиешелүү сунуштар киргизилсин.

Аныкталды жана корутунду:

Экономика жана коммерция министрлигине караштуу “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 3-ноябрындагы № 694 токтому менен бекитилген, “Бюджеттик мекемелерди финансылоодо жылдык отчеттор боюнча эсептөөлөрдө товардык-материалдык баалуулуктардын нормативден ашыкча запастарын жана каражатта калдыктарын эсепке алууну жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө” нускаманын талаптарына ылайык келбестен, 2024-жылдын жыйынтыгы менен товардык-материалдык баалуулуктардын (чарбалык материалдар) 111,9 миң сомго нормативден ашыкча запастарынын калдыктары эсепке алынган эмес.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 3-ноябрындагы № 694 токтому менен бекитилген, “Бюджеттик мекемелерди финансылоодо жылдык отчеттор боюнча эсептөөлөрдө товардык-материалдык баалуулуктардын нормативден ашыкча запастарын жана каражатта калдыктарын эсепке алууну жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө” нускамага ылайык, Экономика жана коммерция министрлигине караштуу “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинин 2024-жылдын аягына карата **111,9 миң сомго** товардык-материалдык баалуулуктардын ашыкча запастары, аларды 2025-жылы өздөштүрүлүшүн эске алуу менен, эсепке алынсын.

Аныкталды жана корутунду:

Мамлекеттик сатып алуулар порталында жарыяланган келишимдин өзгөчө шарттарына ылайык, товарды жеткирүүнүн кечиктирилиши үчүн берүүчү жоопкерчилик тарта тургандыгы жана сатып алуучуга ар бир кечиктирилген күн үчүн 0,1% өлчөмүндө айып төлөй тургандыгы белгиленген, туумдун максималдуу суммасы келишимдин суммасынан 2,0%ды түзөт. Өткөрүлгөн №240605448342356, №240408436705387 конкурстар боюнча, келишимдин шарттарына ылайык, берүүчүлөрдөн 66,5 миң сомго айыптык санкциялары кармалган эмес жана талап кылынган эмес.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинде эки келишимдин шарттарында каралган 66,5 миң сом өлчөмүндөгү айыптар берүүчүлөргө берилип, өндүрүү боюнча чаралар көрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Чет өлкөдө көргөзмөлөрдү өткөрүүдө Борбордо стенддерди жана транспорттук логистиканы даярдоо үчүн чет элдик же жергиликтүү компаниялардын кызматтары пайдаланылган. Мекеме тарабынан көрсөтүлгөн кызматтарга акы төлөөдө келишимдерге салыштырмалуу ашыкча төлөөгө жол берилген.

Атап айтканда:

- “Глобал Продус Ивентс (НК) СО LIMITED (PRC)” ЖЧКсы, келишим боюнча кызмат көрсөтүүнүн баасы 14 920 АКШ долларын түзсө, иш жүзүндө 15 145 АКШ доллары төлөнүп берилген, ашыкча төлөм 225 АКШ долларын же 19,2 миң сомду түзгөн;

- “Пико Интернэшнл (ХК) ЛТД” ЖЧКсына 157 АКШ доллары же 13 220 сом;

- NIHALANI EVENTS MANAGEMENT (Дубай) компаниясына 409 АКШ доллары же 34 765 сом;

- hina International Import Expo Bureau (КЭР) компаниясына 222 АКШ доллары же 18 693 сом;

- Shadong Xizhan Exhibition Service Co. LTD (КЭР) компаниясына 1 618 юань же 19 376 сом;

- “Riyadh Exhibtion Co. Ltd.” Компаниясына (Эр Рияд ш.) 14 АКШ доллары же 1 205 сом;

- “ITESA” (ITESA) (Казакстан) компаниясына 220,3 АКШ доллары же 19 055 сом ашыкча төлөнгөн.

Борбор тарабынан 1 247,3 АКШ доллары жана 1 618 юань, же жалпысынан **139,5 миң сом** ашыкча төлөнгөн.

Сунуштама:

1. Кызмат көрсөтүүлөрдө ашыкча төлөөгө жол берген “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинин жооптуу кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын;

2. Стенддерди жана транспорттук логистиканы даярдоо үчүн көрсөтүлгөн кызматтарга 139,5 миң сом суммасында ашыкча которулган каражаттар “Кыргыз экспорт” экспортту өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинин күнөөлүү кызматкерлеринин эсебинен ордуна коюлсун.

Аныкталды жана корутунду:

2024-жылдын 8-октябрындагы №40 келишимге ылайык, жеке ишкер А.В. Айдакеев “Баткенди өнүктүрүү” инвестициялык форумунун көргөзмөсүн уюштуруу боюнча 705,6 миң сомдук кызмат көрсөтүүгө милдеттенген, жалпысынан 675,6 миң сом төлөнсө, 30,0 миң сом бүгүнкү күнгө чейин төлөнбөй келет. Бирок, Борбордун бухгалтердик эсебинде жеке ишкер А.В. Айдакеев кредитор катары көрсөтүлгөн эмес.

Сунуштама:

2024-жылдын 8-октябрындагы №40 келишимге ылайык, жеке ишкер А.В. Айдакеевге болгон кредитордук карыз “Кыргыз экспорт” экспортту

өнүктүрүү жана илгерилетүү борбору” мамлекеттик мекемесинин бухгалтердик эсебинде чагылдырылсын жана ага төлөнүп берилсин.

Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Стандартташтыруу жана метрология борбору (Кыргызстандарт)

Аныкталды жана корутунду:

Кыргызстандарт тарабынан “Өлчөө бирдиктүүлүгүн камсыз кылуу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 10-декабрындагы №300 токтому менен бекитилген, “Стандартташтыруу жана метрология борбору жөнүндө” жобонун талаптары сакталбастан, өлчөө бирдиктүүлүгүн камсыз кылуу боюнча функцияларды системалуу түрдө аткарылышы камсыз кылынган эмес.

Бишкек сыноо, сертификациялоо жана метрология борборунан (БССМБ) тышкары аймактык борборлордо өлчөө каражаттарынын, текшерүүлөрдүн жүргүзүү графиктеринин жана иш пландарынын автоматташтырылган маалымат базасы жок. Ишмердүүлүк Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 2-сентябрыдагы №446 “Өлчөө бирдиктүүлүгүн камсыз кылуу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамын ишке ашыруу чаралары тууралуу” токтому менен белгиленген кайра текшерүү интервалдарынын аткарылышын көзөмөлдөө механизмдери жок, арыз берүү принциби боюнча жүргүзүлөт.

Системалык, анын ичинде медициналык мекемелер боюнча иштердин жоктугунун натыйжасында мезгил-мезгили менен текшерүүнүн мөөнөттөрү сакталбайт, ал эми аймактык сыноо, сертификация жана метрология борборлору тартип бузуучуларга чара көрүү үчүн көзөмөл органдарына кайрылбайт. Текшерүү мөөнөтүн бузган медициналык мекемелер боюнча гана Кыргызстандарттын бюджетинин болжолдуу жоготуулары 12 537,7 миң сомду түзгөн.

Бул координациянын деңгээлинин төмөндүгүн, ички көзөмөлдүн жоктугун жана мамлекеттик саясатты ишке ашырууда системалуу мамиленин таризделбегендигин күбөлөндүрөт. Натыйжада:

- профилактикалык жөнгө салуу принциби бузулат;
- мамлекет экономикалык жана кадыр-барк тобокелдиктерине кабылат;
- ченемдик актыларда каралган башкаруучулук жоопкерчиликти тийиштүү түрдө аткарылышы камсыздалбайт.

Сунуштама:

1. Маалыматтардын автоматташтырылган базасын, текшерүүлөрдүн план-графиктерин түзүү жана текшерүүлөр ортосундагы интервалдардын аткарылышын системалык эсепке алууну жана көзөмөлдөөнү камсыз кылуу боюнча чаралар көрүлсүн;

2. Ченөө бирдейлигин камсыз кылуу чөйрөсүндө Стандартташтыруу жана метрология борбору тарабынан жүктөлгөн милдеттердин аткарылышына көзөмөл күчөтүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Бюджеттик кодексинин 105-беренесинин 8-бөлүгүнүн жана “Кыргыз Республикасынын 2024-жылга жана 2025-2026-жылдардын пландык мезгилине республикалык бюджет жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн талаптары сакталбастан, Кыргызстандарттын аймактык борборлору тарабынан мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөрдөн түшкөн кирешелер казыналык тутумдан сырткары, коммерциялык банктарда ачылган эсептери аркылуу **198,0 млн сомго** колдонулган.

Сунуштама:

“Кыргыз Республикасынын 2025-жылга жана 2026-2027-жылдардын пландык мезгилине республикалык бюджет жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, Стандартташтыруу жана метрология борборунун аймактык борборлорунда казыналык тутумдан тышкары коммерциялык банктарда ачылган бардык эсептер жабылып, мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөрдөн түшкөн кирешелерди казыналык эсептер аркылуу тейлөөгө өткөрүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 107-беренеси сакталбастан, квалификацияны жогорулатуу борборунда билим берүү ишин жүргүзүү мезгилинде негизги иштеген жери боюнча иш жүзүндө иштелген убакытты талаптагыдай эсепке алуу жүргүзүлбөгөндүгү аныкталган. Натыйжада, негизги эмгек ишмердүүлүгү үчүн, сабактарды өткөрүү үчүн, иш жүзүндө иштеген убактысына ылайыкташтырылбагандыктан эмгек акы негизсиз эсептелинип, Кыргызстандарттын 15 кызматкерине **151,3 миң сом**, Бишкек СМБнын 8 кызматкерине **144,2 миң сом** төлөнгөн.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 107-беренеси сакталбастан, Стандартташтыруу жана метрология борборунун 15 кызматкерине 151,3 миң сомго жана Бишкек сыноо, сертификациялоо жана метрология борборунун 8 кызматкерине 144,2 миң сомго негизсиз эмгек акы төлөөгө жол берген кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргызстандарттын 2022-жылдын 17-июнундагы №29 буйругу менен бекитилген, “Эмгек акы төлөө жөнүндө” жободо, негизги өндүрүштүн кызматкерлери үчүн акы-сыйлык системасы (кызматтын иш жүзүндөгү көлөмүнүн 38%ы), көмөкчү персонал үчүн мезгил-мезгили менен сыйлык системасы (директор, бухгалтер, башкаруу курамы ж.б.) каралган.

“Эмгек акы төлөө жөнүндө” жобонун 1.4 жана 2.3-пункттарына ылайык, эмгек акы фонду аткарылган иштердин көлөмүнө пропорционалдуу бөлүштүрүлүүгө тийиш. Бирок, бул төлөмдөр айрым кызматкерлерге калыс бөлүштүрүлгөн эмес. Мисалы: Токмок ССМБда, эмгек акы фондунун негизги

бөлүгү эки инженерге туура келет: Мураталиев - 56,2%, Бобровский — 14,7%. Каракол ССМБда 12,5%дан 34,6%га чейин, Чолпон-Ата ССМБда 9,6%дан 42,0%га чейин.

Каракол ССМБда 2024-жылы 3 861,6 миң сом өлчөмүндө эмгек акы төлөнгөн, анын негизги үлүшү төмөнкүлөргө төлөнгөн: директорго – 782,5 миң сом (20,2%), бухгалтерге – 597,5 миң сом (15,5%), сертификация бөлүмүнүн башчысына – 482,3 миң сом (12,5%), метрология бөлүмүнүн башчысына – 1 336,9 миң сом (34,6%).

Чолпон-Ата ССМБда 2024-жылы кызматкерлерине 2 350,1 миң сом өлчөмүндө кошумча сыйлык акы эсептелинген, анын ичинде: директорго – 428,0 миң сом (18,2%), башкы бухгалтерге – 249,6 миң сом (10,6%).

Ош ССМБда, Баткен ССМБда көмөкчү кызматкерлеринин эмгек акысы акы төлөнүүчү кызматтарды көрсөткөн негизги өндүрүш кызматкерлеринин маянасынан ашып кеткендиги аныкталган. Алсак, Ош ССМБда эмгек акыга: директорго - 1 383,1 миң сом, башкы бухгалтерге - 971,6 миң сом, метрология башкармалыгынын башчысына - 790,3 миң сом жана метрология башкы адисине - 794,8 миң сом. Баткен ССМБда директорго - 1 711,7 миң сом, метрология бөлүмүнүн башчысына - 853,7 миң сом, башкы адисине - 759,5 миң сом төлөнгөн.

Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 18, 53-беренелеринин талаптары сакталбастан, аймактык борборлордун жетекчилери (Кара-Балта ССМБ, Баткен ССМБ, Каракол ССМБ) бош орундарга айкалыштыруу жолу менен өздөрүн дайындашкан учурлар аныкталган.

Сунуштама:

1. Кызматкерлердин тең жана калыс салмактуулугун сактоо максатында Эмгек акы фондун пландоо жана бөлүштүрүү тартибин кайра карап чыгуу маселеси каралсын;

2. Кызматкерлерди жумушка кабыл алууда Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 18, 53-беренелеринин талаптарынын сакталышы камсыздалсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргызстандарт тарабынан SHACMAN X500 үлгүсүндөгү тараза текшерүүчү унааны жана гираларды калибрлөөгө арналган компараторду сатып алууда Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 19-сентябрындагы №489 токтому менен бекитилген, Мамлекеттик сатып алууларды жүргүзүү тартибинин 2-бөлүмүнүн 6, 7-пункттарынын талаптары сакталган эмес. Атап айтканда: рынокко тиешелүү мониторинг жүргүзүлгөн эмес, баалар ачык булактарда жана мамлекеттик сатып алуулар веб-порталында изилденген эмес. Баалардын негиздемеси жок болгондуктан баштапкы нарктын жогорулатылышына мүмкүнчүлүк пайда болгон, бул “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен белгиленген мамлекеттик каражаттарды натыйжалуу жана үнөмдүү пайдалануу максаттарына каршы келет.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2023-жылдын 19-сентябрындагы №489 токтому менен бекитилген, Мамлекеттик сатып алуулар жол-жоболорун жүргүзүү тартибинин 2-бөлүмүнүн 6, 7-пункттарын бузуу менен, жабдууларды сатып алууга жол берген кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

2024-жылдын 29-июлундагы №125, ошондой эле 2024-жылдын 27-ноябрындагы №77-Д/24 келишимдердин шарттарына ылайык, берүүчүлөр жеткирүүнү кечиктирген учурда күнүнө 0,01% өлчөмүндө, бирок контракт суммасынын 5%ынан ашпаган айып пул төлөөгө милдеттүү. Бирок, мөөнөттөр бузулган учурда (эсеп боюнча 155 күн) Кыргызстандарт тарабынан айып санкциялары колдонулган эмес, натыйжада **129,1 миң сом** төлөмүнөн кармалып калган эмес. Келишимдердин жана №240302430474817 конкурсунун шарттарын бузуу менен, анда алдын ала төлөм каралбаган учурда 267,0 миң сом төлөнгөн.

Мамлекеттик сатып алуулар боюнча конкурстарда (анын ичинде №240507442061136) катышуучулардын сунуштамасы пландалган суммалардан бир нече эсе төмөн болгон (мисалы, пландык 1 995,5 миң сомго каршы 262,1 миң сом (болгону 13%). Бул бааларды пландаштырууда жана мониторинг жүргүзүүдө формалдуу ыкма колдонулганын көрсөтүп, натыйжада ашыкча “үнөмдөөлөргө” жана бюджеттик каражаттарды натыйжасыз пайдаланууга алып келген.

Сунуштама:

1. Келишимдердин шарттарына ылайык, товарларды жеткирүү мөөнөттөрү сакталбагандыгы үчүн эсептелген 129,1 миң сом өлчөмүндөгү айыптык санкциялар берүүчүлөргө берилип, аларды өндүрүү боюнча чаралар көрүлсүн;

2. Мамлекеттик сатып алууларда бааларды пландаштырууда реалдуу мониторинг жүргүзүлүп, бюджеттик каражаттарды натыйжасыз пайдаланууга жол берилбесин.

Аныкталды жана корутунду:

Кара-Балта ССМБда эксперттердин кызматтары үчүн 928,4 миң сом төлөгөн, мында иш жүзүндө көрсөтүлгөн кызматтардын көлөмү 1 074,9 миң сомду түзгөн. “Сапат-Тест” ЖЧКсы менен 2024-жылдын 1-апрелиндеги келишим боюнча консалтингдик кызматтар көрсөтүлгөн. Келишим “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 11-беренесин бузуу менен, техникалык тапшырмасы жок жана конкурс өткөрүлбөстөн келишим түзүлгөн.

Токмок ССМБда 2024-жылдын 3-декабрындагы №241203481532230 конкурстун №1 Лот (жылуулук насосу) жыйынтыгы боюнча жеңүүчү болуп баасы 675,0 миң сом сунуштаган ИП Сарымса у.Э. аныкталган. Бирок, сатып алууну аткаруу учурунда төмөнкү бузуулар аныкталган:

1. Жеңүүчү 2024-жылдын 9-декабрында аныкталганына карабастан, келишим белгиленген мөөнөттө түзүлгөн эмес (“Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 29-беренеси);

2. Макулдашылган баадан 66,0 миң сомго ашыкча келишимде каралбаган кошумча орнотуу боюнча кызматтар үчүн 741,0 миң сом төлөнгөн.

3. Келишимдин шарттарына каршы, алдын ала төлөмдөр (472,5 миң сом) жүргүзүлгөн;

4. “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 11-беренесин бузуу менен, сатып алуу 2024-жылга сатып алуу планы бекитилбестен жүргүзүлгөн.

Токмок ССМБ менен “Оноре Бальзак” ЖЧКсынын ортосунда датасы, номери жана тараптардын колу жок, жабдууларды (Термотест-100, Термотест-300, термометр лт-300) алып келүүгө 787,5 миң сом суммасында келишим түзүлгөн. Токмок ССМБнын маалыматы боюнча, жабдуулар 2024-жылдын октябрында берилген, бирок тастыктоочу документтер (кабыл алуу-өткөрүп берүү актысы, коштомо кагаз, эсеп-фактура) жок. Төлөм 2024-жылдын 29-октябрында 161 787,5 миң сомго жүргүзүлгөн. Сатып алуу 2024-жылга бекитилген сатып алуулар планы жок жүргүзүлгөн.

Нарын ССМБда “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 11-беренесинин талаптары сакталбастан, 2024-жылга бекитилген сатып алуулар планы жок, бир булактан 12 сатып алуу 357,4 миң сомго жүргүзүлгөн.

Баткен ССМБда сатып алуулар жол-жоболорун жүргүзбөстөн 483,6 миң сомго негизги каражаттар жана товардык материалдык баалуулуктар сатып алынган.

Сунуштама:

Кара-Балта, Токмок, Нарын жана Баткен сыноо, сертификациялоо жана метрология борборлорунда “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарын бузуу менен, жабдууларды сатып алууга жол берген кызмат адамдардын жоопкерчилигин каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргызстандарт тарабынан Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылынын 30-апрелиндеги №240 “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызматтык жана кезметтик автоунааларын пайдаланууну тартипке келтирүү чаралары жөнүндө” токтомунун талаптары сакталбастан, белгиленген ченемден ашыкча 8,9 миң сомго 191,85 литр күйүүчү май сарпталган.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 30-апрелиндеги №240 “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызматтык жана кезметтик автоунааларын пайдаланууну тартипке келтирүү чаралары жөнүндө” токтомуна ылайык, күйүүчү майларды белгиленген ченемден ашык сарптоого жол берилбесин.

Бишкек сыноо, сертификаттоо жана метрология борбору Аныкталды жана корутунду:

Газ сигнал берүүчүлөрдү текшерүү учурунда негизсиз түрдө газоанализаторлор үчүн белгиленген баа колдонулуп, кызмат көрсөтүүлөр жүргүзүлгөн (846 сомдун ордуна 265 сомдон), мунун натыйжасында кызмат көрсөтүүлөрдүн баасы 981,9 миң сомго төмөндөтүлүп, Бишкек ССМБнын кирешесинин жоготууларына алып келген.

Сунуштама:

Газ сигнал берүүчүлөрдү текшерүүдө тарифтерди негизсиз төмөндөтүүгө жол берген кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Бишкек ССМБда метрологиялык кызматтар боюнча 2023-жылдын 31-декабрына карата 745,5 миң сомго жана 2024-жылдын 31-декабрына карата 503,1 миң сомго дебитордук карыздар мекеменин бухгалтердик балансында чагылдырылган эмес.

Сунуштама:

Бишкек ССМБда метрологиялык кызматтар боюнча 2023-жылдын 31-декабрына карата 745,5 миң сомго жана 2024-жылдын 31-декабрына карата 503,1 миң сомго жашырылган дебитордук карыз бухгалтердик баланска алынсын жана аларды өндүрүү камсыз кылынсын.

Аныкталды жана корутунду:

2022-2023-жылдары Бишкек ССМБда чет өлкөлүк иш сапарлар боюнча чыгымдар 2 096,7 миң сомго жүргүзүлгөн. Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы № 451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматчыларынын чет өлкөлүк кызматтык сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтомунун талаптары сакталбастан, мекеменин жетекчилери тарабынан кызматтык иш сапарлардын жыйынтыктары боюнча тиешелүү отчеттор берилген эмес.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы № 451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматчыларынын чет өлкөлүк кызматтык сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтомуна ылайык, Бишкек сыноо, сертификациялоо жана метрология борборунун жетекчилери тарабынан чет өлкөлүк иш сапарларынын жыйынтыктары боюнча отчеттордун тапшырылышы камсыз кылынсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Салык кодексинин 236-беренесинин 1-пунктунун 14-пунктчасына ылайык, салык салууда чыгымдардан чыгарууга жатпаган чыгымдарга кирешени алууга байланышпаган суммалар кирет. Профсоюздук линиясы боюнча кызматкерлерге чет өлкөлүк иш сапарлар үчүн төлөнгөн суткалык акылар Бишкек ЦИСМдин негизги ишмердүүлүгүнө байланышпайт жана киреше алууга багытталган эмес. 2022-жыл үчүн киреше

салыгынын төмөндөтүлгөн болжолдуу суммасы 24,2 миң сомду түзгөн (242,1 миң сомдун 10%ы).

Сунуштама:

2022-жыл үчүн киреше салыгынын төмөн көрсөтүлгөндүгү боюнча Бишкек сыноо, сертификаттоо жана метрология борборунун отчеттуулугуна тиешелүү ондоп-түзөөлөр киргизилип, салык кызматына отчеттор тапшырылсын.

Аныкталды жана корутунду:

Талас ССМБнын (4 район, 1 шаар) метрологиялык кызматтарынан 1 678,0 миң сомго аз киреше түшкөн. Салыштырмалуу Нарын ССМБнын жана Баткен ССМБнын кирешелери 5 067,7 миң сом жана 10 191,2 миң сомду түзгөн. Бул Талас ССМБнын өлчөө системасын текшерүү мөөнөттөрүн сактабагандыгын жана ишинин жетишсиз натыйжалуулугун тастыктайт.

Сунуштама:

Талас сыноо, сертификациялоо жана метрология борборунда метрологиялык кызмат көрсөтүүлөрдөн түшүүлөрдүн толуктугун текшерүү уюштурулсун.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2010-жылдын 7-октябрындагы №231 токтому менен бекитилген, “Ишкердик субъекттеринин, коммерциялык эмес уюмдардын (бюджеттик мекемелерди албаганда) бухгалтердик эсебиндеги документтердин жүгүртүлүшү жөнүндө” жобонун талаптары сакталбастан, бухгалтердик баланста негизги каражаттар Ош ССМБда 353,0 млн сомго жана Жалал-Абад ССМБда 21,8 млн сомго көрсөтүлгөн эмес. *Аудиттин жүрүшүндө аталган негизги фонддор ССМБлардын балансына коюлгандыгы боюнча бухгалтердик жазуулар берилди.*

Кара-Балта ССМБда учурда “ЦЛ КИПиА” ААКсынын имаратында жайгашкан, ошол эле учурда баланс боюнча баасы 1 411,2 миң сомду түзгөн өзүнүн 3 кабаттуу имараты колдонулбай, жараксыз абалда турат.

Стандартташтыруу жана метрология борбору тарабынан бул негизги каражаттар каралбай, ондоо иштери жүргүзүлбөстөн, Кара-Балта ССМБсы башка имаратта ижарада иштеп келишет.

Нарын ССМБда 751,6 миң сомго негизги каражаттарды, анын ичинде имараттарды, жабдууларды, эмеректерди жана жер тилкелерди инвентаризациялоо жана рыноктук наркын аныктоо үчүн көз карандысыз баалоо жүргүзүлгөн эмес, анын натыйжасында активдер баланста реалдуу наркы боюнча чагылдырылган эмес.

Сунуштама:

1. Кара-Балта сыноо, сертификациялоо жана метрология борборунун имаратын ондоо иштерин жүргүзүү боюнча иш-чаралар жүргүзүлсүн;

2. Нарын сыноо, сертификациялоо жана метрология борборуна негизги каражаттардын рыноктук наркын аныктоо үчүн, көз карандысыз баалоо жүргүзүү жана аларды актуалдаштыруу маселеси каралсын.

Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматы

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы №451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматчыларынын чет өлкөлүк кызматтык сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтомунун 2-пунктунун 2-абзацынын талаптары сакталбастан, кызматкерлер тарабынан чет өлкөгө болгон кызматтык иш сапарлардан келгенден кийин жетиден ашпаган жумушчу күндүн ичинде тиешелүү жетекчилерине иш сапардын жыйынтыктары боюнча кыскача отчеттор тапшырылган эмес.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-жылдын 15-июлундагы № 451 “Мамлекеттик, муниципалдык органдардын жана мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын жетекчилеринин жана кызматчыларынын чет өлкөлүк кызматтык сапарларын жана башка сырткары чыгууларын тартипке салуу боюнча чаралар жөнүндө” токтомунун 2-пунктунун 2-абзацынын талаптарына ылайык, кызматкерлер тарабынан чет өлкөгө болгон кызматтык иш сапарлардын жыйынтыктары боюнча кыскача отчеттордун белгиленген мөөнөттө тапшырылышы көзөмөлгө алынсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин 2024-жылдын 22-январындагы №1-б буйругу менен бекитилген, “Мамлекеттик башкаруу секторунун уюмдары тарабынан бухгалтердик эсепти уюштуруу жана жүргүзүү жөнүндө” жобонун 6-главасынын “Материалдык эмес активдерди эсепке алуу” 7-параграфынын талаптары сакталбастан, **1 160,0 миң сом** суммасындагы материалдык эмес активдер эсепке алынган эмес.

Сунуштама:

1 160,0 миң сом суммасындагы материалдык эмес активдерди Финансылык рынокту жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын балансына алуу боюнча тиешелүү бухгалтердик жазуулар жүргүзүлсүн.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 3-ноябрындагы № 694 токтому менен бекитилген, “Бюджеттик мекемелерди финансылоодо жылдык отчеттор боюнча эсептөөлөрдө товардык-материалдык баалуулуктардын нормативден ашыкча запастарын жана каражатта калдыктарын эсепке алууну жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө” нускаманын талаптарына ылайык келбестен, 2024-жылдын жыйынтыгы менен товардык-материалдык баалуулуктардын **167,6 миң сомго** нормативден ашыкча запастарынын калдыктары эсепке алынган эмес.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 3-ноябрындагы № 694 токтому менен бекитилген, “Бюджеттик мекемелерди финансылоодо жылдык отчеттор боюнча эсептөөлөрдө товардык-материалдык

баалуулуктардын нормативден ашыкча запастарын жана каражатта калдыктарын эсепке алууну жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө” нускамага ылайык, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын 2024-жылдын аягына карата 167,6 миң сомго товардык-материалдык баалуулуктардын ашыкча запастары, алардын 2025-жылы өздөштүрүлүшүн эске алуу менен, эсепке алынсын.

Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын түштүк-аймактык башкармалыгы

Аныкталды жана корутунду:

Башкармалык тарабынан штаттык ырааттамада жана чыгашалар сметасында каралбаган кызмат орундарына жалпы **76,4 миң сом** суммасында кошумча төлөмдөр жүргүзүлгөн, анын ичинен эмгек акы - 65,2 миң сом, Социалдык фондуна төгүмдөр - 11,2 миң сом.

Сунуштама:

Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын түштүк-аймактык башкармалыгында штаттык ырааттамада каралбаган кызмат орундарына кызматка алуу жана аларга эмгек акы төлөө токтотулсун.

Аныкталды жана корутунду:

2024-жылы “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптары сакталбастан, жалпы **189,9 миң сомго** товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр жарыясыз, бир булактан сатып алуу ыкмасы менен жүргүзүлгөн.

Сунуштама:

“Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарын бузууга жол берген *Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынын түштүк-аймактык башкармалыгынын* кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Туризм департаменти

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Бюджеттик кодексинин 8-беренесинин, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин 2023-жылдын 27-сентябрындагы №5-Б буйругу менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Бюджеттик классификациясынын” талаптары сакталбастан, 2024-жылдын октябрь айында бюджеттик сметанын “Эмгек акы” беренесинен 337,1 миң сом кызматкерлердин иш сапар чыгымдарына которулган. “Кыргыз Концепт” жана “СиЭйТи” жоопкерчилиги чектелген коомдоруна иш сапарга баруучу кызматкерлерге 2024-жылы авиабилеттер 1 334,9 миң сомго сметанын “Башка товарларды жана кызматтарды алуу” беренесинен сатып алынган.

2024-жылдын аягына карата иш сапар боюнча тапшырылбаган аванстык отчеттордун суммасы 1 286,7 миң сомду түзгөн.

Сунуштама:

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине:

1. Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Туризм департаменти боюнча Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин 2023-жылдын 27-сентябрындагы №5-Б буйругу менен бекитилген “Кыргыз Республикасынын Бюджеттик классификациясынын” талаптарын сактоо камсыз кылынсын жана бюджеттик классификацияны (чыгымдардын экономикалык классификациясын) колдонууда бузууларга жол берген кызмат адамдарынын жоопкерчиликти каралсын.

2. Иш сапар чыгымдары боюнча Туризм департаментинин кызмат адамдарынан аванстык отчеттордун тапшырылышы камсыз кылынсын.

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2022-жылдын 1-августундагы УП №266 “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызматкерлеринин эмгек акыларын төлөө тартиби жөнүндө” Жарлыгы сакталбастан, 2024-жылдын жылдын аягында негизсиз 371,5 миң сомго ашыкча он үчүнчү эмгек акы чегерилип төлөнгөн.

2024-жылдын декабрь айында эч кандай негизделген бухгалтердик маалымат жазылбастан, 4 кызматкердин эмгек акысына кайра эсептөөлөр жүргүзүлүп, 115,1 миң сом төлөнгөн.

Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 67-беренеси сакталбастан, иш сапарда жүргөн кызматкерлердин дем алыш жана майрам күндөрү иштегендиги үчүн, ишке тартууга кызматкердин жазуу жүзүндөгү макулдугу жана ошол уюмдун кызматкерлеринин өкүлчүлүктүү органынын макулдугу жок 2024-жылы 123,9 миң сомго эмгек акы төлөнгөн.

Сунуштама:

Негизсиз 371,5 миң сомго ашыкча он үчүнчү айлык чегерилип, 115,1 миң сомго кызматкерлердин эмгек акысына кайра эсептөөлөр жүргүзүлүп жана 123,9 миң сомго иш сапарында жүргөн кызматкерлердин дем алыш жана майрам күндөрү иштегендиги үчүн, ишке тартууга кызматкердин жазуу жүзүндөгү макулдугу жана ошол уюмдун кызматкерлеринин өкүлчүлүктүү органынын макулдугу жок эмгек акы төлөөгө жол берген кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Аудит учурунда жүргүзүлгөн инвентаризациянын жыйынтыгында 137,6 миң сомго ТМБнын жетишпестиги аныкталган. Ал эми өз убагында запастар, инвентарлар кириштелбегендиктен 684,4 миң сомго ашыкча аныкталган, алар аудит учурунда бухгалтердик баланска алынган.

2019-жылдын 19-ноябрындагы №129 Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен ратификацияланган “Борбор Азиядагы аймактык жолдорду жакшыртуу боюнча Программанын үчүнчү фазасы долбоору” боюнча Кыргыз Республикасы менен Эл аралык өнүктүрүү ассоциациясы ортосундагы каржылоо жөнүндөгү келишимине ылайык, туристтик тейлөө борборлорунун бүткөрүлгөн курулуштарын Туризм департаментине өткөрүлүп берилиши каралган. Кыргыз Республикасынын Транспорт жана коммуникациялар

министрлиги тарабынан бүткөрүлгөн туристтик тейлөө борборлорунун жалпы 200 160,6 миң сомго курулуш объектилери боюнча документтер Департаментке берилген (2024-жылдын 11-сентябрындагы №1, №3, №4 жана 2024-жылдын 11-ноябрындагы №5, жана 2024-жылдын 12-декабрындагы №6 объектилери), бирок Департаменттин балансына кириштелген эмес. *Аудит аяктагандан кийин Туризм департаментинин балансына алынган.*

Сунуштама:

Инвентаризациянын жыйынтыгында аныкталган 137,6 миң сомго товардык материалдык баалуулуктардын жетишпестиги ордуна коюлсун.

Аныкталды жана корутунду:

42,9 миң сом суммадагы унаа тетиктери (дөңгөлөктөр) кириштелбестен, тастыктоочу документтер түзүлбөстөн, түз чыгышталган. Ошондой эле, 240,0 миң сомдук күйүүчү майлар тастыктоочу документтер түзүлбөстөн чыгышталган.

Сунуштама:

42,9 миң сомго жана 240,0 миң сомго чыгышталган унаа тетиктери жана күйүүчү майлар боюнча тиешелүү материалдык жактан жооптуу адамдардан тастыктоочу документтер талап кылынсын.

**“Аймактарды өнүктүрүү боюнча социалдык өнөктөштүк фонду”
коомдук фонду (Фонд)**

Аныкталды жана корутунду:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2010-жылдын 7-октябрындагы №231 токтому менен бекитилген, “Ишкердик субъекттердин, коммерциялык эмес уюмдардын (бюджеттик мекемелерден башкасынын) финансылык-чарбалык ишинин бухгалтердик эсебинин эсептик планын колдонуу боюнча” нускаманын талабы сакталбастан, республикалык бюджетке которулган 1 367,5 млн сом (15,7 млн АКШ доллары), Фонддун бухгалтердик балансында 4100 “узак мөөнөттүү милдеттенмелер” эсебинде чагылдырылган. Түзүлгөн салыштыруу актысынын негизинде Финансы министрлиги фондго кредитордук карызы бар экендигин тастыктаган.

Аудиттин жүрүшүндө 2790 “башка узак мөөнөттүү дебитордук карыздар” эсебине түзөтүүлөр жүргүзүлүп бухгалтердик жазуу берилген.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 21-августундагы №414 токтомунун 3-пунктуна ылайык, Кыргыз Республикасынын Президентинин жана Өкмөтүнүн Иш башкармасы Фонддун иштеши үчүн коммуналдык жана эксплуатациялык чыгымдарды төлөө шарты менен Бишкек шаары, Чүй проспекти, 106 дареги боюнча жайгашкан имараттын ичинен жай берилген. Бирок, Фонд 2022-жылдын 25-мартынан баштап “Авангард” бизнес-борборунан (Бишкек шаары, Токтогул көчөсү, 125/1) коммерциялык жайды айына 1 515 доллардан 5 320 АКШ долларына чейинки ижара акысы менен ижарага алып келген. Ижара акысына 2022-жылдын 25-мартынан тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгында кеткен чыгымдардын суммасы 10 069,5 миң сомду түзгөн. Бул Фонддун каражаттарынын жоготуусуна алып келген.

Сунуштама:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 21-августундагы токтомунун 3-пунктуна ылайык, “Аймактарды өнүктүрүү боюнча социалдык өнөктөштүк фонду” коомдук фондун бөлүнүп берген имаратка көчүрүү маселеси каралсын;

- Тез арада “Авангард” бизнес-борбору менен түзүлгөн ижара келишими жокко чыгарылсын;

- “Авангард” бизнес-борборунан коммерциялык жайды ижарага алуу боюнча чечим кабыл алган жана Фонддун 10 069,5 миң сомго каражаттарынын жоготуусуна алып келген кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

Фонддун Уставынын 33-пунктуна ылайык, Байкоочу кеңештин компетенциясына Фонддун ишинин натыйжалуулугуна мониторинг жүргүзүү жана баалоо кирет. Бирок, аудит мезгилинде мындай иш-чаралар жүргүзүлгөн эмес. Мындан тышкары, мониторинг жүргүзүү тартибин жана Фонддун ишинин натыйжалуулугун баалоо критерийлери иштелип чыккан эмес.

Сунуштама:

Аймактарды өнүктүрүү боюнча социалдык өнөктөштүк фондунун Байкоочу кеңешине:

“Аймактарды өнүктүрүү боюнча социалдык өнөктөштүк фонду” коомдук фондунун ишинин натыйжалуулугуна мониторинг жана баалоо жүргүзүлүшү камсыз кылынсын.

Аныкталды жана корутунду:

Байкоочу кеңештин жыйналышынын 2021-жылдын 6-июлундагы №13 протоколу менен бекитилген, “Товарларды, жумуштарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу эрежелеринин” 25-бөлүмүнүн 9-пунктунун талаптарын бузуу менен, Кыргыз Республикасынын региондорундагы 14 мектепке чейинки билим берүү мекемелерин камсыз кылуу үчүн жабдууларды, эмеректерди жана башка товарларды сатып алуу үчүн, конкурстук документтерди даярдоодо бухгалтердик балансы, кирешелер жана чыгашалар жөнүндө отчету жана аудитордун отчету талап кылынган эмес.

Сунуштама:

Байкоочу кеңештин жыйналышынын 2021-жылдын 6-июлундагы №13 протоколу менен бекитилген, “Товарларды, жумуштарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу эрежелерине” ылайык сатып алууларды уюштуруу камсыз кылынсын.

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” Ачык акционердик коому

Уставдык капитал

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” Ачык акционердик коомунун (мындан ары - Коом же Фонд) 2023-жылдын 25-апрелиндеги жалпы акционерлердин жыйынында бекитилген Уставында Коомдун уставдык капиталы 2 000 000 000 (эки миллиард) сом суммасында

белгиленип, бир акциянын номиналдык наркы 1000 (миң) сом болгон 2 000 000 (эки миллион) даана жөнөкөй акцияга бөлүнгөн. Бирок, накта 1000 000 (бир миллион) даана жөнөкөй акция боюнча калган.

Аныкталды жана корутунду:

Коомдун Президентинин 2022-жылдын 4-апрелиндеги №01-шр буйругу менен уюштуруу-штаттык ырааттамасы 2022-жылга апрель айынан декабрь айына чейин 17 штаттык бирдик санында 15 570,0 миң сом суммасындагы эмгек акы фонду менен бекитилген.

“Акционердик коомдор жөнүндөгү” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 11-беренесинин 3-пунктчасына ылайык, Коомдун уставында анын коомду башкаруу органынын түзүмүн жана компетенциясы менен алардын чечим кабыл алуу тартиби белгиленет. Коомдун уставынын 13-главасынын 92-пунктунун 15-бөлүкчөсүнө ылайык, “Коомдун уюштуруу структурасын, ыйгарым укуктардын, жоопкерчиликти жана отчеттуулуктун так деңгээлин белгилөө Директорлор кеңешинин өзгөчө компетенциясына кирет. Эгерде Директорлор кеңеши түзүлбөсө, анда акционерлердин жалпы чогулушунда негиздеме, зарылчылык такталып бекитилиш керек деп белгиленгенине карабастан, жыл ичинде ай сайын 2023-жылдын 27-сентябрына чейин Коомдун Президентинин буйругу менен штаттык ырааттамага негизсиз өзгөртүүлөр киргизилип, штаттык бирдиктин саны көбөйтүлүп, 2022-жылдын аягына карата 53 бирдикке чейин жеткен. Эмгек акы фонду 53 000,0 миң сомго чейин көтөрүлгөн. Штаттык бирдиктин санын көбөйтүү зарылдыгын аныктабастан, экономикалык жана функционалдык негиздөөлөрдү жүргүзбөстөн жүргүзүлгөн.

Сунуштама:

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” Ачык акционердик коомунун түзүмүн жана штаттык бирдиктин санын аныктоо ар бир кызмат орунунун зарылдыгын негиздөө жана тиешелүү ченемдик укуктук актыларды жетекчиликке алуу менен жүзөгө ашырылсын.

Коомдун бюджетинин киреше жана чыгаша бөлүгүнүн аткарылышына аудит

Аныкталды жана корутунду:

2022-жылга 1,0 млрд сомду жыл ичинде сарптоо пландаштырылган. Бюджетти түзүүдөгү пландоо ыкмалары сакталбастан, экономикалык негиздеме, эсептер түзүлгөн эмес. Бюджет кандай негизде, кантип эсептелип, түзүлгөнү белгисиз. Сметада ким тарабынан даярдалганы, аткаруучунун аты жөнү да көрсөтүлгөн эмес. Бекиткен жана макулдашкан жетекчилердин гана колдору коюлган. Бекитилген сметада 1,0 млрд сомго чыгымдар гана көрсөтүлгөн, кирешелер каралган эмес.

Сунуштама:

Коомдун бюджетин пландаштырууда мыйзамдардын, ченемдик укуктук актылардын талаптары так аткарылсын, экономикалык негиздемелер, киреше булактары эсептер, анализдер түзүлүп, пландоо ыкмалары менен туура даярдалсын.

Аныкталды жана корутунду:

Бухгалтердик баланс боюнча “Банктагы акча каражаттарынын” калдыгы 2022-жылдын 31-декабрына карата 508 862,0 миң сомду, ал эми банктык көчүрмө боюнча акча каражаттарынын калдыгы 438 777,6 миң сомду, же айырма 70 084,4 миң сомду түзгөн. 2023-жылдын 31-декабрына карата бухгалтердик баланс боюнча калдык 189 075,4 миң сомду, ал эми банктык көчүрмө боюнча 176 410,4 миң сомду, же айырма 12 664,9 миң сомду түзгөн. 2024-жылдын 31-декабрына карата бухгалтердик баланста калдык 94 023,5 миң сомду, ал эми банктык көчүрмө боюнча 99 176,4 миң сомду, же 5 152,9 миң сомго баланста кем көрсөтүлгөн.

Сунуштама:

“Бухгалтердик эсеп жөнүндө” жана “Акционердик коомдор жөнүндөгү” Кыргыз Республикасынын Мыйзамдарынын, Коомдун Уставынын, жана башка тиешелүү укуктук ченемдик актылардын талаптары так аткарылып, белгиленген тартипте бухгалтердик эсеп такталып, ордуна келтирилсин.

Аныкталды жана корутунду:

2022-жылга социалдык төлөмдөр бухгалтердик эсеп боюнча 6 872,7 миң сом суммасында, ал эми өз ара эсептешүү актысында 5 952,6 миң сом суммасында көрсөтүлгөн, же өз ара эсептешүү актысында 920,1 миң сомго аз көрсөтүлгөн. 2023-жылга өз ара эсептешүү актысында 83,0 миң сомго, 2024-жылга 99,4 миң сомго ашыкча көрсөтүлгөн. Бул “Бухгалтердик эсеп жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптары так аткарылбагандыгын жана бухгалтердик эсептин так эместигин билдирет.

Сунуштама:

“Бухгалтердик эсеп жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарына ылайык, Социалдык фондго төгүмдөр такталып, кайрадан өз ара эсептешүү актылары түзүлсүн.

Аныкталды:

Бардык сезондуу тоо-туристтик кластерлер долбоорлорун ишке ашыруу максатында (“Baytik mountain resort, “Үч Чоку” жана “Кереге-Таш”) 2023-жылдын 18-августунда “Фонд “VITA G.M.B.H.” ишканасы менен №01-4/198 консультациялык кызмат көрсөтүү жөнүндө келишим түзүлгөн.

Көрсөтүлгөн кызматтын актысы 2023-жылдын 23-августунда түзүлгөн. Келишимдеги 1.2-пункттун мазмуну кайталанып жазылып, аткарыла турган кызматтардын тизмеси гана жазылган. Келишимдин шартында көрсөтүлгөн кызматтардын аткарылышы боюнча отчет жазылган эмес. Жасалган иштер боюнча акт түзүлгөн эмес. Каражаттар аткарылбаган ишке которулган. Көрсөтүлгөн кызматтарга түзүлгөн актыга ылайык, 2 768 евро которулган (2023-жылдын 6-сентябрындагы №52 төлөө тапшырмасы менен).

Мындан тышкары, 2024-жылдын 26-февралында “VITA G.M.B.H.” ишканасы менен дагы бир келишим (№04-4/23) түзүлгөн.

Келишимдин предмети: “CWP Associates” компаниясы тарабынан иштелип чыккан “Үч-чоку” бардык сезондуу тоо курортуна Техникалык-экономикалык негиздеменин жана мастер планын актуалдуу эл аралык стандарттарга жана иш жүзүндөгү эң жакшы долбоорлорго, тоо курортунун курулуштарына дал келишине тандоо жана экспертиза жүргүзүү” деп

көрсөтүлгөн. Келишим баасы 3 000 (үч миң) евро болгон. Жүргүзүлгөн талдоо жана экспертиза боюнча эч кандай маалымат, отчет жок. Ошондой эле, экспертиза жана талдоо жүргүзүү үчүн, “VITA G.M.B.H.” ишканасынын лицензиясы, атайын кесиптик багыттары, тажрыйбасы жөнүндө жана укук берүүчү адистештирилген билими, кесиби, тажрыйбасы жөнүндө эч кандай документ, маалымат тиркелген эмес, келишимде да жазылган эмес.

Корутунду:

“VITA G.M.B.H.” ишканасы менен түзүлгөн келишимдер боюнча аткарылбаган иштерге 5 768 евро төлөнгөн. Аудит учурунда аткарылган иштерге Коом тарабынан түзүлгөн отчетторду көргөзө алышкан жок.

Сунуштама:

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы жана “VITA G.M.B.H.” ишканасы менен түзүлгөн келишимдердин негизинде аткарылган иштер боюнча тиешелүү документтер талап кылынып, 5 768 еврогу кайтаруу камсыз кылынсн.

Үч-чоку долбоору

Аныкталды:

2023-жылдын 30-майындагы №13743 “консультациялык кызмат көрсөтүү жөнүндө келишим” “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы тарабынан президенттин милдетин аткаруучу М.Т. Омуралиев (Заказчы) жана Консорциум SWP Associates директору О.В. Дербилова (Аткаруучу) ортосунда түзүлгөн. Келишимдин предмети: “Үч-Чоку” тоо лыжа кластери пилоттук долбоорунун техникалык-экономикалык негиздемеси (ТЭН), жана мастер планын түзүп берүү, №2 тиркемеде көрсөтүлгөн деталдары менен, мунун ичинде түшүндүрмө кат, графикалык материалдар, финансылык чен, (модель), техникалык чечимдер жана башка документтери менен. Ошондой эле, “Долбоорду” ишке ашыруу үчүн ийгиликтүү инвестиция тартуу үчүн коштоо жана долбоорду ишке ашыруу үчүн финансы каражаттарды тартуунун жол картасын түзүү. Келишимдин №2 тиркемесинде жазылган кызматтардын баасы 1 600,0 миң евро (бир миллион алты жүз миң евро) түзгөн.

Коом тарабынан ишкана-уюмду (аткаруучуну) тандоо боюнча конкурс жарыяланган эмес. Келишим конкурс өткөзбөстөн эле түзүлгөн. Консорциум SWP Associates компаниясынын Тоо лыжа кластери долбоорун түзүүдөгү лицензиясы жана тажрыйбасы жөнүндө эч кандай маалымат жок. Акционерлердин кезексиз жыйынынын 2023-жылдын 30-майындагы чечиминде Консорциум SWP Associates директору О.В. Дербилова менен 1 600,0 миң еврого келишим түзүү чечими кабыл алынган. 1-транш боюнча Консорциумдун мүчө компанияларынан кепилдик каты аудитке берилген жок. Демек 800,0 миң евро келишимдин талаптары бузуу менен которулган. 2-транш орто-аралык жыйынтыкты 2024-жылдын 9-февралында түзүлгөн акты менен кабыл алынган. Актыга Коомдун президенти К.С. Рысалиев кол койгон. Ал эми келишимдеги 5.2-пункттун талабындагы: алдын-ала жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн, климаттык талдоо, жалпы маалымат, жыйынтык

ж.б. Орто-аралык отчет, Кыргыз Республикасындагы туризм сектору жөнүндөгү маалыматтар, негизги чектөөлөр, “Үч-чоку” долбоорун ишке ашыруу менен байланышкан туризмди өнүктүрүүдөгү максаттары, тапшырмалары, тоо кластерин пландаштырууга жана ишке ашыруудагы байланыштар” боюнча отчет аудитке берилген эмес. Экинчи транш да келишимдин талаптары так аткарылбастан которулган. 3-транш бардык келишимдеги кызматтар толук аткарылып, кабыл алуу актысы түзүлүп, тараптар кол коюлгандан кийин 10 жумуш күндүн ичинде которулушу керек. Кабыл алуу-тапшыруу актысы 2024-жылдын 21-июнунда түзүлүп, Коомдун президенти К.М. Тайчабаров тарабынан кол коюлган. Пилоттук долбоордун Техникалык-экономикалык негиздеме жана мастер-план кандай формада, канча барактан турат, карталар ж.б. материалдар жөнүндө да маалымат жазылган эмес. Аралык жана негизги актыга да Коомдун президенттери (ошол убакыттагы) өздөрү жалгыз кол койгон. Коом тарабынан тиешелүү адистердин, кызматкерлердин, эксперттердин текшерип кабыл алуу боюнча актылары жана колдору көргөзүлгөн жок. 2024-жылдын 24-июлунда кабыл алуу-өткөрүп берүү актысынын негизинде Коом тарабынан “Кыргыз-Куршевель” мамлекеттик ишканасына документтер өткөрүлүп берилген. Коом тарабынан Президент К.М. Тайчабаров кол койгон, “Кыргыз-Куршевель” мамлекеттик ишканасы тарабынан директор Ж.Б. Максutow кабыл алып, кол койгон.

Ал эми 2024-жылдын 19-декабрындагы “Кыргыз-Куршевель” мамлекеттик ишканасы тарабынан жазылган катта, берилген материалдар менен таанышып, алдын ала изилдөөнүн жыйынтыгында CWP Associates компаниясы тарабынан иштелип чыккан ТЭО, “мастер-план” боюнча материалдар толук жасалбагандыгын, көп жетишпестиктер бар экендигин билдирет. Жана ушул деңгээлде көрсөтүлгөн “ТЭО”, “мастер-планды” иш жүзүндө колдонууга мүмкүн эместиги айтылган.

Корутунду:

Коомдун жетекчилиги жана кызматкерлери тарабынан консультациялык кызмат көрсөтүү үчүн компанияны тандоодо конкурс өткөрбөстөн түз келишим түзүлгөн, тоо лыжа кластери тармагындагы долбоорлорду иштөөдөгү тажрыйбасы, илимдери жана эл аралык лицензиясы көрсөтүлгөн эмес. Аткарылган кызматты (ишти) б.а. ТЭО, “мастер-план” боюнча материалдарды кабыл алуу сапатсыз, тийиштүү эксперт, адистердин текшерүүсү жок кабыл алынган. Жогорку мамлекеттик деңгээлдеги иш чараны үзгүлтүккө учуратуу тобокелдигин жараткан. Жоопкерчиликсиз башкаруунун негизинде бөлүнгөн 1 600,0 миң евроно натыйжасыз пайдалануу тобокелчилигине алып келген.

Сунуштама:

1. “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын жетекчилиги тарабынан аныкталган жетишпестиктер такталып, CWP Associates компаниясы менен келишимдин негизинде толуктоо, тактоо иш чаралары жүргүзүлсүн. Тиешелүү тармактарда сертификацияланган, компетенттүү эксперттерди тартуу менен текшерүү камсыз кылынсын;

2. “Кыргыз-Куршевель” мамлекеттик ишканасына өткөрүлүп берилген, баасы 1 600,0 миң евроно түзгөн документтер (генералдык план, мастер-план, ж.б.) белгиленген тартипте бухгалтердик баланстагы бүтө элек курулуштар эсебинен чыгышталып, дебитордук карыз катары “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын бухгалтердик балансында чагылдырылсын жана дебитордук карызды өндүрүү боюнча чаралар көрүлсүн.

“REST POINT” долбоорлору:

2022-жылдын май айында “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы тарабынан “REST POINT” (эс алуу орду) аттуу 20 туристтик курулуштар пландаштырылган.

Аныкталды жана корутунду:

“REST POINT” “эс алуу үчүн туристтик имараттардын” Кыргыз Республикасы боюнча 21 жер участкаларындагы объектилердин саны жана курула турган жерлери боюнча Директорлор Кеңешинин чечими же акционерлердин жыйынынын чечими жок. Талдоо, негиздемелер, зарылчылыктары даярдалган эмес. Коомдун президентинин жеке чечими менен аныкталган жана келишимдер түзүлгөн. “АСМ Долбор Курулуш” ЖЧКсы менен эскиздик жана жумушчу долбоору 20 жер бөлүгүндө имараттардын жайгаша турган жердин шартына байланыштыруу менен түзүлсүн деп жазылган. Ал эми автордук көзөмөлгө (надзорго), курулуштун сапатына текшерүү жүргүзүүдө 21 объект деп көрсөтүлгөн. Бир объект жөнүндө маалымат жок.

Бухгалтердик маалымат боюнча 2022-жылдын апрелинен тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейин 11 жеке менчик ишканалар (ЖЧК, АСМ, ААК, ж.б.) менен түзүлгөн жалпы келишимдин суммасы 166 143 882,5 миң сомду, которулган каражаттар 159 684 760,5 миң сомду түзгөн. Ал эми аткарылган иштер боюнча тапшырылган актылардын суммасы 106 583,2 миң сомду, дебитордук карыз 53 101,6 миң сомду, аткарылбаган жумуштардын суммасы 59 560,7 миң сомду түзгөн. Келишимдерде аткаруу (куруу) мөөнөтү 60 күн деп белгиленген. 2024-жылдын 31-декабрына чейин эки жарым жылдан бери курулуштар толук бүтүрүлгөн эмес. Ар бир келишим боюнча убагында аткарылбаган жумуш үчүн айып-төлөм эсептелип, белгиленген тартипте чара көрүлгөн эмес. “Эко-Грин Билдинг” ЖЧКсы боюнча айып пулдун суммасы 1 300 миң сом; “Каганат групп” ЖЧКсы боюнча айып пулдун суммасы 3 024,8 миң сомду түзгөн.

Сунуштама:

1. Келишимдердин талаптарына ылайык, “Эко-Грин Билдинг” ЖЧКсы жана “Каганат групп” ЖЧКсы менен өз убагында аткарылбаган иштер боюнча өз ара эсептешүүлөр жүргүзүлүп, айыптык төлөмдөр так эсептелип, өндүрүүгө берилсин;

2. 53 101,6 миң сомго дебитордук карыз өндүрүлүп, ордуна коюлсун;

3. 59 560,7 миң сомго аткарылбаган иштердин толугу менен аткарылышы камсыз кылынсын;

4. Курулуш долбоорлорунун түзүлүшү, курулуш иштеринин аткарылышы, кабыл алынышы, техникалык-экономикалык негиздемелердин сапаты, план-мастерлер боюнча тиешелүү адистердин кароосуна берилиши камсыз кылынсын.

Аныкталды жана корутунду:

1. “АСМ Долбоор Курулуш” ишканасы менен “REST POINT” объектилеринин курулуш иштерине автордук көзөмөл жүргүзүү” долбоору боюнча келишим түзүлгөн. Бир дагы объект пайдаланууга бериле элек. Бирок, 886,2 миң сомго (100%) толук аткарылбаган ишке көзөмөл кызматына төлөнүп берилген.

2. “СарБи” ЖЧКсы менен 2022жылдын 4-августунда “REST POINT” деп аталган “14 туристтик имараттардын саркынды сууларды тазалоочу курулмаларын куруу” долбоору боюнча №ДФ-2022-062 келишим түзүлгөн.

Келишимдин шарты боюнча алдын ала төлөм 30% өлчөмүндө 4 283,1 миң сом суммасында каралган. Калган бөлүгү аткарылган иштердин актысы боюнча төлөнүш керек. Коом тарабынан аткарылган иштердин актылары талап кылынбастан 6 020,4 миң сомго алдын ала которуулар жүргүзүлгөн. Ал эми 2022-жылдын 10-августунан тартып 2025-жылдын июнь айына чейин 2 жыл 10 айды түзүп, 1030 күнгө кечиктирилген. Келишимдеги 14 277,0 миң сомго курулуш иштери толугу менен аткарылган эмес, убагында аткарылбаган үчүн айып пулдун суммасы 73 526,5 миң сомду түзгөн. Коом тарабынан келишимдин шарттарын убагында жана туура аткартуу боюнча иш чаралар көрүлгөн эмес.

3. “Гигант Строй” ЖЧКсы менен “8” “REST POINT” деп аталган туристтик эс алуучу имараттарды куруу боюнча” келишим түзүлгөн. Келишим баасы 42 912,7 миң сомду түзгөн. Аткарылган иштин актысы 43 828,2 миң сомго тапшырылган, же келишимдин баасына караганда 915,5 миң сомго ашыкча. Төлөнгөн каражат 45 119,7 миң сомду түзүп, аткарылган иштердин актысындагы суммадан 1 291,5 миң сомго ашыкча жана келишимдин суммасынан 2 207,0 миң сомго ашыкча которулган. Дебитордук карыз 129,1 миң сомду түзгөн. 2024-жылдын 23-июнундагы № ДФ-2022-041 келишимге кошумча макулдашууга ылайык, подрядчынын сметасынын негизинде келишимдин баасынан 25% ашпаган кошумча иштердин көлөмүн аткаруу боюнча өзгөртүүлөр киргизилген.

4. “Инженер Строй Сервис” ЖЧКсы менен туристтик объектилердин курулуш иштери боюнча келишим 12 063,9 миң сомго түзүлгөн. Аткарылган иштердин көлөмү жана төлөнгөн сумма 10 725,7 миң сомду түзгөн, же келишимдин баасынан 1 338,2 миң сомго аз.

5. “Риелт Девелопмент” ЖЧКсы менен 2022-жылдын 27-июнундагы № ДФ-2022-042 келишими “13 туристтик эс алуучу имараттарды куруу” боюнча түзүлгөн. Келишимдин шарттарына ылайык 34 000,0 миң сом суммасындагы алдын ала төлөм банктын кепилдиги, же күрөө камсыздалбай которулган. Келишимге өзгөртүү киргизилгенден кийин, курулуш объектилердин саны 13төн 7ге чейин азайып, келишимдин суммасы 84 500,0 миң сомдон 45 000,0 миң сомго чейин азайтылган. Бирок келишимдин 2.3.2-

пунктуна ылайык, подрядчыга аванстык төлөм 37 186,8 миң сом бойдон эле калган. Бул сумма 2022-жылдын 16-сентябрына чейин которулган. Анын ичинен 3 269,2 миң сом кошумча курулуш иштери үчүн деп көрсөтүлгөн. Бирок кандай кошумча курулуш иштери экени жазылган эмес, аткарылган иштердин актысы, кошумча келишим түзүлгөн эмес. Мындан тышкары, үч жактуу келишимдин негизинде дагы 14 582,4 миң сом металл буюмдар жана металл конструкциялар үчүн деп которулган. Кийинки кошумча түзүлгөн келишим боюнча да авансалык төлөмдөрдү кайтаруу талап кылынган эмес. Келишимдин суммасы 45 000,0 миң сомду түзгөн, 51 769,2 миң сом которулуп, келишимдеги баадан 6 769,2 миң сомго ашыкча которулган. Аткарылган иштин актысынын суммасы 22 856,4 миң сомго тапшырылган. 2023-жылдын 1-январынан тартып 2025-жылдын июнуна чейин (2 жыл 6 ай ичинде) “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы алдында “Риелт Девелопмент” ЖЧКсынын дебитордук карызы 28 912,8 миң сомду түзгөн. Келишимге ылайык айып пул суммасы эсеп менен 20 475,0 миң сомду түзгөн.

Сунуштама:

1. “АСМ Долбор Курулуш” ишканасы менен “REST POINT” объектилеринин курулуш иштерине автордук көзөмөл жүргүзүү” боюнча 886,2 миң сомго (100%) толук аткарылбаган ишке көзөмөл кызматына төлөнүп кеткен акча каражатын “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсына кайтаруу камсыз кылынсын;

2. “СарБи” ЖЧКсы менен 2022-жылдын 4-августунда “REST POINT” деп аталган “14 туристтик имараттардын саркынды сууларды тазалоочу курулмаларын куруу” боюнча №ДФ-2022-062 келишимдеги 14 277,0 миң сомго толугу менен аткарылган курулуш иштери акча каражатын “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсына кайтаруу боюнча чаралар көрүлсүн. Келишимдин шарттарына ылайык, “СарБи” ЖЧКсы менен өз ара эсептешүүлөр жүргүзүлүп, өз убагында аткарылбаган курулуш иштери боюнча айыптык төлөмдөр так эсептелип, өндүрүүгө берилсин;

3. “Гигант Строй” ЖЧКсы менен “8 “REST POINT” деп аталган туристтик эс алуучу имараттарды куруу боюнча” келишим боюнча 1 291,5 миң сом суммасындагы дебитордук карызды “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсына өндүрүү боюнча чаралар көрүлсүн;

4. “Риелт Девелопмент” ЖЧКсы менен түзүлгөн “13 туристтик эс алуучу имараттарды куруу” боюнча долбоорго ылайык, 2023-жылдын 1-январынан тартып 2025-жылдын июнуна чейин (2 жыл 6 ай ичинде) “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын алдында 28 912,8 миң сомго пайда болгон дебитордук карызды өндүрүү боюнча чаралар көрүлсүн. Келишимдин шарттарына ылайык, “Риелт Девелопмент” ЖЧКсы менен өз ара эсептешүүлөр жүргүзүлүп, өз убагында аткарылбаган курулуш иштери боюнча айыптык төлөмдөр так эсептелип, өндүрүүгө берилсин.

2022-2024 -жылдардын долбоорлору боюнча: “TOO Master Concept GmbH” , “A/G Consulting FZE” жана “Центр стратегических разработок на транспорте” ЖЧКсы (“ЦСРТ” ЖЧКсы)

Аныкталды:

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы тарабынан жумуштарды, кызматтарды жасатууга аткаруучуларды тандоого конкурс өткөрүлгөн эмес. “TOO Master Concept GmbH” компаниясы менен башка альтернативалык подрядчыларды издебестен 715 750 еврого (64 777,3 миң сомго) 10 келишим түзүлгөн. Келишимдерде: тоо туризмдин генералдык планын иштеп чыгуу; туристтик, ден соолукту чыңдоочу жайлардын мастер-пландарын жана өнүктүрүү стратегияларын иштеп чыгуу, спорттук туристтик кластерлерди иштеп чыгуу; региондордо (Ысык-Көл, Чүй облустарында) туризмди өнүктүрүү стратегиясын иштеп чыгуу; спорт парктарынын генералдык пландарын жана өнүктүрүүнүн жолдорун иштеп чыгуу ж.б. предметтери каралган. Мындан тышкары, A/G Consulting FZE (48 000 АКШ доллары, же 4 198,5 миң сом) жана “ЦСРТ” ЖЧКсы (3 600,0 миң сом) компаниялары менен жалпы суммасы 7 798,5 миң сомго келишимдер түзүлгөн.

Жалпы үч компаниянын келишимдеринин суммасы 424 250 евроно же 72 575,8 миң сомду түзгөн. Келишимдердин шарттарына ылайык (техникалык тапшырмалар) аткарылган иштердин актыларынын түп нускалары жок. Ким, качан, кандай адистер тарабынан аткарылган иштерди кабыл алынганы жана кайда сакталганы белгисиз. Келишимдердин баасы кантип аныкталгандыгы да белгисиз. Келишимдерде подрядчылардын ишмердиги боюнча жана жогоруда көрсөтүлгөн кызматтар боюнча тарыхы, лицензиясы, ТЭН, генералдык пландарды түзүү боюнча уруксаттары, тажрыйбасы ж.б. боюнча маалымат жок. Келишимдер Фонддун президенти Е.А. Калашникова менен түзүлгөн жана кол коюлган. Аткарылган кызматтын кабыл алуу-тапшыруу актысына Фонддун президенти Е.А. Калашникова кол коюп кабыл алган. Келишимдердин шарттарына ылайык, подрядчылар тарабынан аткарылган иштердин жыйынтыгы боюнча документтерди: электрондук сактоочу, жана эки нускада кагаз түрүндө өткөрүлүп берилиши керек эле. Заказчы аткарылган иштин (кызматтын) санын, сапатын, жана келишимдердин талабына туура келишин текшерип алат. Аткарылган иштер боюнча документтер компетенттүү адистер (эксперт) менен текшерилген эмес. Кабыл алуу актысында ким, качан текшерип алгандыгы боюнча да маалымат жок. Актыда жазылган документтерди: генералдык план, кластер (спорт зонасы, парк, пляждык зоналары, коммерциялык зона) иштелип чыккан, 9 масштабдагы план 1:500, техникалык-экономикалык параметрлер, жергиликтүү аймактын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен долбоордун зоналарынын планынын иштелип чыккандыгы жөнүндө маалымат берилген жок. Үч келишимдин: 2022-жылдын 1-июнундагы №ДФ-2022-026/Д; 2022-жылдын 15-августундагы №ДФ-2022-076/В, 2023-жылдын 31-мартындагы №1/2023 предметтери бири бирине окшош жазылган: “Чүй облусундагы Бишкек шаарына жакын жерде жайгашкан жерлерге “Тоо туризми боюнча генералдык планды иштеп чыгуу”

деп көрсөтүлгөн. Долбоорлорду колдонуу боюнча тиешелүү мамлекеттик органдардын макулдугу жок. Долбоорлордун (объекттердин) тизмеси кандай, ким аркылуу аныкталгандыгы белгисиз. Келишимдер түзүлгөндөн кийин Фонддун сунушу боюнча Министрлер Кабинетинин төрагасындагы болгон чогулуштун протоколдук тапшырмасы түзүлгөн (2023-жылдын 31-январындагы №18-731).

Корутунду:

Директорлор Кеңешинин, негиздөөчүлөрдүн жыйынынын чечимдери аудит учурунда берилген жок. Подрядчы ишканаларды тандоодо конкурс өткөрүлгөн эмес. Келишимдердин шарттары сакталган эмес. Эки жарым, үч жылдан бери жогоруда көрсөтүлгөн долбоорлорду колдонууга келишим да түзүлгөн эмес. Жумшалган каражаттар азырынча жыйынтыксыз калууда. Долбоорлордун жана консультациялык кызматтардын зарылчылыгы боюнча негизделген талдоо жүргүзүлгөн эмес. “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын кызматкерлеринин жогоруда көрсөтүлгөн сапатсыз иш-кызматтарды кабыл алуулары жана актыларынын бар экендиги күмөн жаратат.

Сунуштама:

1. “TOO Master Concept GmbH” , “A/G Consulting FZE” жана “Центр стратегических разработок на транспорте” ЖЧКалары менен түзүлгөн келишимдердин негизинде бардык аткарылган иштердин документтерине, актыларына инвентаризация жүргүзүлсүн. Компетенттүү адистерди, эксперттерди чакыруу менен, аткарылган иш-кызматтардын жана документтердин сапаты текшерилсин жана анын негизинде кемчиликтерди оңдоо, ордуна келтирүү жумуштары жүргүзүлсүн;

2. Подрядчы ишканаларды тандоодо конкурс өткөрүү жол-жоболорун жүргүзбөгөн “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын кызматкерлеринин жоопкерчилиги каралсын.

“Босого” туристтик мейман-достук борбору” долбоору (БТМБ - ТЦГ “Босого” долбоору)

Аныкталды жана корутунду:

“Жеке ишкерлер” менен консультациялык кызмат үчүн келишим түзүлүп, төлөмдөр жүргүзүлүп турган. БТМБ долбооруна талдоо жүргүзүлгөн эмес, тиешелүү деңгээлде пландаштырылып, уюштурулган эмес, бирок иштетилип баштаган. “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы тарабынан 18 262,7 миң сом каражат натыйжасыз пайдаланылган. БТМБ долбоорун түзүүдө Директорлор Кеңешинин чечими, же акционерлердин жыйынынын чечими да болгон эмес. Фонддун президентинин да буйругу жок эле түзүлүп каражаттар чыгышталган. Иштөө тартиби жөнүндө жоболор бекитилген эмес жана эч кандай эсептер, негиздемелер, сметалар түзүлгөн эмес. Юридикалык бөлүмдүн башчысы И. Приев берген маалыматында 2025-жылдын 2-июлуна карата бардык мурдагы консультанттар менен түзүлгөн келишимдер жана БТМБ долбоорунун иши токтотулган.

Сунуштама:

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын “Босого” туристтик мейман-достук борбору” долбоорун уюштуруп, толук ишке ашырууга тиешелүү иш аракеттерди аткарган жана 18 262,8 миң сомго каражаттарды натыйжасыз пайдаланууга жол берген кызматкерлердин жоопкерчилиги каралсын.

2022-жылдагы Ысык-Көл облусундагы Каракол аэропортун реконструкциялоо боюнча техникалык-экономикалык негиздеме (ТЭН) даярдоого түзүлгөн келишим

Аныкталды жана корутунду:

“PIO KERAMOPRJEKT A.S.” компаниясы менен түзүлгөн келишимдин баасы 100 миң еврогону түзгөн.

Подряддык уюмду тандоодо конкурс өткөрүлгөн эмес. Аткаруучунун ушул багыттагы ишмердиги, тажрыйбасы, билими, уруксат берүүчү документтери (лицензия) жөнүндө маалымат жок. Келишимдин шартына ылайык, алдын ала төлөм келишимдин суммасынан 20% өлчөмүндө каралган. Бирок, 2022-жылдын 4-октябрында №18 жана №19 төлөө тапшырмалары менен 20,0 миңден эки жолу 40,0 миң евро которулган. Калган 60,0 миң евро 2023-жылдын 12-майында которулган. Ал эми аткарылган иштердин актысына 2023-жылдын 22-майында кол коюлган. Келишимдин шартын бузуу менен, иш кабыл алына электе эле, 100,0 миң евро алдын ала которулган. Техникалык тапшырманы даярдоодо, аткаруучуну тандоодо “Манас” эл аралык аэропорту” ААКсы менен макулдашылбаган. “Манас” эл аралык аэропорту” ААКсы тарабынан өз күчү менен “Каракол” эл аралык аэропортунун аэробекет комплексинин жаңы имаратын куруу жана “Каракол” эл аралык аэропортунун учуп-конуу тилкесин 3750 метрге жеткирүү менен аэродромдун элементтерин реконструкциялоо, жарык белги берүүчү жабдууларды жана РАРІ шамдарын, шамал багыттагычтарын жана перронду жарактоочу мамыларын орноштуруу боюнча долбоордук-сметалык документтер иштелип чыккан. “Манас” эл аралык аэропорту” ААКсынын 2023-жылдын 30-октябрындагы №40/844 катында “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы заказ кылып иштелип чыккан техникалык – экономикалык негиздеменин кажети жок экендигин аудит маалымдайт. Ысык-Көл облусундагы Каракол аэропортун реконструкциялоо боюнча техникалык-экономикалык негиздеме даярдоого түзүлгөн келишимге 100 000 евро каражаты чыгымдалып, долбоор ишке ашпай калган.

Сунуштама:

Ысык-Көл облусундагы Каракол аэропортун реконструкциялоо боюнча техникалык-экономикалык негиздеме даярдоого “PIO KERAMOPRJEKT A.S.” компаниясы менен түзүлгөн келишимдин негизинде чыгымдалган 100,0 миң евро каражатын кайтаруу боюнча тиешелүү чаралар көрүлсүн жана долбоор ишке ашпай калгандыгы үчүн “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын кызматкерлеринин жоопкерчиликтери каралсын.

Консультациялык кызматтар:

Аныкталды жана корутунду:

“SPAMEDICON s.r.o.” компаниясы менен 17 950 еврого келишим түзүлүп, 3 270 евро (2023-жылдын 14-июнундагы №49 т/т менен 309 562,07 сом) которулган. “Булактардын, дарылануучу чополордун, туздардын үлгүлөрүн лабораториялык изилдөөгө чогултуу” үчүн 12 000 еврого келишим баалаган. Бирок келишимдин баасы кандай эсептер менен түзүлгөндүгү белгисиз. Аткарылган иштин актысы 12 000 еврого түзүлүп, бухгалтердик эсепке алынган эмес. “SADA CONSULTING s.r.o.” компаниясынын Чехиядан келген курортология жана санатордук-дарылоочу ишканалардын эксперттеринин Кыргызстандагы визитин камсыздоо үчүн келишим 1500 еврого түзүлгөн. Бишкек-Жалал-Абад, Ош-Бишкек маршруттары боюнча авиабилеттин баасы 8 250 сом суммасында төлөнгөн.

“Q-14 TRAVEL Company” ЖЧШсы (Казахстан Республикасы) менен тур уюштуруу боюнча келишим түзүлгөн. Маршрут көрсөтүлгөн эмес. 2023-жылдын 16-сентябрындагы №1 т/т менен келишимдин баасы 2 025 173,0 теңгеге которулган. **“Q-14 Travel Company” ЖЧШсы тарабынан 2022-жылдын 14-ноябрындагы №19 (көрсөтүлгөн кызматтар) тур уюштуруу боюнча аткарылган иштердин актысы тапшырылып, кабыл алынган, бирок бухгалтердик эсепке алынган эмес.**

“Кольфест” Коомдук фонд тарабынан уюштурулган Бишкек шаарындагы 2024-жылдын 29-апрелиндеги боло турган көрүнүктүү **ЖИ Н.А. Каплун** спикердин презентациясын өткөрүү үчүн форумунда “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы Н.А. Каплун менен келишим 100 000 орус рублине түзүлгөн. Бухгалтердик эсеп боюнча спикер өткөрүп берүүчү материалдар (слайддар, сүрөттөр, видеолор) бухгалтердик эсепке алынган эмес.

ЖИ Рогозин К.В. менен департаменттин ишин уюштуруу долбоору алкагында уюмдар менен чогулуш өтүлдү деп, департаменттин ишин башкаруу (жетектөө) деп эки жолу жалпы 778,8 миң сом суммасында акча каражат которулган. “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы тарабынан акча каражат ким тарабынан жана кайсы келишимдин негизинде которулгандыгы жөнүндө аудит учурунда маалымат берилген жок. Кабыл алуу актысына Фонддун президенти Е.А. Калашникова тарабынан кол коюлган.

Кыргыз Республикасынын Биринчи май райондук сотунун № УД-686/23.Б-3 кылмыш иши боюнча өкүмүнө ылайык, **К.В. Рагозинге төлөнгөн 778,8 миң сом өлчөмүндөгү төлөмдөр негизсиз деп табылган.**

Аталган сумма **Е.А. Калашникова тарабынан Фондго келтирилген зыян катары республикалык бюджетке кайтарылган.**

“CHLC PROJECT MANAGEMENT SERVICES” компаниясы менен Кыргыз Республикасындагы ден соолукту сактоо тармагын, азыркы медициналык туризмдин динамикасын (өсүшүн) жана экосистемасын, жеткиликтүү демографиялык маалыматтарды изилдөө, экономика (киреше деңгээли), социалдык көрсөткүчтөр жана калктын ден соолугунун

көрсөткүчтөрү, өлүмгө алып келген оорулардын себептери ж.б. көрсөткүчтөр жөнүндө маалымат топтоо үчүн келишим түзүлгөн. Келишим баасы 80 000 АКШ долларын түзгөн.

Кызмат көрсөтүүгө аткаруучуну тандоо боюнча конкурстук жол-жоболор өткөрүлбөстөн, “CHLC PROJECT MANAGEMENT SERVICES” компаниясы аныкталган, бирок ким тарабынан жеңүүчү катары табылгандыгы кандай аныкталгандыгы белгисиз. Кабыл алуу актысына 2023-жылдын 10-майында Е.А. Калашникова тарабынан кол коюлган, бирок аткарылган иштер боюнча конкреттүү документтер аткаруучу тарабынан берилген эмес. Акча каражаттары 2023-жылдын 14-февралында отчет кабыл алганга чейин эле толугу менен которулган. Келишимдин шарты боюнча 50%ы 40,0 миң АКШ доллары иш аткарылгандан кийин которулушу керек болчу.

Сунуштама:

1. 2022-жылдын Директорлор Кеңешинин чечими менен бекитилген, “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ачык акционердик коомунун сатып алууларын жүргүзүүнүн тартибинин талаптары сакталбастан, сатып алуулардын жол-жоболорун өткөрбөстөн, CHLC PROJECT MANAGEMENT SERVICES” компаниясы жеңүүчү катары табылып, келишим түзүүгө жол берген “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын кызматкерлеринин жоопкерчилиги каралсын;

2. Аткарылган иштер боюнча отчет кабыл алынганга чейин эле келишимдин шарттары сакталбастан, толугу менен 80 000 АКШ долларын которууга жол берген “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын кызматкерлеринин жоопкерчилиги каралсын;

3. Кызмат көрсөтүүнүн жыйынтыгында милдеттүү түрдө иштерди аткаруу актылары, аналитикалык отчеттор, изилдөөнүн натыйжалары жана башка тиешелүү документтер аткаруучу “CHLC PROJECT MANAGEMENT SERVICES” компаниясынан талап кылынсын;

4. Эгерде документтер берилбесе же сапаты күмөн жаратса, анда төлөм кармалышы керек же буга чейинки төлөмдөр боюнча талап коюу чаралары көрүлсүн.

2022-2024-жылдардагы берилген зайымдар боюнча талдоо

Үч жылдын ичинде жалпы берилген зайымдар боюнча келишимдердин суммасы 93 462,3 миң сомду түзгөн. Берилген зайымдын суммасы 89 462,6 миң сомду, кайтарыла турганы 99 273,6 миң сомду түзгөн (пайызын эсепке алганда). Кайтарылганы 15 682,7 миң сомду түзгөн, анын ичинен: негизги сумма 8 714,6 миң сом, пайыздык сумма 6 968,2 миң сом. Калган карыздын суммасы пайызы менен бирге 83 530,9 миң сомду түзгөн. Кайтаруу мөөнөттөрү 2025-2029-жылдарга чейин каралган.

Зайымдар “ГООУ БАС” ЖЧКсына, “АЛА-ТОО шаңы” ЖЧКсына, “Реал Гейт” ЖЧКсына ЖИ Б.С. Абдрахмановго, ЖИ М.Б. Базаровго, ЖИ Н. Токомбаевге, ЖИ Ж.М. Омуракуновага келишимдердин негизинде берилген.

Аныкталды жана корутунду:

“ГОУ БАС” ЖЧКсы менен түзүлгөн келишимдин 6.1.-пунктунун негизинде зайымчы өз убагында төлөбөгөндүгү үчүн 0.05% өлчөмүндө төлөнбөгөн суммадан ар бир кечиктирилген күн үчүн айып пул төлөшү керек. Коом тарабынан бекитилген графиктен кечиккен үчүн “ГОУ БАС” ЖЧКсына айып пул коюлган эмес. “ГОУ БАС” ЖЧКсы тарабынан кайтаруу мөөнөттөрү сакталган эмес. 2025-жылдын 20-июнуна карата 5 100 миң сом график боюнча кайтарылган эмес. Негизги келишим 2022-жылдын 20-июнунда түзүлгөн. Андан кийин он бир жолу кошумча келишимдер түзүлүп, мурдагы келишимдер аткарылбай, берилген каражаттар кайтарылбай жатканына карабастан, кайра-кайра каражаттар берилип турган. 2 568 миң сомдон баштап 25 862,6 миң сомго чейин жеткен. 2022-жылдын июнь айынан 2025-жылдын июнь айына чейин зайымдык карыздын 20,6%ы кайтарылган. Акыркы мөөнөт 2026-жылдын 20-декабры деп белгиленген. Белгиленген мөөнөткө толук кайтара аларына күмөн бар. Себеби, финансылык-экономикалык абалы начар жана эч кандай кайтарып берүү үчүн кирешелери, план-эсептер жоктугу аныкталган. Зайымдарга пайдаланган үчүн пайыздар 6% дан 24,6%га чейин коюлган. Ким тараптан, кандай критерийлер менен коюлганы тууралуу эч кандай маалымат жок. Директорлор Кеңешинин чечими, негиздөөчүлөрдүн жыйынынын чечими жана башка негиздөөчү документтери аудит учурунда Фонд тарабынан берилген жок.

Киреше булагы жок Фонддун президенттеринин чечими менен “Босого Консалтинг” ЖЧКсынын ишмердигине 10 000,0 миң сом чыгымдалган. “Босого Консалтинг” ЖЧКсынын Уставдык капиталынын 49%ы “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсына таандык. Бул Коом кандай максаттар менен түзүлгөндүгү жөнүндө түшүндүрмө берилген жок.

“Босого Консалтинг” ЖЧКсынын финансылык-чарбалык натыйжалары чыгашалуу болуп чыккан.

Сунуштама:

1. “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсы тарабынан түзүлгөн зайым келишимдеринин аткарылышын көзөмөлдөө механизми күчөтүлсүн. Төлөө графиги боюнча кечигүүлөргө автоматтык түрдө айып пул чегерүү системасы иштелип чыксын;

2. “ГОУ БАС” ЖЧКсына карата келишимдин 6.1-пунктунун негизинде эсептелген айып пулдарды эсептеп чыгуу жана өндүрүп алуу боюнча чаралар көрүлсүн;

3. Зайымдардын кайтарылышы камсыздалмайынча же алдынкы келишимдер толук аткарылмайынча жаңы каражат берүү токтотулсун;

4. “ГОУ БАС” ЖЧКсы Фондго финансылык отчетторун, бизнес-планын, төлөө мүмкүнчүлүктөрүн тастыктаган документтерди берүүгө милдеттендирилсин;

5. Зайымдар боюнча пайыздык чендерди белгилөө ачык-айкын, регламенттелген критерийлердин негизинде жүргүзүлүшү керек. Бул үчүн Фонд тарабынан ички тартип жана жобо иштелип чыгышы каралсын;

6. Аудит учурунда берилбеген документтер (Директорлор Кеңешинин чечими, негиздөөчүлөр жыйынынын протоколдору ж.б.) Фонд тарабынан талап кылынып, камсыздалсын;

7. “ГОУ БАС” ЖЧКсы менен байланышкан финансылык операциялар боюнча ички аудит кызматы же башка көз карандысыз орган тарабынан тобокелдиктерин баалоо жүргүзүлсүн.

Эл аралык туристтик көргөзмөлөр:

2022-жылдан тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейин үч жылдын ичинде эл аралык туристтик көргөзмөлөрдү уюштурууга, катышууга 134 452,2 миң сом жумшалган. Эл аралык кызматташтык жана маркетинг бөлүмүнүн маалыматына ылайык жалпы 25 эл аралык туристтик көргөзмөлөр уюштурулган, анын ичинде 2022-жылы - 4, 2023- жылы - 7, 2024-жылы - 14.

Аныкталды жана корутунду:

Эл аралык туристтик көргөзмөлөр боюнча келишимдердин шарттары сакталбастан, негиздөөчү документтери жок, 35 061,1 миң сом бухгалтердик эсептен негизсиз чыгышталган. Аткарылган иштердин актылары Фонд тарабынан аудитке берилген жок.

2022-жылдын 30-майында SALVA PROMOTERS PVT.LTD компаниясына (Индия мамлекети) 10 966 АКШ доллары (885,8 миң сом) эч кандай негиздөөчү документтери жок которулган (келишим , кызматтык кат, аткарылган иштин актысы ж.б.). Акча каражатын алгандыгы жөнүндөгү гана кат тиркелген RECEIPT-квитанция.

Сунуштама:

1. Аткарылган иштердин актылары жок 35 061,1 миң сом өлчөмүндө келтирилген чыгымдар боюнча ырастоочу документтердин берилиши камсыз кылынсын;

2. SALVIA PROMOTERS PVT.LTD компаниясына которулган 10 966 АКШ доллары (885,8 миң сом) бухгалтердик эсепте дебитордук карыз катары коюлуп, компания менен өз ара эсептешүү жүргүзүлсүн жана тастыктоочу документтер менен камсыз кылынсын.

Негизги каражаттардын жана товардык-материалдык баалуулуктардын сакталышына аудит

Аныкталды жана корутунду:

Аудит учурунда “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын 2025-жылдын 20-июнундагы №17-ОД буйругунун негизинде негизги каражаттарга, баасы төмөн жана тез эскирүүчү предметтерге, товардык-материалдык баалуулуктарга жүргүзүлгөн инвентаризациянын жыйынтыгында негизги каражаттардан 1 282,8 миң сомго, баасы төмөн жана тез эскирүүчү предметтерден 176,6 миң сомго, жалпы 1 459,5 миң сомго жетишпестиктер аныкталган.

Сунуштама:

“Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын 2025-жылдын 20-июнундагы №17-ОД буйругунун негизинде жүргүзүлгөн инвентаризациянын жыйынтыктары боюнча жалпы 1 459,5 миң сомго аныкталган жетишпестиктер күнөөлү адамдардын эсебинен бухгалтердик эсепке ордуна коюлсун.

Аныкталды жана корутунду:

Бухгалтердик эсептеги жана баланстагы суммалар алгачкы бухгалтердик документтер менен дал келбегени аныкталган.

Мисалы: банктын маалыматындагы каражаттын калдыктары менен бухгалтердик баланстын № 1 формасында көрсөтүлгөн суммада айырмачылык бухгалтердик баланста туура эмес коюлгандыгынан келип чыккан.

Жогоруда бул аудитордук отчетто көрсөтүлгөн келишимдердин аткарылышы боюнча аныкталган бузууларда, документтердин жетишсиздигине карабастан, бухгалтердик кызматы тарабынан негизсиз которуулар жүргүзүлгөн жана негиздемелери, далилдөөчү документтери жок эсептен чыгышталган. Ал эми бухгалтердик документтер (алгачкы банктык көчүрмөлөр, төлөм тапшырмалары, билдирүү (ведомостор), авансалык отчеттор ж.б.) датасына карап тиркелген эмес, каттоо номерлери коюлган эмес жана тизме мазмуну жазылган эмес.

“Элдик Банк” ААКсынын (мындан ары — Банк) №1060543, 1060543, 1061811 банктык чектерине ылайык, чектер бузулган деп белгиленип тиркелген. Бирок, банктык көчүрмөлөрүндө бул номерлер менен акча каражаттары алынган деп жазылган. Мындан тышкары, банктын №1061815 чеги жок болуп чыккан. Квитанциясында эч кандай жазуу жок. Чектер туура толук толтурулган эмес, оңдоолор жана бузулган чектер абдан көп.

ОАО “Элдик Банк” ААКсы тарабынан аудиттин суроо талабы боюнча 2025-жылдын 30-июлундагы №587 каты менен, банктын маалыматтар базасында “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүү колдоо фонду” ААКсы тарабынан берилген чектер боюнча жүргүзүлгөн операциялар тууралуу маалымат берилген:

- 2022-жылдын 22-ноябрында №91299003230436485 эсептен №1060542 чек боюнча 100,0 миң сом суммадагы чыгым жүргүзүлгөн, алуучу - Ажимамбетова Умут Мыктыбековна;

- 2022-жылдын 24-июнунда ошол эле эсептен № 1061811 чек боюнча 25,4 миң сом суммадагы чыгым жүргүзүлгөн, алуучу - Омуралиев Медер Темирбулатович.

2022-жылдын 22-ноябрындагы кассалык документтерге ылайык, №1060542 чек бузулган жана анын ордуна № 1060543 чек берилген. Ошондой эле, 2022-жылдын 24-июнундагы кассалык документтерге ылайык, №1061811 чек бузулган жана анын ордуна № 1061815 чек берилген.

Сунуштама:

1. Бухгалтердик эсептин маалыматтарын баштапкы документтер менен шайкеш келтирилиши жана баштапкы документтердин талаптагыдай таризделиши камсыз кылынсын;

2. Баштапкы эсептик документтердин талаптагыдай таризделиши жана сакталышы үчүн ички көзөмөлдү ишке ашыруу боюнча чаралар көрүлсүн;

3. Тастыктоочу документтер жок же “Кыргыз Республикасында туризмди өнүктүрүүнү колдоо фонду” ААКсынын ишинин алкагында түзүлгөн келишимдердин шарттарын бузуу менен, акча каражаттарын которуунун жана эсептен чыгаруунун бардык учурларына ички аудит жүргүзүү боюнча чаралар көрүлсүн, максаттуу эмес же негизсиз бүтүмдөр аныкталган учурда, тиешелүү материалдарды укук коргоо органдарына өткөрүп берүү демилгеленсин;

4. Банк менен иш алып баруу жана бузулган чектер боюнча операцияларга талдоо жүргүзүлсүн;

5. “Элдик Банк” ААКсына операцияларды тастыктоочу документтерди берүү өтүнүчү менен расмий суроо-талап кайрадан берилсин, анын ичинде: №1060543, 1061811 бузулган чектерди колдонуу менен акча каражаттарын алуунун ырастоосу; №1061815 жетишпеген чек жөнүндө маалымат. Банктан жооп жок болсо, укук коргоо органдарына кайрылуу жагы каралсын.

Аныкталды жана корутунду:

2022-жылдын 1-январынан тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата аткарылган курулуш-куроо жана оңдоо иштерине жүргүзүлгөн шайкештик аудитинин жыйынтыгы менен төмөндөгү подрядчылар тарабынан аткарылган жумуштардын көлөмү жогорулатылгандыгы аныкталган:

1. “Гигант Строй Компании” ЖЧКсы 4 038,3 миң сом жана 1 634,3 миң сом;

2. “Риэлт Девелопмент” ЖЧКсы 152,5 миң сом жана 211,4 миң сом;

3. “Парусник” ЖЧКсы 201,8 миң сом;

4. “Инженер Строй Сервис” ЖЧКсы 16,8 миң сом.

Сунуштама:

1. “Гигант Строй Компании” ЖЧКсынан 4 038,3 миң сомго, “Риэлт Девелопмент” ЖЧКсынан 152,5 миң сомго, “Парусник” ЖЧКсынан 201,8 миң сомго жана “Инженер Строй Сервис” ЖЧКсынан 16,8 миң сомго аткарылган иштердин жогорулатылган көлөмү ордуна коюлсун;

2. “Гигант Строй Компании” ЖЧКсы боюнча 1 634,3 миң сомго жана “Риэлт Девелопмент” ЖЧКсы боюнча 211,4 миң сомго иштердин жогорулатылган көлөмү учурдагы аткарылып жаткан иштердин көлөмүнөн азайтылсын.

Аудитор

А.Т. Байгазаков